

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม" เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประเภทหนังสือทั่วไปที่บ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง รวมถึงหนังสือที่ผู้นำชุมชนได้จัดพิมพ์ขึ้น ประกอบกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยการเป็นนักท่องเที่ยวเข้าไปร่วมพักอาศัยในบ้านที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) ตลอดจนวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) บุคคลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องจำนวน 11 คน

พร้อมกันนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลเบื้องต้น
2. ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น

จากการสัมภาษณ์และการเก็บรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอนำเสนอประวัติศาสตร์ ความเป็นมา สภาพแวดล้อมทั่วไป และวิถีชีวิตในชุมชน ตลอดจนที่มาหรือจุดเริ่มต้นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา

ว่า จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งล้วนแต่เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะทำให้รู้จักและเข้าใจชุมชนปลายโพงพงได้มากขึ้น

ประวัติความเป็นมาของตำบลปลายโพงพง

จากการวิเคราะห์หลักฐานที่โดดเด่นจากหนังสือ “พิมพ์เขียวของนายธวัช บุญพัทธ์: การจัดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทยปลายโพงพง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งเป็นการจัดพิมพ์ขึ้นด้วยความตั้งใจของนายธวัช บุญพัทธ์ เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่งานที่ไม่เคยมีให้มีขึ้นในตำบลปลายโพงพง นับเป็นเอกสารสำคัญที่บันทึกข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชน รวมถึงที่มาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ขึ้นในชุมชนด้วย

หนังสือ “พิมพ์เขียวของนายธวัช บุญพัทธ์: การจัดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทยปลายโพงพง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ได้ระบุถึงข้อมูลประวัติความเป็นมาของตำบลปลายโพงพงว่า ประมาณ 2,000 ปีก่อน พื้นที่ที่ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองทั้งหมดคงเป็นพื้นที่ทะเล เมืองสมุทรสงครามยังไม่เกิด ผลการสำรวจของนักโบราณคดีไม่พบโบราณสถานที่มีอายุก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา จึงกล่าวได้ว่า จังหวัดสมุทรสงครามย้อนหลังประมาณ 200 ปีต้นสมัยรัตนโกสินทร์ จังหวัดสมุทรสงครามยังรวมอยู่กับจังหวัดราชบุรี มีหลวงยกบัตรแห่งมณฑลราชบุรีเป็นผู้ดูแลความทุกข์สุขของประชาชน ปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินแห่งกรุงธนบุรี หลวงยกบัตรมณฑลราชบุรี คือ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ขอนางสาว “นาค” แต่งงาน บ้านนางสาวนาคอยู่ที่ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ปัจจุบันคือ ที่ตั้งของอุทยาน ร.2 อยู่ไม่ไกลจากตำบลปลายโพงพง ต่อมานางสาวนาคได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 1 และให้กำเนิดพระราชโอรส ซึ่งได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

นอกจากนี้ยังมีตำนานเล่าขานต่อ ๆ กันมาว่า หลวงยกบัตร (รัชกาลที่ 1) ได้เดินทางโดยเรือไปตามลำคลองต่าง ๆ ของแม่กลอง ซึ่งรวมถึงคลองต่าง ๆ ทั้ง 7 คลองของตำบลปลายโพงพงด้วย ในยุคนั้นแม่น้ำลำคลองมีน้ำใสสะอาด มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งไม้ผลและสัตว์น้ำ ผู้คนมีน้อยและใช้เรือในการสัญจรไปมาเท่านั้น ถือว่ายุคนี้นับเป็นยุคแรกของตำบลปลายโพงพง

ต่อมาระหว่างปีพ.ศ.2325-2480 เป็นยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และการเพิ่มขึ้นของผู้คนทั้งที่อาศัยอยู่เดิมและอพยพมาจากต่างถิ่น ทำให้ตำบล

ปลายโพงพางขยายตัวจนมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลวัดประดู่ ตำบลบางนางลี่ ตำบลยี่สาร และแนวต่อของตำบลวันดาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มาจนถึงปัจจุบันนี้

ในช่วงยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตำบลปลายโพงพางมีการเปลี่ยนแปลงทั้งการกระจายอำนาจจากทางราชการ และบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เข้ามาดูแลความทุกข์สุขของประชาชน ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งวัด สถานือนามัย โรงเรียน และการพัฒนาคูคลองต่าง ๆ อีกทั้งหลวงพ่อบุญรอดแห่งวัดโคกเกตุที่ทุกคนเคารพกราบไหว้ รวมถึงนายธวัช บุญพัต ผู้นำชุมชนที่อุทิศตนร่วมทำงานกับชาวบ้านปลายโพงพางมาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการรักษาคูคลองต่าง ๆ

ปัจจุบันตำบลปลายโพงพางได้ปรับการทำงานจากสภาตำบลมาเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และตั้งแต่ปีพ.ศ.2541 เป็นต้นมา นายธวัช บุญพัตได้ปรับวิธีการทำงาน โดยการจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั้ง 9 หมู่บ้าน รวมทั้งเรื่องการจัดกาการทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนปลายโพงพางด้วย อีกทั้งในปีพ.ศ.2542 ยังได้ขยายผลให้มีการจัดประชาคมที่เป็นการทำงานในแนวราบมากขึ้นตามลำดับ

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

“เมืองหอยหลอด ยอดลิ้นจี่ มีอุทยาน ร.2 แม่กลองไหลผ่าน นมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม” นี่คือคำขวัญประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งได้รับสมญานามว่า “เวนิสตะวันออก” เป็นแผ่นดินที่อยู่ท่ามกลางแม่น้ำและทะเล มีแม่น้ำแม่กลองไหลพาดผ่านกลางแผ่นดินของจังหวัด และมีน้ำทะเลจากอ่าวไทย โอบล้อมแผ่นดินด้านฝั่งตะวันออก ดินแดนแห่งนี้จึงชุ่มฉ่ำไปด้วยลำคลองทั่วจังหวัด 391 สาย ด้วยสายน้ำที่แตกต่างของน้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย จึงเป็นที่มาของความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์และอาหารที่แตกต่างไปจากที่อื่น

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดในประเทศไทย มีเพียง 3 อำเภอเท่านั้นบนพื้นที่แห่งนี้ ได้แก่ อำเภอบางคนที อำเภออัมพวา และอำเภอเมืองสมุทรสงคราม

สำหรับตำบลปลายโพงพาง ถือเป็นตำบล 1 ใน 12 ตำบลของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ห่างจากอำเภออัมพวาประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดสมุทรสงคราม 9 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 70 กิโลเมตร มีพื้นที่ 14.7 ตารางกิโลเมตร หรือ

8,920 ไร่ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ประกอบด้วย คลอง 7 คลอง 19 ลำกระโดง 1 ลำราง ไหลผ่านทุกหมู่บ้าน

ตำบลปลายโพงพาง มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบางนางลี่ ตำบลสวนหลวง และอำเภอเมือง

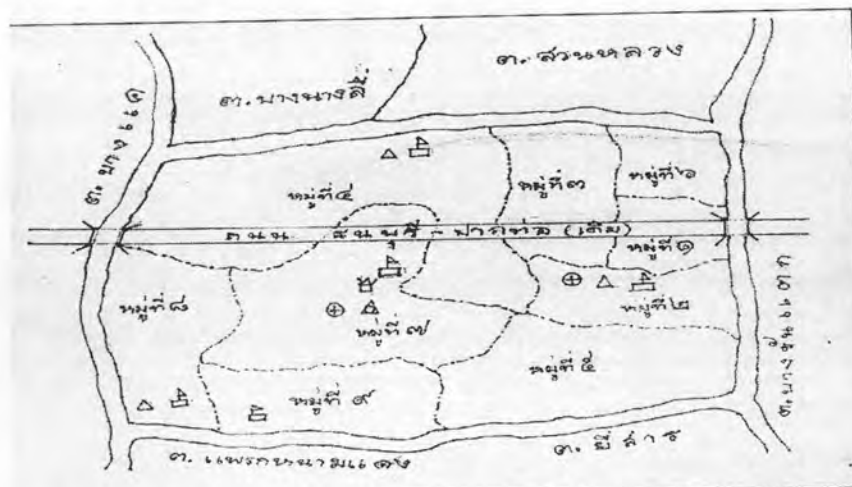
ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลยี่สาร ตำบลแพรกหนามแดง และอำเภอเมือง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบางขันแตก และอำเภอเมือง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลวัดประดู่ ตำบลบางแค และอำเภอเมือง

ตำบลปลายโพงพาง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,712 ครัวเรือน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านปากวน	จำนวน 142 ครัวเรือน
หมู่ที่ 2 บ้านวัดประชา	จำนวน 187 ครัวเรือน
หมู่ที่ 3 บ้านลัดดาช่วย	จำนวน 120 ครัวเรือน
หมู่ที่ 4 บ้านวัดอมรดี	จำนวน 343 ครัวเรือน
หมู่ที่ 5 บ้านคลองขุดเล็ก	จำนวน 107 ครัวเรือน
หมู่ที่ 6 บ้านหน้าวัดนางพิมพ์	จำนวน 260 ครัวเรือน
หมู่ที่ 7 บ้านวัดโคกเกตุ	จำนวน 260 ครัวเรือน
หมู่ที่ 8 บ้านวัดสี่แยก	จำนวน 102 ครัวเรือน
หมู่ที่ 9 บ้านคลองแขก	จำนวน 191 ครัวเรือน

ภาพ: แผนที่การแบ่งการปกครองทั้ง 9 หมู่บ้านของตำบลปลายโพงพาง

สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ที่จัดขึ้น ตั้งอยู่ที่หมู่ 7 บ้านวัดโคก
 เกตุ แต่สำหรับการพานักท่องเที่ยววิ่งเรือชมหิ่งห้อยหรือชมสถานที่ต่าง ๆ ไม่ได้ดำเนินการจำกัดอยู่
 แค่เขตตำบลปลายโพงพางเท่านั้น แต่มีการพานักท่องเที่ยววิ่งเรือออกนอกเขตตำบลด้วย

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่มีความร่มรื่น
 แวดล้อมด้วยสวนมะพร้าวและสวนส้มโอ มีคลอง 7 คลอง 19 ลำกระโดง 1 ลำราง ไหลผ่านเข้าไป
 ถึงหัวกระโดงบ้านทุกหลัง ทำให้การเดินทางไปมาหาสู่กันใช้เรือเป็นพาหนะหลัก นอกจากนี้ยังมี
 สภาพที่สมบูรณ์ริมสองฝั่งคลอง เป็นบริเวณที่น้ำเค็มมาเจอกับน้ำจืด ทำให้น้ำในคลองบริเวณนั้น
 เป็นน้ำกร่อย และมีต้นไม้หลายชนิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ต้นโกกงาง ต้นลำพู ซึ่งแสดงให้เห็นถึง
 ความอุดมสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติบริเวณนั้น อีกทั้งด้วยความสมดุลของธรรมชาติที่อุดม
 สมบูรณ์ในท้องน้ำและป่าชายเลนริมตลิ่ง ทำให้สภาพแวดล้อมบริเวณริมคลองกลายเป็นแหล่ง
 อาศัยหากินของสัตว์ต่าง ๆ มากมาย

ภาพ: สภาพลำคลอง มีต้นไม้มากมายร่มรื่น

นอกจากนี้ในยามค่ำคืน จะพบเห็นแสงกะพริบระยิบระยับของฝูงหิ่งห้อยนับหมื่นตัว กระจายเกาะบนกิ่งก้านใบของต้นลำพูชายน้ำ ดวงดงามประหนึ่งแสงไฟประดับต้นคริสต์มาส ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ที่ถือเป็นจุดเด่นของปลายโพงพาง และเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือน เนื่องจากเป็นภาพที่หาชมไม่ง่ายนักในปัจจุบัน เพราะหิ่งห้อยจะเกาะตัวบนต้นลำพูที่อยู่บริเวณน้ำจืด น้ำกร่อยที่มีน้ำทะเลหนุน และมีสภาพแวดล้อมสมบูรณ์ไม่ถูกทำลายเท่านั้น

จากเอกสาร “คู่มือท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อการอนุรักษ์หิ่งห้อย ณ บ้านโคกเกตุดำ บล ปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ของภัทรวรรณ เลิศสุชาตวนิช ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้เอกสารนี้มาจากผู้นำชุมชน ได้กล่าวถึง ข้อมูลและเรื่องราวต่าง ๆ ของหิ่งห้อย ดังสรุปได้ว่า

หิ่งห้อย มีชื่อสามัญเป็นภาษาอังกฤษว่า Firefly หรือ Lightning Bug หรือ Glow-worm และนอกจากชื่อหิ่งห้อยแล้ว ในประเทศไทยยังมีชื่อเรียกตามท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ทิ้งถ่วง หนอน กระสือ แมลงคาแสง แมลงแสง แมลงคาเรือง แมลงไฟ เป็นต้น

หิ่งห้อยเป็นแมลงปีกแข็งขนาดเล็ก ลำตัวยาวประมาณ 5-25 มิลลิเมตร แล้วแต่ชนิด ลักษณะลำตัวเป็นรูปทรงกระบอก โดยมีอวัยวะผลิตแสงอยู่บริเวณปล้องท้องส่วนปลายของลำตัว หิ่งห้อยเพศผู้มีอวัยวะผลิตแสงอยู่ที่ปล้องท้องสองปล้องสุดท้าย ส่วนหิ่งห้อยเพศเมียจะมีอวัยวะผลิตแสงเพียงปล้องเดียว คือปล้องรองสุดท้าย ดังนั้น แสงของหิ่งห้อยเพศผู้จึงมองเห็นได้ชัดเจนกว่าแสงของหิ่งห้อยเพศเมีย และหิ่งห้อยเพศเมียบางชนิดไม่มีปีก มีลักษณะเป็นตัวหนอน

ภาพ: หิ่งห้อย

หิ่งห้อยมีวัฏจักรชีวิต 4 ระยะ คือ ระยะไข่ ระยะตัวอ่อน ระยะดักแด้ และระยะตัวเต็มวัย โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 1-2 ปี ตัวอ่อนหิ่งห้อยเป็นผู้ล่า (Predator) กินสัตว์ขนาดเล็กที่อาศัยในดินเลนเป็นอาหาร ส่วนใหญ่เป็นหอย เช่น หอยเชอรี่ หอยขม เป็นต้น ตัวอ่อนหิ่งห้อยบางชนิดกินกิ้งกือ ไล่เตียน หรือแมลงหน้าดินขนาดเล็ก และหิ่งห้อยบางชนิดจะกินหิ่งห้อยด้วยกันเอง ส่วนหิ่งห้อยตัวเต็มวัยจะกินเพียงน้ำค้างหรือน้ำหวานจากเกสรดอกไม้เท่านั้น

สำหรับการกะพริบแสงของหิ่งห้อยนั้น เป็นพฤติกรรมการเกี่ยวพาราซี และเป็นการส่งสัญญาณเพื่อบอกตำแหน่งแก่คู่ผสมพันธุ์ โดยหิ่งห้อยแต่ละชนิดจะมีการกะพริบแสงแตกต่างกัน ทั้งความเข้มแสง ช่วงความถี่ และสี (แดง เหลือง ส้ม เขียว) ตอนกลางวันหิ่งห้อยจะหลบอยู่ใต้ก้อนหิน ใต้ใบไม้ และจะปรากฏตัวในตอนกลางคืนเพื่อหาคู่

ในประเทศไทยสามารถพบหิ่งห้อยได้ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำซึ่งเป็นน้ำจืด เช่น หนอง บึง บริเวณป่าที่มีความชื้นตลอดทั้งปี และบริเวณป่าชายเลนหรือปากแม่น้ำที่ไหลลงสู่ทะเล ซึ่งเป็นน้ำกร่อย และเต็มไปด้วยต้นลำพู ต้นโกกงาง โดยหิ่งห้อยจะมีตลอดทั้งปี แต่พบมากในฤดูฝนตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม สำหรับประโยชน์ของหิ่งห้อยนั้น สามารถเป็นดัชนีชี้วัดความบริสุทธิ์และความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ เนื่องจากหิ่งห้อยมักอาศัยอยู่ในบริเวณที่มีแหล่งน้ำสะอาดปราศจากมลภาวะ

จากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นสภาพล้าคลองอันใสสะอาด รมรื่นแวดล้อมด้วยต้นไม้และสัตว์นานาชนิด รวมถึงหิ่งห้อยจำนวนมากมาย ล้วนชี้ให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ จึงนับเป็นจุดดึงดูดที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

- บ้านทรงไทย

ชาวปลายโพงพานมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและสงบ สภาพบ้านเรือนที่พักอาศัยยังคงสภาพเป็นบ้านในสมัยโบราณ คือ “บ้านทรงไทย” เนื่องจากชาวบ้านมีวิถีชีวิตชุมชนอยู่ตามริมน้ำและมีความผูกพันกับแม่น้ำลำคลองอย่างมาก เพราะใช้เป็นทั้งเส้นทางในการสัญจรไปมาในชีวิตประจำวัน จึงสร้างบ้านเรือนอยู่ริมคลองมาแต่โบราณ ลักษณะของบ้านเป็นเรือนไทยภาคกลาง และยังคงรักษาเอกลักษณ์ของบ้านทรงไทยนี้ไว้มานานกว่า 100 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำบลปลายโพงพานมีบ้านเรือนที่มีลักษณะเป็นบ้านทรงไทยจำนวนมากถึง 185 หลัง จากครัวเรือนทั้งหมด 1,712 หลัง โดยมีบ้านทรงไทยที่เข้าร่วมโครงการปัจจุบัน 19 หลัง ซึ่งบางหลังได้รับมรดกตกทอดมา มีอายุเก่าแก่ถึงกว่า 200 ปี ดังคำบอกเล่าของสมาชิกชุมชนปลายโพงพานว่า

“บ้านทรงไทยหลังนี้ก็ 200 ปี บางส่วนของบ้านก็ไม่ถึง ประมาณ 70-80 ปี ตั้งแต่สมัยย่าซื้อต่อจากท่านขุน 12 บาท”

(ทองคำ กฤษณะเศรณี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

ภาพ: บ้านทรงไทยของป่าทองสุข

“บ้านเป็นไม้สัก 150 ปี สมัยย่า ถือเป็นเอกลักษณ์ของที่นี่ ที่อื่นไม่มีบ้านทรงไทย เป็นครั้งตีครั้งแรกไม้”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

ลักษณะที่พักของชุมชนปลายโพงพางนั้น บ้านเรือนส่วนใหญ่ปลูกสร้างกันอย่างเรียบง่าย เป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ยกพื้นเรือนสูงทำให้ลมพัดผ่านได้สะดวก อากาศภายในบ้านจึงค่อนข้างเย็นสบาย แม้ว่าอากาศภายนอกบ้านจะร้อน อีกทั้งหลังคาจั่วทรงสูงยังช่วยบรรเทาความร้อนที่ถ่ายเทลงมาสู่ห้องต่าง ๆ ภายในตัวเรือน ส่วนวัสดุผนังหลังคาก็เลือกใช้แตกต่างกันไปตามฐานะและรสนิยม เช่น ผนังด้วยกระเบื้องว่าว กระเบื้องดินเผา และสังกะสี และมีชายคาที่ยื่นยาวมีประโยชน์ในการช่วยป้องกันแสงแดดและสายฝน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่โล่งหน้าบ้านยื่นเป็นเรือนชานริมน้ำ ขนาดไม่กว้างนักใช้สำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ บางหลังสร้างหลังคาแผ่ออกมาปกคลุมเรือนชานด้วย บริเวณชานและใต้ถุนบ้านเป็นสถานที่รวมตัวของคนในครอบครัว ซึ่งในยามเย็นหรือยามว่างจากการทำงาน สมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านจะมาร่วมวงสนทนากัน

ภาพ: เรือนชานริมน้ำ

ปัจจุบันการปลูกบ้านทรงไทยในชุมชนปลายโพงพางอาจมีการตัดทอนรายละเอียดของรูปแบบในการสร้างเรือนไทยไปบ้าง เป็นเรือนไทยประยุกต์ เช่น เรือนไทยครึ่งตึกครึ่งไม้ มีการก่ออิฐฉาบปูนใต้ถุนเรือนเป็นห้องต่าง ๆ ทำบันไดไว้ในชายคาเพื่อไม่ให้ตากแดดตากฝน หรือหน้าต่างซึ่งเดิมเป็นหน้าต่างไม้เปิดเข้าด้านในตัวเรือน ก็เปลี่ยนเป็นกระจกระบบบานกระทุ้ง บานเลื่อน หรือ

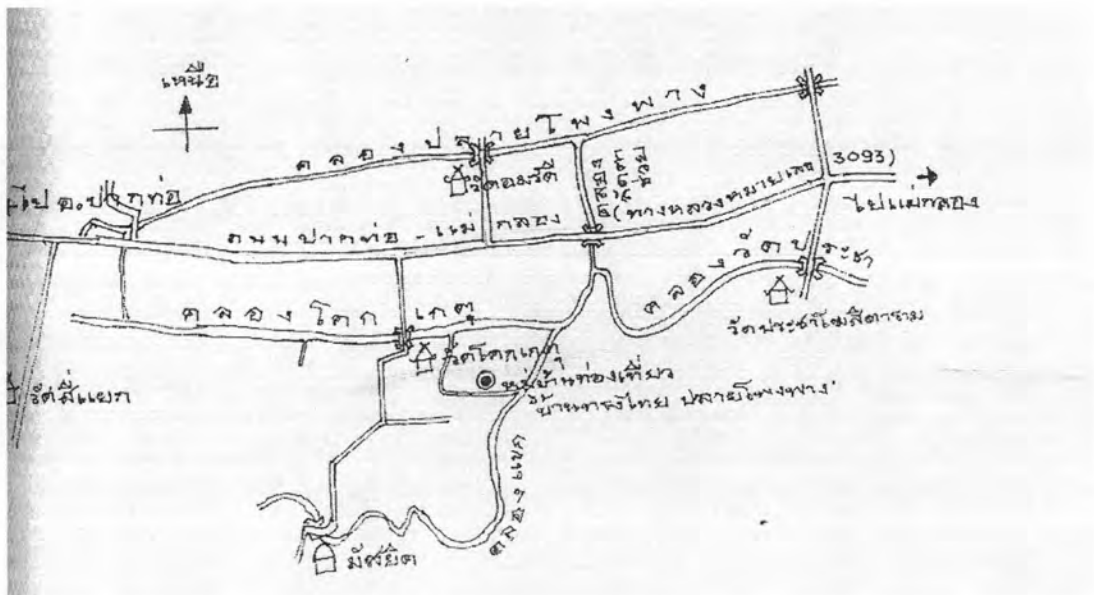
บ้านเกล็ด เพื่อประโยชน์ใช้สอยตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่หลังคายังคงเป็นทรงไทยแบบเดิม นับเป็นการรักษาเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมไทยไว้ระดับหนึ่ง

ภาพ: เรือนไทยครึ่งตึกครึ่งไม้ มีการก่ออิฐฉาบปูนใต้ถุนเรือน

- วัด/มัสยิด

จากการสำรวจพบว่า ตำบลปลายโพงพางมีวัดจำนวน 4 แห่ง คือ วัดโคกเกตบุญญศิริ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 วัดประชาโสมิตาราม ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 วัดอมรดี ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 และวัดสี่แยก ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 จะเห็นได้ว่า ตำบลปลายโพงพางซึ่งมีพื้นที่ตำบลอยู่เพียง 14.7 ตารางกิโลเมตร แต่มีวัดอยู่หลายแห่ง

ภาพ: แผนที่ที่ตั้งวัดทั้ง 4 วัด

ชาวปลายโพงพางมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ผูกพันกับวัด ทำบุญตักบาตรทุกเช้าทั้งทางบกและทางน้ำ นับเป็นวิถีชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของตำบลปลายโพงพาง

ภาพ: การตักบาตรทางเรือ

นอกจากนี้ ชาวปลายโพงพวงมีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างเรียบง่าย ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของผืนดิน อันอุดมสมบูรณ์และมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน ส่วนใหญ่จึงมีวิถีชีวิตและการทำมาหากินอยู่กับ อาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก นอกจากการประมง ปลูกข้าว และอื่น ๆ ในอดีตพื้นที่นับแสนไร่แถบลุ่ม แม่น้ำแม่กลองในเขตจังหวัดสมุทรสงครามนี้ คือ สวนมะพร้าวแทบทั้งสิ้น อาชีพทำน้ำตาลมะพร้าว นับเป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้านที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลองมานับชั่วอายุคน ในระยะ หลังชาวสวนหันไปปลูกผลไม้เศรษฐกิจอื่น ๆ ร่วมด้วย ทำให้อาณาบริเวณของพื้นที่จังหวัด สมุทรสงครามยังคงมีพื้นที่สวนไม้ผล

• การทำสวนมะพร้าว

ชาวปลายโพงพางสืบสานวิถีชีวิตมาจากบรรพบุรุษ มีอาชีพทำสวนมะพร้าวและน้ำตาลมะพร้าว จากลักษณะสภาพบ้านเรือนที่อยู่ริมน้ำ ทำให้มีน้ำท่วมทุกปี สวนหน้าแล้งจะมีน้ำเค็มขึ้นมา ซึ่งมะพร้าวเป็นพืชที่ทนต่อสภาพแวดล้อมดังกล่าวได้ดี จึงทำให้ชาวปลายโพงพางเกือบทุกคนมีอาชีพทำสวนมะพร้าว สำหรับสวนมะพร้าวที่ปลายโพงพางนี้จะมีการร่องสวนในการปลูก ซึ่งแสดงภูมิปัญญาและความคิดในเรื่องน้ำ กล่าวคือ การขุดลำกระโดงร่องสวน การขอยร่องขอยคั้นหรือถนน เพื่อให้ระบบน้ำเชื่อมโยงกันและช่วยให้การเคลื่อนไหวของน้ำมีสภาพคล่อง

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พูดคุยกับสมาชิกชุมชนปลายโพงพาง ก็ต่างบอกเล่าเป็นเสียงเดียวกันว่าตนมีอาชีพทำสวนมะพร้าวเป็นอาชีพหลักที่ทำรายได้ให้กับตน และจากการสังเกตสภาพแวดล้อมในชุมชน ก็จะทำให้เห็นว่าทั่วทุกพื้นที่ของตำบลปลายโพงพางนี้แวดล้อมด้วยสวนมะพร้าวมากมาย

ภาพ: สภาพสวนมะพร้าวมากมายและร่องสวนมะพร้าว

• การขึ้นตาล

ในการขึ้นตาลของชาวสวนมะพร้าว นั้น ก่อนขึ้นตาลชาวสวนมะพร้าวจะนำเปลือกไม้พะยอม ไม้เคี่ยม หรือไม้ตะเคียนที่สับเป็นชิ้นเล็ก ๆ ใส่ไว้ในกระบอกน้ำตาล เพื่อป้องกันการบูดของน้ำตาล เนื่องจากต้องแขวนรอน้ำตาลไว้หลายชั่วโมงก่อนจะนำมาเคี้ยว นอกจากนี้ไม้ดังกล่าวยังช่วยให้น้ำตาลที่ได้มา “เป็นตัว” ไม่เฝิ้มเป็นน้ำคั้นตัวเร็วเวลาเคี้ยวอีกด้วย

สำหรับการขึ้นตาลของชาวสวนมะพร้าวเพื่อนำมาเคี้ยวน้ำตาลนั้นจะทำกัน 2 รอบต่อวัน คือ ช่วงเช้าและช่วงเย็น โดยจะปีนขึ้นไปปาดวงตาล (หากไม่ปาดเอาน้ำตาล ส่วนนี้จะกลายเป็นลูกมะพร้าว) แล้วนำกระบอกไปรองน้ำตาล ทั้งนี้เจ้าของสวนมะพร้าวในชุมชนปลายโพรงพังได้ให้ความรู้เพิ่มเติมว่า

“วงตาล 1 ดอกจะให้น้ำตาลได้ประมาณ 1 เดือน วันหนึ่งให้น้ำตาล 2-3 ลิตร ซึ่งน้ำตาล 1 ลิตรนี้ เมื่อนำมาเคี้ยวแล้วจะเหลือน้ำตาลมะพร้าวเพียง 2 ชีดเท่านั้น”

(ทวีศักดิ์ ไพรพฤษ - สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

ภาพ: ปีนต้นมะพร้าว ปาดวงตาล เอากระบอกรองน้ำ

สำหรับกระบอกที่ใช้ในการร่อนน้ำตาลนั้น หากเป็นกระบอกไม้ไผ่จะใช้งานได้ดีกว่า เนื่องจากกระบอกไม้ไผ่เก็บความเย็นได้ดีกว่ากระบอกพลาสติก ซึ่งช่วยให้น้ำตาลไม่เสียเร็วด้วย ดังคำบอกเล่าของเจ้าของสวนมะพร้าวอีกท่านหนึ่งว่า

“กระบอกไม้ไผ่จะดีกว่า ใสแล้วเย็นกว่า เพราะไม้ไผ่จะเย็น เก็บความร้อนน้อยกว่า พลาสติกหรือพีวีซี”

(มณฑา อุดมสวัสดิ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

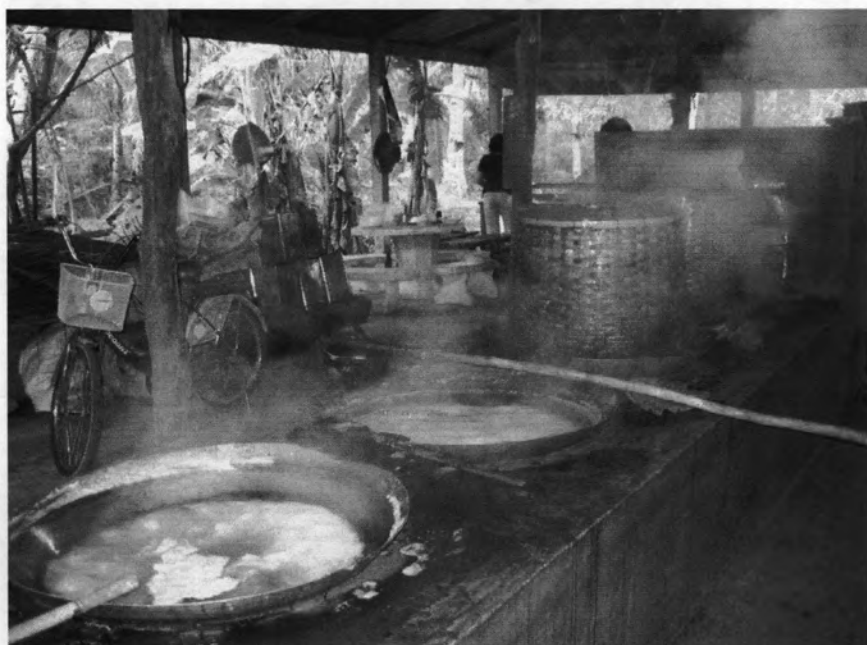
ภาพ: กองกระบอกไม้ไผ่มากมาย

● การเคี้ยวตาล

ในการเคี้ยวตาล ชาวสวนมะพร้าวจะนำกระบอกน้ำตาลมากองรวมกัน แล้วเทน้ำตาลผ่านผ้าขาวบางในกระชอน เพื่อกรองเอาไม้พะยอมที่ใส่ไว้ในก้นกระบอกและผึ้ง แมลง หรือฝุ่นผงออกก่อน เมื่อเริ่มเคี้ยวตอนที่น้ำตาลใดยังไม่เคี้ยวจะมีฟองมาก ก็จะใช้กระชอนแบบมีด้ามถือตักฟองออก เมื่อเริ่มเคี้ยวฟูขึ้นก็จะใช้ “กะวัง” หรือ “โค” ครอบลงไปบนกระชอนไม่ให้น้ำตาลเคี้ยวออกนอกกระชอน ปกติน้ำตาลในกระชอนจะทยอยเคี้ยวไล่กันไป จากกระชอนแรกที่อยู่ใกล้ที่ใส่ฟืนไล่ไปตามลำดับจนถึงกระชอนที่อยู่ใกล้ปล่อง

ภาพ: กะบังครอบกระทะบนเตา

ภาพ: น้ำตาลในกระทะที่ทยอยเดือด

จากนั้นน้ำตาลจะเข้มข้นขึ้นเป็นลำดับ พอเป็นฟองเหนียวเหมือนน้ำลายวัวหรือเป็นดอกหมาก ไม่ล้นกระทะ ก็นำเอากะวังหรือโคออก น้ำตาลจะเป็นสีเหลือง และมีบางส่วนติดอยู่ตามขอบกระทะ จะใช้เนียนชูดลงไปรวมกัน ต่อมาน้ำตาลจะปูดขึ้น เนื่องจากเนื้อข้นมาก ฟองก็จะยุบลง ชาวสวนมะพร้าวจะจับกระทะหมุนไปมาไม่ให้น้ำตาลไหม้จนเนื้อข้นหมดฟอง ยกลงวางบนยางรถยนต์ แล้วใช้เหล็กกระทั้งน้ำตาลหรือลวดกระทั้งน้ำตาลกระทั้งแล้วหมุนไปมา เพื่อให้เนื้อน้ำตาลละเอียดเสมอกันและเย็นตัวลง ถ้าไม่กระทั้งน้ำตาลจะแห้งเหมือนกัน แต่เนื้อจะหยาบเป็นเม็ด ๆ และมีสีน้ำตาลเหลืองใสปนอยู่

ภาพ: การใช้เหล็กกระทั้งน้ำตาลในกระทะ

หลังจากนั้นจึงนำกระทะมาวางบนสามเส้า แล้วขอใส่ปืบ หรือหยอดเป็นน้ำตาลปึก

ภาพ: น้ำตาลปึก ผลิตผลจากน้ำตาลมะพร้าว

จากการที่ผู้วิจัยได้พูดคุยกับชาวสวนมะพร้าวของชุมชนปลายโพงพาง และสังเกตกระบวนการขึ้นตาลและเคียนน้ำตาลมะพร้าว จะเห็นได้ว่า คนที่ทำน้ำตาลมะพร้าวต้องเป็นคนขยัน เพราะชาวสวนต้องใช้เวลาเกือบทั้งวันในการขึ้นต้นมะพร้าวเพื่อเอาน้ำตาลจากวง วันละ 2 รอบ ช่วงเช้าและเย็น ส่วนเวลารว่างระหว่างนี้ก็ต่อเคียนน้ำตาลมะพร้าว ทำความสะอาดเครื่องมืออุปกรณ์ และหาฟืนมาใช้เคียนน้ำตาล ถือว่าการเคียนน้ำตาลมะพร้าวนี้มีกระบวนการมากมายหลายขั้นตอน ซึ่งล้วนต้องอาศัยการพึ่งพากันและอาศัยผู้เชี่ยวชาญ เช่น การปีนต้น การเคียว การกระทุ้งน้ำตาล เป็นต้น นับเป็นอาชีพดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ อันอาจเห็นได้จากปล่องเตาตาลตามบ้านเรือนในชุมชน แต่ปัจจุบันการเคียนน้ำตาลมะพร้าวไม่ค่อยได้ทำกันแล้ว เนื่องจากต้องอาศัยแรงงานและระยะเวลาในแต่ละขั้นตอน โดยในย่านตำบลนี้มีบ้านเพียง 2 หลังเท่านั้นที่ยังทำอาชีพเคียนน้ำตาลมะพร้าวอยู่ จึงเป็นบ้านที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้ชมการเคียนน้ำตาลมะพร้าว สำหรับบ้านส่วนใหญ่จะทำเพียงปลูกมะพร้าวขายกัน หรืออาจทำสวนผลไม้ชนิดอื่นเพิ่มเติมด้วยเท่านั้น

• การทำสวนส้มโอ

ปัจจุบันหนึ่งในผลไม้ที่เป็นที่นิยมและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี จนกล่าวว่าเป็น "ผลไม้พระเอกของชาวแม่กลอง" ก็คือ ส้มโอ โดยพันธุ์ส้มโอที่นิยมปลูกคือ พันธุ์ขาวใหญ่ หรือชาวพิสุทธ์ ซึ่งเป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมของจังหวัดสมุทรสงคราม มีประวัติศาสตร์การปลูกมานานกว่า 150 ปี ปัจจุบันกลายเป็นผลไม้ทางเศรษฐกิจที่สร้างชื่อเสียงและรายได้อย่างมาก การทำสวนส้มโอจึงเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ชาวปลายโพงพางนิยมแทนการทำสวนมะพร้าว เนื่องจากสวนส้มโอสร้างรายได้ดีกว่า และให้ผลตอบแทนมากกว่าการทำสวนมะพร้าวถึง 10 เท่า

ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ มีลักษณะผลใหญ่ ทรงกลมแป้น รสชาติหวานกลมกล่อมอมเปรี้ยวเล็กน้อย และมีกลิ่นหอมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ส้มโอเป็นไม้ยืนต้นที่ปลูกง่าย รักษายาก สามารถปลูกได้ดีในดินเกือบทุกชนิด แต่จะเจริญงอกงามได้คุณภาพดี มีผลดก เมื่อปลูกในพื้นที่ดินโปร่ง ร่วนซุยกิ่งเหนียว เป็นดินที่ระบายน้ำได้ดี ผลผลิตของส้มโอจะมีผลออกมาตลอดทั้งปี

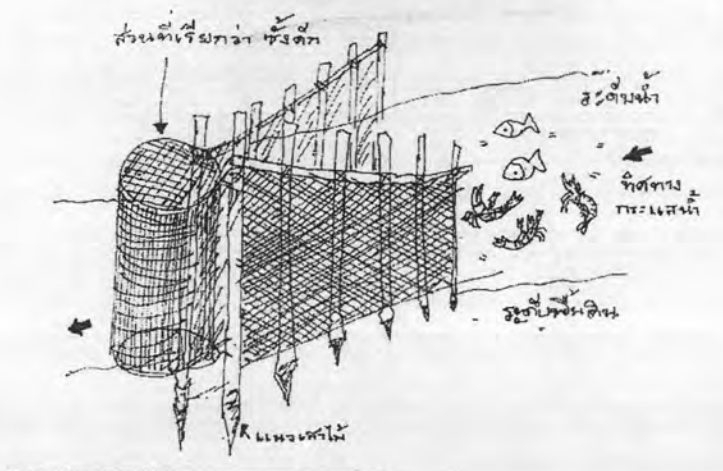

ภาพ: สวนส้มโอ

- การดักจับกุง

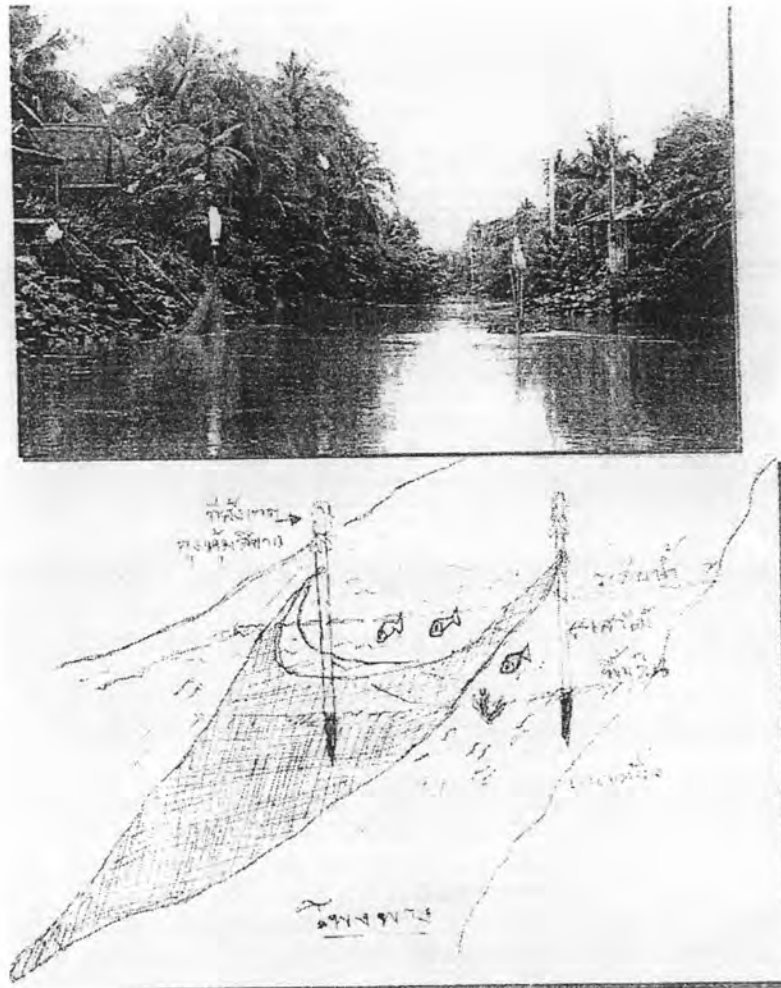
จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่โดยการนั่งเรือรอบหมู่บ้าน จะสังเกตเห็นชาวบ้านดักจับกุงหรือปลา และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการจับสัตว์น้ำตามริมคลองเป็นระยะ ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตริมน้ำของชุมชนปลายโพงพงาได้เป็นอย่างดี

เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่งของชาวปลายโพงพางที่พบเห็นทั่วไปสองฝั่งคลองก็คือ ชั่ง ซึ่งจะเป็นส่วนที่ใช้วางแนวตั้ง รูปร่างเป็นตะแกรงทรงกระบอก สูงประมาณ 1.20 เมตร ถึง 1.50 เมตร มีช่องเปิดเข้าตามแนวตั้งของทรงกระบอก ตรงบริเวณจุดปลายของช่องทางนี้รูปสามเหลี่ยมที่วางด้านหน้าเปิดกว้างให้สายน้ำที่ไหลพอกเอากุ้งและสัตว์น้ำอื่นเข้าไปในแนวติดกับชั่ง ที่วางดักไว้ตรงปลายสุดของมุมสามเหลี่ยม การดักวางจะนำมาวางไว้ในช่วงที่น้ำขึ้นเต็มแล้ว ชั่งจะวางพอดีกับระดับน้ำ และรอจนถึงเวลาเช้าก็จะมาเก็บชั่งเพื่อเอากุ้ง ปลา และสัตว์น้ำที่อยู่ออกไป

ภาพ: ชั่ง อุปกรณ์ที่ใช้ในการดักจับกุ้งและปลา

นอกจากชั่งแล้ว ยังมีเครื่องมือในการดักจับสัตว์น้ำอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า โพงพาง มีลักษณะเป็นตาข่ายทำเป็นรูปกรวยเหมือนตุ๊กกาแพที่ยึดไว้กับเสาหรือหลักสองหลัก ซึ่งตั้งไว้ในคลองหรือกลางแม่น้ำ ปล่อยตาข่ายรูปกรวยไหลทอดไปตามกระแสน้ำเพื่อดักปลาหรือกุ้งที่พัดลอยมาตามกระแสน้ำหลุดเข้าไปติดอยู่ในโพงพาง

ภาพ: โพงพาง เครื่องมือจับสัตว์น้ำของชาวปลายโพงพาง

เศรษฐกิจชุมชน

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนมะพร้าว การทำสวนผลไม้ ลิ้นจี่ ส้มโอ กล้วย โดยมีพื้นที่ในการเกษตร 6,968 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมดของตำบลปลายโพงพาง พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ มะพร้าวผล มะพร้าวตาล ส้มโอ

ทั้งนี้ ผลผลิตที่ได้มาจะมีคนในหมู่บ้านมารับซื้อผลผลิตไปขาย หรืออาจมีคนภายนอกมารับซื้อเองที่สวน นอกจากนี้ ยังมีโรงงานหรือบริษัทผลิตอาหารที่มีชื่อเสียงมารับผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าวถึงที่สวน และเจ้าของสวนบางแห่งยังส่งผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าวส่งไปขายยังต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น อีกด้วย ดังคำบอกเล่าของเจ้าของสวนส้มโอและสวนมะพร้าวที่ว่า

“มีคนมารับซื้อที่สวนนี้เลย ทั้งน้ำตาลมะพร้าวกับส้มโอ แต่เราไม่ได้รับไปขายต่อ เพราะเรามีของให้ไม่พอ พื้นที่เรา 20 ไร่ ปลูกส้มโอ 4 ไร่ที่เหลือเป็นมะพร้าว ก็ทำกันเองในครอบครัวจ้างคนงาน 1 คน”

(มณฑา อุดมสวัสดิ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“บริษัท CP มารับเองเลย เอาไปทำไอศกรีมเนสท์เล่ คอฟฟี่เมท กะทิขาวเกาะ เราไม่ต้องไปหาตลาดเลย ขอแค่มือของ มะพร้าวใช้ทำอะไรได้เกือบทุกอย่างเลย และเราได้ส่งไปญี่ปุ่นด้วย เอาไปทำขนมญี่ปุ่น เราก็ช่วยกันทำในครอบครัว จ้างคนงานแค่คนเดียว”

(ทวีศักดิ์ ไพโรพฤกษ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

นอกจากนี้ แม้แต่บ้านของผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังก็ยังทำสวนอยู่ โดยจ้างคนงานมาช่วยเก็บผลผลิตไปขาย ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ส่วนใหญ่มีสวนกันทุกบ้าน เราก็ทำสวน แต่ตอนนี้จ้างคนมาดูแล เพราะทำเองไม่ไหวแล้ว เกษียณแล้ว”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า ประชากรชาวปลายโพรงทางทุกครัวเรือนมีอาชีพทำสวน ถือเป็นรายได้หลัก ซึ่งนับว่าเป็นรายได้หรือฐานะที่พออยู่พอกิน เนื่องจากชาวบ้านใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย มีค่าใช้จ่ายไม่มาก ถือว่าไม่มีความเดือดร้อนทางด้านเศรษฐกิจหรือการเงินมากนัก สำหรับการเข้าร่วมโครงการการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ถือเป็นเพียงรายได้เสริมทางหนึ่ง ซึ่งถือเป็นการกระจายรายได้ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจของจังหวัดด้วย

สภาพสังคมของชุมชน

จากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) พบว่า ตำบลปลายโพรงทางมีโรงงานอุตสาหกรรม 10 แห่ง สถานีบริการน้ำมัน/ก๊าซ จำนวน 5 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดชุมชน 9 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 9 แห่ง วัด/สำนักสงฆ์ 4 แห่ง และมัสยิด 1 แห่ง สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 3 แห่ง อัตราการมี/ใช้ห้องส้วมร้อยละ 100 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสถานีตำรวจชุมชน

1 แห่ง องค์การบริหารและองค์การปฏิบัติที่จัดตั้งไว้ในตำบล ได้แก่ ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น องค์การสตรีระดับตำบล 1 คณะ องค์การสตรีระดับหมู่บ้าน 9 คณะ อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มเกษตรกรปลายโพงพาง 1 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2 กลุ่ม กลุ่มอาชีพหัตถกรรมมะพร้าว 1 กลุ่ม กลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าว ก้านมะพร้าว 1 กลุ่ม และองค์การอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม 1 รุ่น

จากข้อมูลข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนตำบลปลายโพงพางมีสิ่งจำเป็นพื้นฐาน และมีการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน แต่สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพางนี้ ก่อตั้งขึ้นจากการระดมหรือรวบรวมสมาชิกของนายธวัช บุญพัด ผู้นำชุมชน โดยไม่ได้มีการระดมสมาชิกจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว

สำหรับการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยปกติส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันตามงานบุญหรืองานวัดต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีการใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสารกันบ้าง ทั้งโทรศัพท์ที่บ้านและโทรศัพท์มือถือ โดยแทบทุกครัวเรือนในชุมชนจะมีโทรศัพท์บ้านและโทรศัพท์มือถือใช้

วัฒนธรรมของชุมชน

สิ่งที่ชาวแม่กลองถือเป็นความภาคภูมิใจประการหนึ่งคือ การเป็นดินแดนที่ให้กำเนิดศิลปินผู้มีความโดดเด่นด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในงานศิลป์แขนงต่าง ๆ มาตลอดทุกยุคทุกสมัย อาทิเช่น ด้านดนตรีไทย การขับร้อง หุ่นกระบอก จิตรกรรม โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 4-6 นั้น เรื่องของดนตรีมีความรุ่งเรืองมาก มีนักดนตรีเชื้อสายบางช้าง อำเภอมัทพวาหลายคน ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หลวงประดิษฐไพเราะ ครุเอื้อ สุนทรสนาน เป็นต้น นอกจากนี้ จังหวัดสมุทรสงครามยังเป็นต้นกำเนิดของการเล่นหุ่นกระบอกของภูมิภาคตะวันตกด้วย ปัจจุบันยังคงมีการสร้างสรรค์ผลงานศิลป์อยู่ ได้แก่ การแกะลายมะพร้าวขอ การเขียนลายเครื่องเบญจรงค์

จากผลงานของบุคคลสำคัญเหล่านี้ ทำให้เมืองแม่กลองกลายเป็นย่านวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของผู้คนทั่วไป เนื่องจากชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนแถบนี้มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีการผสมกลมกลืนของวัฒนธรรม ทั้งไทย จีน มอญ เขมร อีกทั้งดินแดนแถบนี้มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มคนในพื้นที่ข้างเคียงโดยเส้นทางแม่น้ำลำคลอง มีการสังสรรค์กัน

ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งสภาพแวดล้อมทางพื้นที่ที่แตกต่างกันเป็นเงื่อนไขกำหนดชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านที่แตกต่างกัน โดยพื้นที่ของชุมชนปลายโพงพางก็มีพัฒนาการของ ชุมชนริมน้ำที่มีอาชีพการทำสวนผลไม้และการทำน้ำตาลมะพร้าวมาช้านาน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ รวมไปถึงการเกิดขึ้นของย่านการค้าขายริมน้ำหรือตลาดน้ำ

จากข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชนปลายโพงพางดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทั้งประวัติความเป็นมา ข้อมูลพื้นฐานชุมชน สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นับว่าชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามนี้ เป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีเอกลักษณ์ทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ บ้านทรงไทยอันทรงคุณค่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ตลอดจนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอด จึงถือเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ รวมทั้งมีเสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมและศึกษาอย่างยิ่ง

ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามนี้ มีที่มาสืบเนื่องจากแรงบันดาลใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ระหว่างนายธวัช บุญพัต กำนันตำบลปลายโพงพางในขณะนั้น กับนายประมินทร์ แสนประสิทธิ์ พัฒนาการจังหวัด ผู้จุดประกายความคิดเรื่องโฮมสเตย์ ดังคำบอกเล่าของนายธวัช บุญพัตที่ว่า

“ที่จริงท่านประมินทร์ แสนประสิทธิ์ พัฒนาการจังหวัดสมุทรสงคราม ท่านพูดถึงโฮมสเตย์อยู่เรื่อยตั้งแต่ย้ายมา เพราะว่าท่านไปทำปริญญาโทที่นิวซีแลนด์ ท่านพูดถึงว่า ในนิวซีแลนด์ท่านได้ไปดูนอนเรื่องแสงในถ้ำมา และได้ไปนอนโฮมสเตย์ ไปพักแล้วไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ส่วนใหญ่คนเฒ่าคนแก่จะอยู่บ้านสองคนตายาย ลูกจะแยกไปอยู่ต่างหาก ก็เปิดบริการโฮมสเตย์เป็นรายได้เสริมไป และยังมีเพื่อนคุยด้วย ท่านพูดมาตั้ง 2 ปีตั้งแต่ย้ายมาที่นี่แรก ๆ”

(ธวัช บุญพัต - สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

นายประมินทร์ แสนประสิทธิ์ พัฒนาการจังหวัด ได้จุดประกายและชี้ให้เห็นถึงปัจจัยและศักยภาพของตำบลปลายโพงพาง ทั้งสภาพธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ บ้านทรงไทยสองฝั่งคลอง อีกทั้งการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นไม่ต้องทำอะไรเลย สิ่งต่าง ๆ ในชุมชนมีพร้อมอยู่แล้ว ชุมชนมีทุนทางสังคมอยู่แล้ว เพียงแต่เสียเวลามาให้บริการนักท่องเที่ยวเท่านั้น อีกทั้งเป็น

การใช้เวลาว่างและเป็นรายได้เสริมให้กับสมาชิกในชุมชนด้วย จึงทำให้นายธวัช บุญพัตเกิดแรงบันดาลใจที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ขึ้นในทันทีตั้งแต่ต้นปีพ.ศ. 2540

นอกจากนี้ ในปีพ.ศ. 2540 รัฐบาลได้มีนโยบายแก้ปัญหาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเชื่อมโยง ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยระบุว่า เป็นอุปสรรคในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ก่อปรกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลจึงกำหนดให้มีการรณรงค์ปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 (Amazing Thailand 1998-1999) เพื่อดึงเงินตราต่างประเทศและสร้างเสริมรายได้ให้กับประชาชน ตามคำขวัญ “ไทยช่วยไทย กินของไทย ใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย ร่วมใจประหยัด” อีกทั้งยังส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมด้วย

ในการนี้จังหวัดสมุทรสงครามก็ได้ตอบสนองนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว โดยกำหนดนโยบายให้ทุกหน่วยงานของจังหวัดสนับสนุนให้มีการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามได้กระตุ้นให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์กรประชาชนต่าง ๆ ตระหนักถึงศักยภาพของหมู่บ้านตำบลในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งใช้ยุทธวิธีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างรายได้ของครอบครัวและชุมชน ซึ่งนโยบายของจังหวัดนี้ก็เป็นที่หนึ่งความสนับสนุนแรงบันดาลใจของนายธวัช บุญพัตให้มากยิ่งขึ้น

อีกทั้งเนื่องด้วยศักยภาพของตำบลปลายโพงพางที่มีทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในหมู่บ้านที่เอื้อประโยชน์ ประกอบกับพลังการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านดังกล่าวมีความพร้อมมากที่สุด จึงมีการดำเนินการจัดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวขึ้นที่บ้านโคกเกตุ หมู่ที่ 7 ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวกับบ้านพักของนายธวัช บุญพัตด้วย โดยเน้นให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่เรียบง่าย รักสงบ มีขนบธรรมเนียมประเพณี มีการประกอบอาชีพแบบพออยู่พอกินตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดให้นักท่องเที่ยวเข้าพักกับชาวบ้าน เพื่อศึกษาและสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นการนำรายได้เข้าสู่จังหวัดสมุทรสงคราม รวมถึงประชาชนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง โดยกำหนดบ้านพักครั้งแรกเป็นบ้านของนายธวัช บุญพัต นายเฉลิม กฤษณะเศรณี และนายนิมิต อินทหลวง รวม 3 หลัง ทดลองนำร่องให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างคืนก่อน จากนั้นได้มีการขยายบ้านพักไปสู่ครัวเรือนบ้านทรงไทยที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มเป็น 14 และ 27 หลังตามลำดับ จน

ปัจจุบันมีจำนวน 19 หลัง ซึ่งถือว่ามีจำนวนบ้านพักที่เข้าร่วมโครงการค่อนข้างน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนบ้านทรงไทยทั้งสิ้น 185 หลัง

ในด้านการบริหารการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนปลายโพงพางนี้ นายธวัช บุญพัด ในฐานะประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพางในขณะนั้น ได้เสนอข้อบังคับตำบลว่าด้วยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนปลายโพงพาง และเสนอข้อบังคับให้นายอำเภออัมพวาให้ความเห็นชอบข้อบังคับตำบลดังกล่าวเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2542 (ประมินทร์ แสนประสิทธิ์, 2544 : 13) โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลขึ้น 7 คน ดังนี้

1. นายธวัช บุญพัด	ประธานกรรมการ
2. นายสะอาด พึ่งฉิม	กรรมการ
3. นายอุทัย นาคนิ่ม	กรรมการ
4. นายนิมิตร อินทหลวง	กรรมการ
5. นายณรงค์ ศักดิ์คง	กรรมการ
6. นายวีระเดช อ้อยทอง	กรรมการ
7. ว่าที่ ร.ท. จิรวัดณ์ อินทะแสน	กรรมการ และเลขานุการ

นอกจากนี้ยังดำเนินการให้มีแผนการจัดการการท่องเที่ยวของตำบลอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและเจ้าของบ้านทรงไทยที่เปิดรับนักท่องเที่ยวโดยการจัดประชุม และประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้เข้ามาสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวของตำบลปลายโพงพาง นับว่าเป็นการสื่อสารช่วงการก่อตั้งและมีการดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นขั้นตอน

นอกจากนี้ การสื่อสารในช่วงก่อตั้งยังมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน อบต. ปลายโพงพางได้ประสานงานขอรับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาชุมชนในการบันทึกวีดิทัศน์สารคดี เผยแพร่การดำเนินงานทางสถานีโทรทัศน์องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) ช่อง 9 ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวสนใจและเริ่มมาเยี่ยมชมการดำเนินงานทั้งที่ยังอยู่ในระหว่างเตรียมการ อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ต่อ ๆ กัน ทำให้สื่อมวลชนหลายประเภททั้งสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์รายการต่าง ๆ มาถ่ายทำรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแพร่การท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพางในอนุสาร อสท. ปีที่ 40 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนตุลาคม 2542 เป็นการประชาสัมพันธ์

ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเป็นระยะ ๆ โดยการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

หลังจากที่มีการเตรียมความพร้อมมาจนสามารถทดลองเปิดบ้านพักรับนักท่องเที่ยวมาระยะหนึ่งแล้ว อบต. ปลายโพงพงาได้จัดทำพิธีเปิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพงาระดับตำบล เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2542 ก่อนที่จะจัดพิธีเปิดอย่างเป็นทางการระดับจังหวัด เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2542

ภาพ: พิธีเปิดการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพงา

การประกาศเปิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ปลายโพงพงาอย่างเป็นทางการนี้ เป็นการประกาศถึงศักยภาพและความสามารถของตำบลปลายโพงพงาในการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของหมู่บ้านอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพงา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามนี้ เกิดขึ้นและดำเนินการได้ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่แรงบันดาลใจจากพัฒนาการจังหวัด บุคคลจากหน่วยงานภายนอก เป็นผู้จุดประกายความคิด ประกอบกับแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและนโยบายของจังหวัดในขณะนั้น รวมทั้งศักยภาพของชุมชนเหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จังหวัดสมุทรสงคราม รวมไปถึงสื่อมวลชนต่าง ๆ และที่สำคัญคือ ได้รับความร่วมมือในการดำเนินการจากชุมชนนั่นเอง

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนในปัจจุบัน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามนี้ หากนับตั้งแต่เริ่มเปิดโครงการปีพ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบันปีพ.ศ.2550 ถือว่ามีการจัดการการท่องเที่ยวมาเป็นเวลามากถึง 8 ปีแล้ว รูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวก็ย่อมมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาตามความเหมาะสมจนมาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

เมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยวโฮมสเตย์ปลายโพงพาง จะพบกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นศาลาเรือนไม้ไว้คอยต้อนรับและเป็นศูนย์กลางข้อมูลการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชน โดยตั้งอยู่ที่บ้านของนายธวัช บุญพัต ผู้นำชุมชน จึงถือว่าศูนย์บริการนักท่องเที่ยวนี้เป็นปรากฏการณ์แรกในการต้อนรับดูแลและคอยบริการหรืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางข้อมูลและการติดต่อกันระหว่างผู้นำกับสมาชิกในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ และระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวหรือหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ ด้วย

ภาพ: ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ในด้านที่พักนั้น มีจำนวนบ้านทรงไทยที่เข้าร่วมโครงการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ ทั้งปรับขึ้นบ้างหรือลดลงบ้าง จนปัจจุบันมีบ้านทรงไทยเข้าร่วมโครงการทั้งหมดจำนวน 19 หลัง ดังคำบอกเล่าของลูกสาวกำนันธวัช บุญพัทธ์ ผู้ช่วยดูแลจัดการโครงการว่า

“เดิมมีบ้านทรงไทยเข้าร่วมโครงการตั้งแต่แรกเริ่ม 3 หลัง จาก 3 ก็มาเป็น 14 หลัง แล้วก็เพิ่มเป็น 27 หลัง ขยับขึ้นมาเรื่อย ๆ บางหลังมีปัญหาหมาดูบ้าง ปัญหาเจ้าของบ้านแยกไปทำเองบ้าง จนปัจจุบันมีบ้านทรงไทยเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 19 หลัง”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

ส่วนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ในปัจจุบันมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวดังเอกสารแจกของทางโครงการดังนี้

😊😊 โปรแกรมท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพงพาง โทร 034-767520 แฟกซ์ 034767521

- การเดินทางขึ้นรถตู้ที่อนุสาวรีย์ชัยขบวนใต้ทางด่วนเขตโอดิน เมอร์วิคปิ่นเกล้า สายแม่กลอง สุดสาย ต่อรถสองแถวสายวัดโคกคอก ถึงบ้านทรงไทยปลายโพงพาง

วันแรก

13.00 น. ออกรถชมวิถีชีวิตตามสายสายอำเภอทอง ชมบ้านเมืองไทย ชมการทอผ้าและทอผ้าไหม และชมสวนส้มโอ

16.00 น. พิกนทเรือ ชมหน้าตมอรัญชัย

17.30 น. รับประทานอาหารเย็นตามตำหรับชาวสวน

19.00 น. ออกรถชมธรรมชาติตามคอกที่เขมสิมหัตถกรรมฝู่งถึงไฮอับนันทน์ด้วยกระพริบแสงเพื่อคารวะแห่งความรักบนเส้นลำธารริมสองฝั่งคลอง

20.30 น. กลับที่พัก ณ บ้านทรงไทยที่ริ้วรา ของผู้ส่งแห่งทอง

วันที่สอง

06.30 น. ตื่นเช้า เตรียมตัวใส่บาตรพระบิณฑบาตทางเรือ

08.00 น. รับประทานอาหารเช้า

09.00 น. นั่งเรือชมวิถีชีวิตริมสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ชมพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมวิถีของชมวิสาหกรรมการดูใบของไม้สักและตะกั่วไม้โมกข์หน้าวัดบางแกน้อย ชมอุโบสถปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันตามอรัญชัยที่อุทยาน ร.2 (อียักษ์บวราร 20 น./คน) ชมสวนดอกไม้นามารอดคดี และพิพิธภัณฑ์บ้านเรือนไทย

13.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิ์ศีกภาพ

อัตราค่าใช้จ่าย

แพคเกจ 2 วัน 1 คืน 850 บาท/ท่าน รวมทุกโปรแกรม (เสาร์-อาทิตย์) หรือ 5 ท่านขึ้นไปในวันธรรมดา วันธรรมดาค่า 500 บาท/ท่าน รวมที่พักอาหาร 2 มื้อ

เรือชมวิถีชีวิตริมคลอง (4-6 ที่นั่ง) 500บาท/ลำ เรือชมทิวทัศน์ยามค่ำคืน (4-6 ที่นั่ง) 500บาท/ลำ เรืออ่องแม่ริมชมสถานที่สำคัญของอ.สมุทรสงคราม (4-6 ที่นั่ง) 800บาท/ลำ (8-12 ที่นั่ง) 1000บาท/ลำ

ภาพ : เอกสารแจก โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนปลายโพงพาง

โปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นนี้ อาจมีการปรับเปลี่ยนบ้างตามความเหมาะสม เช่น หากนักท่องเที่ยวไปเที่ยวในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน อาจมีกิจกรรมพาเยี่ยมชมสวนลีนจีเพิ่มให้ด้วย เนื่องจากเป็นช่วงเดือนที่ลีนจีออกผลพอดี และถือเป็นการได้ชมและสัมผัสใกล้ชิดกับผลไม้ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสงครามด้วย

จะเห็นได้ว่า โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนปลายโพงพานี้ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ที่ครบถ้วนทุกอรรถรส ทั้งการท่องเที่ยวที่ได้ชื่นชมและเพลิดเพลินกับทัศนียภาพ สภาพทางธรรมชาติ โดยการที่นักท่องเที่ยวได้ลงเรือชมธรรมชาติริมสองฝั่งคลองรวมทั้งได้สัมผัสและศึกษาถึงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศอันอุดมสมบูรณ์ โดยนักท่องเที่ยวจะได้เห็นจากสภาพต้นไม้มากมายร่มรื่นและสัตว์นานาชนิดตลอดสองฝั่งคลอง อีกทั้งได้สัมผัสและรู้จักหิ่งห้อย ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ โดยนักท่องเที่ยวจะได้นั่งเรือชมหิ่งห้อยนับพันในยามค่ำคืน อันหาดูชมได้ค่อนข้างยากในพื้นที่อื่นในปัจจุบัน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังได้ความรู้และประสบการณ์ในสภาพสังคม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน จากการที่เข้าร่วมพักค้างแรมกับชาวบ้าน การชมบ้านเรือนไทย การเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว และสวนส้มโอตลอดจนได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมชุมชน จากการได้ร่วมตักบาตรทางเรือในตอนเช้า และการชมสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของจังหวัดสมุทรสงคราม นับเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับทั้งความเพลิดเพลิน ความรู้ ประสบการณ์ และจิตสำนึกความรับผิดชอบในด้านระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน จนอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาน อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ที่ครบถ้วน สมบูรณ์แบบ และน่ายึดถือเป็นตัวอย่างในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ

ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาให้ความสนใจและเข้ามาเที่ยวโฮมสเตย์ที่ปลายโพงพาน อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีนักท่องเที่ยวเฉลี่ยสัปดาห์ละ 60 คน และแม้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนนี้จะดำเนินการมาเป็นเวลาเกือบ 8 ปีแล้ว แต่ก็ยังได้รับความสนใจและความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งชุมชนก็ยังมีขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ นับเป็นแนวโน้มที่การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพานจะยังคงดำรงอยู่ และพัฒนาให้การท่องเที่ยวของชุมชนแข็งแกร่งยิ่ง ๆ ขึ้นในอนาคตต่อไป

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัย

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามปัญหำนำในการวิจัย 2 ข้อ คือ

1. รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ปัญหำนำการวิจัยข้อที่ 1 : รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการศึกษาในรูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง ผู้วิจัยขอแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 สถานการณ์ ตามระยะเวลาของการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชน ดังนี้

1. สถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือสมาชิกในชุมชน
2. สถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
3. สถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

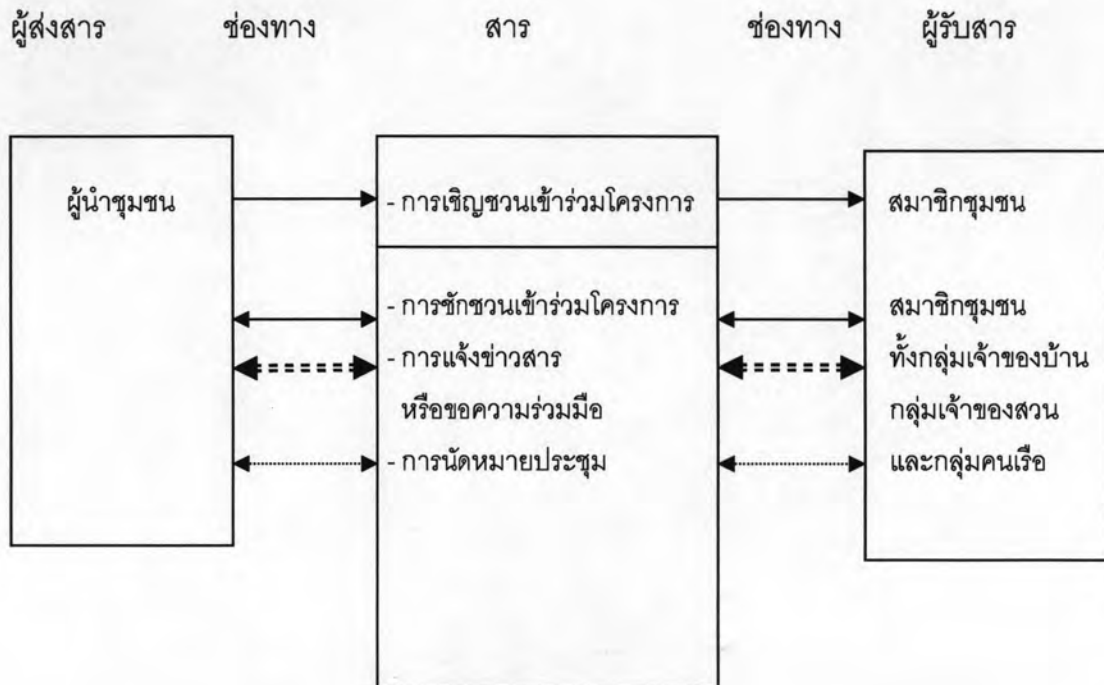
นอกจากนี้ ในการนำเสนอแต่ละสถานการณ์นั้น ผู้วิจัยจะขอวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม ซึ่งแบ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารภายในชุมชน และรูปแบบการสื่อสารภายนอกชุมชน

1. สถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือสมาชิกในชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือสมาชิกในชุมชน เป็นการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนปลายโพงพาง ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการสื่อสารเพื่อกระตุ้นความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน รูปแบบการสื่อสารเพื่อกระตุ้นความร่วมมือระหว่าง

สมาชิกในชุมชน และรูปแบบการสื่อสารเพื่อกระตุ้นความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร โดยผู้วิจัยจะขอนำเสนอรูปแบบการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบดังนี้

1.1 รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน

- คือ การใช้เสียงตามสาย
- ↔ คือ การพูดคุยโดยตรง
- ⇔ คือ การประชุม
- คือ การโทรศัพท์

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย พบว่า เมื่อผู้นำชุมชนปลายโพงพาง คือ กำนันธวัช บุญพัทธ์ มีความคิดที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ขึ้นในชุมชน มีการใช้วิธีการสื่อสารในการกระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มเจ้าของบ้านพัก สมาชิกกลุ่มเจ้าของสวนส้มโอและเคียวน้ำตาลมะพร้าว และสมาชิกกลุ่มคนเรือ โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร 4 ช่องทาง ได้แก่ การใช้เสียงตามสาย การพูดคุยโดยตรง การประชุม และการโทรศัพท์ ดังต่อไปนี้

1) การใช้เสียงตามสาย

กำนันธวัช บุญพัฒน์มีวิธีการสื่อสารโดยใช้เสียงตามสายประกาศเชิญชวนผู้สนใจมาเข้าร่วมโครงการ ดังคำบอกเล่าดังนี้

“ตอนแรกเริ่มจากการประกาศเสียงตามสายว่าใครสนใจจะมาร่วมโครงการบ้าง ก็ให้มาคุยกัน”

(ศศิวิมล บุญพัฒน์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“มีการประกาศชักชวนเข้าร่วมโครงการ ชวนว่าใครจะทำ จะร่วมกับกำนันก็ให้เข้าไปหาไปคุยกัน”

(อุไร ทรัพย์ราษฎร์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

การใช้เสียงตามสายของกำนันธวัช บุญพัฒน์ในการกระตุ้นความร่วมมือสมาชิกในชุมชนให้มาเข้าร่วมโครงการนี้ เป็นการใช้สื่อที่มีอยู่ในชุมชน โดยผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัฒน์ได้ใช้เสียงตามสายซึ่งอยู่ที่บ้านของตนเป็นช่องทางการสื่อสารในการแจ้งประกาศเชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารไปทั่วทั้งตำบล นับว่าการใช้เสียงตามสายนี้เป็นการสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเหมาะสมในการแจ้งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารจำนวนมากที่ได้ประสิทธิผล

2) การพูดคุยโดยตรง

นอกจากการใช้เสียงตามสายแล้ว กำนันธวัชยังได้ชักชวนและกระตุ้นความร่วมมือสมาชิกในชุมชนให้เข้าร่วมโครงการ โดยใช้การพูดคุยโดยตรงกับสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

- สมาชิกกลุ่มเจ้าของบ้านพัก

ในปีพ.ศ.2542 กำนันธวัช บุญพัฒน์เริ่มเปิดบ้านพักของตนเอง และชักชวนสมาชิกในชุมชน ได้แก่ นายเฉลิม กฤษณะเศรณี และนายนิมิต อินทหลวง รวม 3 หลัง ทดลองนำร่องเป็นแบบอย่างให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างคืน โดยกำนันธวัชเป็นผู้ชักชวนสมาชิกในชุมชนด้วยตนเอง ดังคำบอก

เล่าของภรรยาเจ้าของบ้านผู้เข้าร่วมโครงการตั้งแต่เริ่มแรก และเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ที่อยู่ใกล้กับบ้านของกำนันรัชมากที่สุดว่า

“กำนันไปเห็นที่ไหนมา แล้วยกคิดจะทำโฮมสเตย์ ให้ชุมชนมีรายได้ กำนันก็มาชวน ก็ทำตั้งแต่ปี 2542 กำนันบอกว่า เวลาแขกมาก็ต้องขอให้มาพักบ้านป่านะ ...ตอนเริ่มเข้าร่วมโฮมสเตย์ ตาเฉลิมยังอยู่นะ พอทำได้ 1 ปี ตาก็เสียชีวิต”

(ทองคำ กฤษณะเศรณี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

การที่กำนันรัช บุญพัดใช้ช่องทางการสื่อสารแบบพูดคุยชักชวนโดยตรงกับสมาชิกในชุมชน ถือเป็นการใช้การสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ ทั้งสองฝ่ายสามารถเห็นหน้าค่าตาพูดคุยสอบถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ทันที และให้บรรยากาศแบบเป็นกันเองในการพูดคุย อีกทั้งการมาชักชวนโดยตรงถึงที่บ้านยังแสดงถึงการให้เกียรติและให้ความสำคัญกับสมาชิกในชุมชนด้วย ซึ่งถือเป็นวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมและได้ประสิทธิผลอย่างมาก

สำหรับการชักชวนพูดคุยโดยตรงของผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน เพื่อขอความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์นั้น กำนันรัช บุญพัดดำเนินการชักชวนแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ได้บังคับให้เข้าร่วมโครงการทันที แต่ให้สมาชิกเข้าร่วมโครงการโดยสมัครใจ หรือเมื่อพร้อมจะเข้าร่วมโครงการ ดังคำกล่าวของกำนันรัช บุญพัดที่ว่า

“เราทดลองก่อน แล้วยกค่อย ๆ ค่อยเป็นค่อยไป ถามชาวบ้านว่าพร้อมหรือยัง พร้อมแล้วก็บอก ยังไม่พร้อมก็ไม่เป็นไร ถ้าพร้อมเดี๋ยวส่งแขกไป 2 คนนะ พอแขกกลับก็เรียกชาวบ้านมาคุยว่ามีความคิดเห็นยังไง ชาวบ้านก็เล่าว่า นักท่องเที่ยวให้ทิปตั้ง 100-200 บาทนะ พูดดี คุยดี ทำให้มีเพื่อนคุย มีกำลังใจ”

(รัช บุญพัด – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

นับว่ากำนันรัชใช้วิธีการชักชวนด้วยการพูดคุยโดยตรงแบบค่อยเป็นค่อยไป และมีการใช้การสื่อสารสองทางในการสอบถามความคิดเห็นหรือความรู้สึกของสมาชิกหลังจากนักท่องเที่ยวกลับไปด้วย ถือเป็นวิธีการสื่อสารที่มีการตอบกลับ (Feedback) จากสมาชิกในชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนต่อไป

จะเห็นได้ว่า การใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยโดยตรงดังกล่าวมีส่วนสำคัญมากในการช่วยให้ผู้นำชุมชนประสบความสำเร็จในการกระตุ้นความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มเจ้าของบ้านพักได้บอกเล่าถึงเหตุผลต่าง ๆ ที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการกับกำนันธวัช บุญพัสดุไว้ดังต่อไปนี้

เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ

- เห็นตัวอย่างจากผู้นำชุมชน

“เราก็เห็นว่ากำนันเป็นคนทำงาน แล้วโครงการที่ผ่านมามันก็ไปได้”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

- เกรงใจผู้นำชุมชน

“เริ่มเข้าร่วมโครงการปีพ.ศ.2545 ไม่ได้เข้าร่วมตั้งแต่ช่วงแรก ก็เข้าร่วมเนื่องจากกำนันธวัช มาชวน คงเห็นว่าลักษณะบ้านเป็นบ้านทรงไทย แต่แรก ๆ ที่มาชวน ตอนนั้นยังทำงานอยู่ เราก็กลัวไม่มีเวลาดูแล ตอนหลังกำนันก็มาชวนอีก โดยเดือนเมษายน 2545 กำนันธวัชมาชวนเองที่บ้านเลย เราก็เห็นว่าเขามาชวนมากกว่า 1 ครั้งแล้ว”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

- ได้รับการสนับสนุนจากญาติพี่น้องที่เข้าร่วมโครงการก่อน

“กำนันธวัชมาชักชวนที่บ้าน ตั้งแต่ก่อนปี 2545 บอกว่าบ้านหลังนี้สมควรเข้าร่วมโฮมสเตย์ เป็นบ้านเรือนไทยประยุกต์ เราก็ปรึกษาน้อง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการก่อน เราก็เลยเข้าร่วมตอนปี 2545”

(อารีย์ พุ่มเทียน – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

- ช่วยแก้เหงาและให้ความเพลิดเพลินยามว่าง

“มาเข้าร่วมโครงการก็ช่วยแก้เหงา ได้ทำอะไรเพลิน ๆ ด้วย”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“ตั้งแต่เปิดโครงการกำนันรัชมาชวนที่บ้านเลย แต่ก็ไม่ได้ร่วมโครงการกับเขา เพราะที่บ้านมีคนแก่อยู่บ้านคนเดียว ตอนนั้นป่าเล็กทำตาล แล้วไปทำงานโรงงาน ไม่มีใครอยู่บ้าน แต่พอมาอยู่บ้านเลี้ยงหลาน อยู่ว่าง ๆ ก็เลยไปบอกกำนันว่าขอเข้าร่วมโครงการ กำนันก็รับ”

(เล็ก สีวังไพร – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

- ได้รู้จักและพบปะผู้อื่นมากขึ้น

“ก็ดีนะ ได้ผลดี ได้พบปะเข้าสังคมมากขึ้น”

(อารีย์ พุ่มเทียน – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

- มีรายได้เสริม

“ป่าก็คิดว่า ลูกไปทำงานที่อื่นกันหมด ป่าอยู่ว่าง ๆ จะได้มีรายได้ ก็ดีนะ มีรายได้เสริม”

(ทองคำ กฤษณะเศรษฐี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“พูดถึงที่นี้ก็เป็นโครงการใหญ่ที่สุดนะ มีสมาชิกเครือข่ายมากที่สุด ที่อื่นเขาทำสวนตัวแขกมาเขาก็ได้รายได้คนเดียว ไม่ได้กระจายรายได้ให้ชุมชน แต่ที่นี้กระจายรายได้ให้ชุมชน ชาวบ้านได้ค่าหัว คนขับเรือมีรายได้ โครงการอื่นไม่มีอย่างนี้ นโยบายกระจายรายได้แบบนี้ ในจังหวัดมีที่นี้ที่เดียว และที่นี้ก็เป็นครั้งแรกดั้งเดิม นุกเบิก แล้วที่อื่นก็ทำตามมาเรื่อย”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า เนื่องด้วยชาวบ้านได้เห็นตัวอย่างจากบ้านของกำนันรัชซึ่งเปิดทดลองก่อนและได้รับผลตอบรับดี ประกอบกับความเกรงใจเมื่อกำนันมาชักชวนด้วยตนเองถึงที่บ้าน ตลอดจนเหตุผลที่เอื้ออำนวยอื่น ๆ เช่น สมาชิกในชุมชนที่ค่อนข้างสูงอายุหรือไม่ได้ทำงานแล้ว อยู่บ้านว่าง ๆ ก็มาเข้าร่วมโครงการ เพื่อเป็นการแก้เหงา และช่วยให้เพลิดเพลินยามว่าง รวมทั้งยังได้พบปะพูดคุยกับผู้อื่น และที่สำคัญยังช่วยให้มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นด้วย จึงทำให้มีสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมโหมสเดย์เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

ทั้งนี้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์ถึงเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว ยังแสดงให้เห็นว่า การเข้าร่วมโครงการโหมสเดย์ของสมาชิกชุมชนปลายโพงพางไม่ได้มีเหตุผลหรือความจำเป็นทางด้าน

เศรษฐกิจเลย กล่าวคือ โดยส่วนใหญ่แล้วชุมชนมีอาชีพทำสวนมะพร้าวและสวนส้มโอซึ่งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้หลัก แต่สมาชิกบางครัวเรือนที่เป็นผู้สูงอายุ ทำสวนด้วยตนเองไม่ไหวแล้ว ลูกหลานก็ออกไปทำงานที่อื่น ก็อาจจ้างคนงานช่วยดูแลสวนแทน ส่วนตนก็จะว่าง ไม่ได้ทำงานอะไร หรือสมาชิกบางหลังก็มีอาชีพเป็นข้าราชการ พอเกษียณอายุแล้ว ก็อยู่บ้าน ไม่ได้ทำงานอะไร จึงมาเข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์กับกำนันธวัช บุญพิศ เป็นการแก้เหงา มีเพื่อนคุย และยังมีรายได้เสริมอีกด้วย ผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์ว่า เหตุผลที่สมาชิกชุมชนปลายโพงพางสวนใหญ่มาเข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ไม่ได้มีเหตุผลหรือปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด สมาชิกชุมชนไม่ได้เดือดร้อนหรือมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ขึ้นในชุมชนไม่ได้เป็นกิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจของชุมชน แต่เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ อยู่บ้านว่าง ๆ ไม่ได้ทำงานอะไร พอจะมีเวลาดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ และได้รับการชักชวนจากกำนันธวัช ซึ่งถือเป็นแรงผลักดันประการสำคัญจากผู้นำชุมชน ไม่ได้เป็นแรงผลักดันที่มาจากสมาชิกในชุมชนเอง

นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลการสัมภาษณ์จากสมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการถึงเหตุผลที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ ดังคำกล่าวที่ว่า

“มีการชักชวนให้เข้าร่วมโครงการ แต่เราไม่สะดวก”

(อุไร สรบุรุษกร – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“มีการชักชวนให้เข้าร่วมโครงการ แต่บ้านเราไม่สะดวก อยู่กันหลายคน เลยไม่ได้เข้าร่วม”

(เจลา แจ่มดวงเดช – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จะเห็นได้ว่า สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการก็ได้รับคำชักชวนจากกำนันธวัชเช่นกัน แต่ตนไม่สะดวกในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากที่บ้านอยู่กันหลายคน และไม่มีเวลาดูแลนักท่องเที่ยว จึงไม่ได้เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ตามคำชวนของผู้นำชุมชน

● สมาชิกกลุ่มเจ้าของสวนส้มโอและเคียนน้ำตาลมะพร้าว

กำนันธวัช บุญพิศได้ชักชวนและขอความร่วมมือสมาชิกในชุมชนที่ทำสวนส้มโอและเคียนน้ำตาลมะพร้าวเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้วิธีการทำสวนส้มโอ สวนมะพร้าว และการเคียนน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งถือเป็นอาชีพและวิถีชีวิตที่เป็น

เอกลักษณ์ของชาวปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ดังคำบอกเล่าของลูกสาว
กำนันธวัชที่ว่า

“กำนันเป็นคนไปพูดคุยและชักชวน เพราะว่าแถวนี้วิถีชีวิตของชาวบ้านก็คือ การทำสวน
มะพร้าว สวนส้มโอ ก็เลยอยากให้เห็นวิถีชีวิตแบบนี้ แล้วยังเป็นการเผยแพร่ความรู้การทำ
น้ำตาลมะพร้าว ที่มีหลายที่ แต่เลือกเพียง 2 แห่งนี้ เพราะเราต้องดูว่าเขาพร้อมจะรับไหม
สถานที่พร้อมจะรองรับนักท่องเที่ยวไหม เจ้าของสวนสามารถพูดคุยให้ความรู้ได้ไหม และสวน
หนึ่งเจ้าของสวนส้มโอ หรือบ้านเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวก็จะมีรายได้เพิ่มเติม แต่บางที่ก็ไม่ได้อะไร
เพราะบางที่แขกก็แค่ขึ้นเรือไปดู ไม่ได้ซื้ออะไร ก็มีทั้งได้และไม่ได้ แต่ก็ไม่ได้เสียอะไร”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

ในส่วนของเจ้าของสวนส้มโอ และบ้านเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวก็ได้บอกเล่าถึงการชักชวน
ของกำนันธวัชในการขอให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม ดังนี้

“แรก ๆ กำนันมาชวนที่บ้านว่าขอพานักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมสวนส้มโอและการเคี้ยว
น้ำตาลมะพร้าว เปิดให้เยี่ยมชมมา 3-4 ปีแล้ว ก็ไม่ได้เสียอะไร”

(มณฑา อุดมสวัสดิ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“เปิดให้นักท่องเที่ยวชมมา 4-5 ปีแล้ว หลังจากทางศูนย์เปิดโฮมสเตย์ เมื่อนักท่องเที่ยวนั่ง
เรือผ่าน ก็ถามว่าชาวบ้านทำอะไร พอบอกว่าเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว นักท่องเที่ยวก็ขอเข้าชม ก็เลย
เป็นที่มาของกิจกรรมชมการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว บางคนไม่รู้เลยว่าที่มาของน้ำตาลเริ่มต้นมา
อย่างไร เราก็สาธิตให้เขาดูว่านี่คืออาชีพดั้งเดิมของเรา”

(ทวีศักดิ์ ไพโรพฤษ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมเยี่ยมชมสวนส้มโอ และชมการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวนี้ มีกำนันธวัช
บุญพัทธ์ ผู้นำชุมชน เป็นผู้ชักชวนสมาชิกในชุมชนมาเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ
โฮมสเตย์ โดยกำนันใช้วิธีการพูดคุยชักชวนโดยตรงถึงที่บ้าน เพื่อขอความร่วมมือจากสมาชิกใน
ชุมชน และได้พูดคุยแลกเปลี่ยนถึงประโยชน์ในการเยี่ยมชมวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพซึ่งเป็น
เอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชนปลายโพงพางมากยิ่งขึ้น นับว่าเป็นการใช้
การสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการที่ได้รับการตอบรับจากสมาชิกเป็นอย่างดี

• สมาชิกกลุ่มคนเรือ

สำหรับเรื่องเรือซึ่งเป็นพาหนะในการรับส่งนักท่องเที่ยวและพาเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ นั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนริมคลอง ปัจจุบันมีเรือที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดจำนวน 18 ลำ ซึ่งเพียงพอกับการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีทั้งกำนันธวัชเป็นผู้ชักชวนสมาชิกในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเรือเป็นพาหนะอยู่แล้วมาร่วมโครงการ และสมาชิกมาขอเข้าร่วมโครงการเอง ดังคำบอกเล่าของกำนันธวัช และลูกสาวกำนันธวัช รวมทั้งคำบอกเล่าจากสมาชิกกลุ่มคนเรือที่เข้าร่วมโครงการ ดังนี้

“คนเรือมาร่วมเอง เราเรียกมาหมด ใครมีเรือ ใครอยากเข้าร่วมโครงการก็มา”

(ธวัช บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“แล้วแต่คนเรือมาสมัคร ทุกบ้านมีเรืออยู่แล้ว แรก ๆ ชวนมา คนชวนก็คือกำนัน โดยโทรศัพท์ไปชวน หรือบางที่แต่ก่อนมีงานในชุมชนบ่อย เจอกันกำนันก็ชวนมา หรือบางครั้งคนเรือก็ชวนต่อ ๆ กันมาเอง”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“มาเป็นคนเรือได้ 3-4 ปีแล้ว กำนันชวนมา เพราะบ้านก็อยู่ใกล้กัน และพอกับลูกกำนันก็รู้จักและสนิทกัน”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จะเห็นได้ว่า สมาชิกกลุ่มคนเรือที่เข้าร่วมโครงการนี้ บ้างก็ได้รับการชักชวนจากกำนันธวัช บ้างก็มาสมัครขอเข้าร่วมโครงการเอง เพราะได้รับข่าวหรือชักชวนกันต่อ ๆ มา นับว่าเป็นการเปิดกว้างให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และยังได้รับผลประโยชน์โดยตรงด้วย ถือเป็นวิธีการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการที่ได้ผลและได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างดี

3) การประชุม

หลังจากการชักชวนหรือกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ในชุมชนแล้ว ผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัตก็กระตุ้นความร่วมมือสมาชิกที่เข้าร่วมต่อ โดยการจัดประชุม เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารหรือขอความร่วมมือต่าง ๆ

การประชุมเพื่อกระตุ้นความร่วมมือสมาชิกในชุมชนนี้ จัดขึ้นเพื่อแจ้งข้อมูล กิจกรรม ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโครงการ และเมื่อมีกิจกรรมพิเศษหรือวาระโอกาสสำคัญ เช่น กรณีมีกลุ่มนักศึกษามาจัดการแสดงต่าง ๆ ให้ชม หรือนักศึกษาจัดโครงการสอนภาษาอังกฤษอย่างง่าย ๆ ให้กับชาวบ้านเพื่อพูดคุยต้อนรับเบื้องต้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ กำนันธวัชก็จะแจ้งข้อมูลและขอความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนมาเข้าร่วมประชุม เพื่อชมการแสดงหรือฝึกอบรมภาษาอังกฤษ หรือในวาระโอกาสสำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ทางกำนันธวัชก็จะจัดประชุมเพื่อเป็นการรวมตัวสมาชิกในชุมชน รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่กันตามประเพณีไทย ดังคำบอกเล่าของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการท่านหนึ่งว่า

“ส่วนใหญ่เป็นการประชุมเพื่อแจ้งข้อมูลต่าง ๆ ให้รับทราบกิจกรรม ความเคลื่อนไหวของโฮมสเตย์ และมีการเรียกประชุมช่วงเทศกาล วันปีใหม่ วันสงกรานต์ บางทีก็มีวิทยากรมาสอนภาษาอังกฤษง่าย ๆ ให้ชาวบ้าน บางทีก็มีเจ้าหน้าที่ททท.มาประเมินหรือเยี่ยมชมดูสภาพทั่วไป บางทีก็มีนักศึกษากลุ่มใหญ่ ๆ มา ก็จะมีการต้อนรับ โดยชาวบ้านที่เป็นเจ้าของบ้านโฮมสเตย์จะมาต้อนรับ ส่วนมากเป็นแขกชาวต่างประเทศ”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

การประชุมเพื่อกระตุ้นความร่วมมือสมาชิกในชุมชนเป็นการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ ทั้งสองฝ่ายสามารถพบปะพูดคุยซักถามซึ่งกันและกัน และเป็นช่องทางการสื่อสารที่สมาชิกในชุมชนได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ โดยทั่วกัน รวมถึงมีโอกาสพบปะพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้โดยพร้อมเพรียงกัน

สำหรับการประชุมในเรื่องเกี่ยวกับโฮมสเตย์ของชุมชนนี้ เป็นการประชุมเฉพาะกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์เท่านั้น ส่วนการประชุมในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหมู่บ้านก็ยังคงมีอยู่ในรูปแบบของการประชุมหมู่บ้าน

4) การโทรศัพท์

สำหรับการแจ้งข่าวการประชุม ผู้วิจัยพบว่า ทางกำนันธวัช บุญพัทธ์จะใช้วิธีโทรศัพท์ไปหาสมาชิกในชุมชนเพื่อแจ้งข่าวการประชุม วัน เวลาที่ประชุม หรืออาจมีบางกรณีที่มีหนังสือแจ้ง ดังคำบอกเล่าดังนี้

“เวลาจะมีการประชุม ทางกำนันธวัชจะโทรศัพท์มาบอก เวลาเท่านั้นเท่านั้นะ ส่วนใหญ่เป็นวันธรรมดา ตอนกลางวัน บางทีก็มีหนังสือแจ้ง เช่น เวลามีสมาชิกในโครงการเสียชีวิต ก็จะทำให้สมาชิกไปร่วมงาน โดยทางโครงการเป็นเจ้าของสวด”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

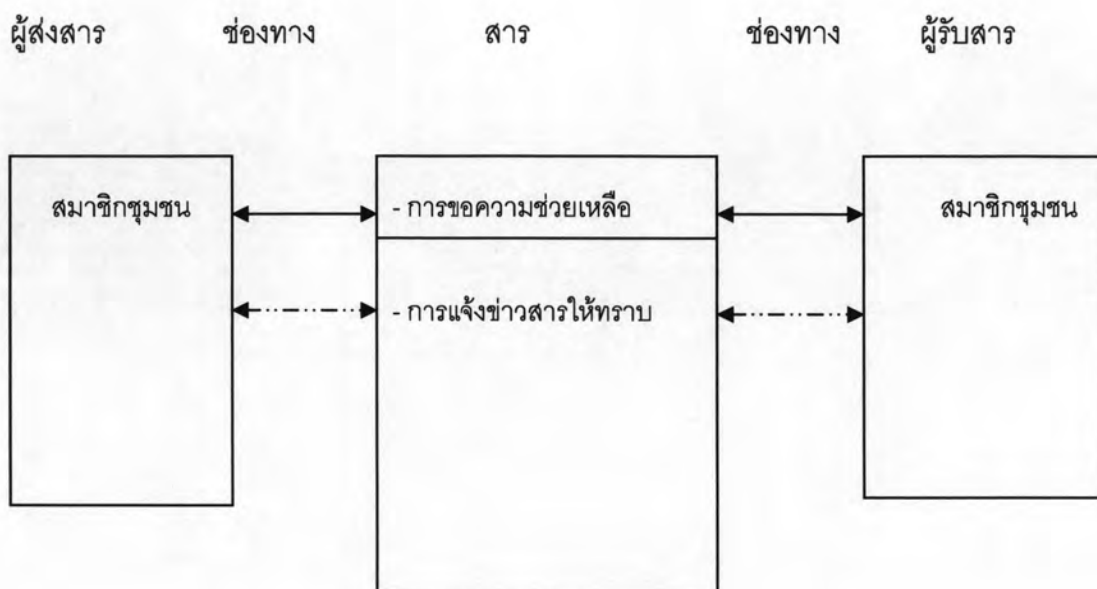
“การแจ้งข่าวเวลาประชุมก็ใช้วิธีโทรศัพท์ ไม่ค่อยได้ใช้เสียงตามสาย ส่วนใหญ่ประชุมวันธรรมดา เวลากลางวัน”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกระตุ้นความร่วมมือในการแจ้งข่าวสารหรือขอความร่วมมือสมาชิกในชุมชนมาประชุมกัน ส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนใช้ช่องทางการสื่อสารโดยการโทรศัพท์ไปนัดวันและเวลาในการประชุม ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางที่สะดวก รวดเร็ว ถึงตัวสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่มีคูคลองมากมาย และต้องใช้เรือเป็นพาหนะหลักในการเดินทาง นอกจากนี้ สมาชิกกลุ่มเจ้าของบ้านพักที่เข้าร่วมโครงการมีจำนวน 19 หลัง ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่มากเกินไปนัก สามารถดำเนินการโดยใช้วิธีโทรศัพท์ได้ ถือเป็นวิธีการที่ใช้ช่องทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการพูดคุยบอกกล่าวเพื่อนัดหมาย

ผู้วิจัยจึงขอก้าวโดยสรุปว่า การสื่อสารในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนนี้ สำหรับการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนใช้การสื่อสาร 4 ช่องทาง กล่าวคือ 1) ใช้เสียงตามสาย เพื่อประกาศเชิญชวนผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ 2) ใช้การสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรง เห็นหน้าค่าตากันในการชักชวนให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมโครงการ 3) ใช้การสื่อสารโดยการประชุม ซึ่งเป็นการสื่อสารเป็นกลุ่ม ได้พบปะสังสรรค์กัน เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ รวมทั้งขอความร่วมมือสมาชิกในชุมชนในการทำกิจกรรมพิเศษหรือในวาระโอกาสสำคัญ และ 4) ใช้การโทรศัพท์ในการแจ้งข่าวการประชุมไปยังสมาชิกในชุมชนหรือในบางกรณีอาจใช้หนังสือแจ้งข่าว นับว่าส่วนใหญ่แล้ว ผู้นำชุมชนใช้การสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรง แบบเห็นหน้าค่าตากันกับสมาชิกในชุมชนเพื่อสื่อสารในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน

1.2 การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน

←→ คือ การพูดคุยโดยตรง

←---→ คือ การบอกต่อ ๆ กัน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย พบว่า การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือ ส่วนใหญ่จะเป็นการแจ้งข่าวสารให้สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม หรือขอความร่วมมือ ขอความช่วยเหลือต่าง ๆ ระหว่างกัน โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร 2 ช่องทาง ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง และการบอกต่อ ๆ กัน ดังต่อไปนี้

1) การพูดคุยโดยตรง

ในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกภายในชุมชน ผู้วิจัยพบว่า การสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วยกันเองใช้การสื่อสารโดยการพูดคุยโดยตรง เพื่อขอความช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ ระหว่างกัน แสดงให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ในชุมชนที่ดี มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน ดังคำบอกเล่าของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการว่า

“มีขอความช่วยเหลือจากชาวบ้านด้วยกันบ้าง เช่น บางที่นักท่องเที่ยวอยากพายเรือเล่น แต่เรือของเรามีลำเดียว นักท่องเที่ยวอยากได้ 2 ลำ เราก็ไปยืมเรือจากบ้านอื่นมาให้แขก บางที่แขกก็ให้ทิปเจ้าของเรือด้วย 50 บ้าง 100 บ้าง บางที่แขกก็ไม่ได้ให้ทิป แต่เจ้าของเรือก็ไม่ได้ว่าอะไร ถ้าเรือเขาวาง ไม่ได้ใช้อะไร เขาก็ให้ยืม ถือว่าช่วย ๆ กัน เป็นการกระจายรายได้”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

2) การบอกต่อ ๆ กัน

นอกจากการพูดคุยโดยตรงแล้ว การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนด้วยตนเอง เพื่อการกระตุ้นความร่วมมือหรือแจ้งข่าวสารให้รับทราบ ยังใช้การบอกต่อ ๆ กันระหว่างสมาชิก ดังคำบอกเล่าว่า

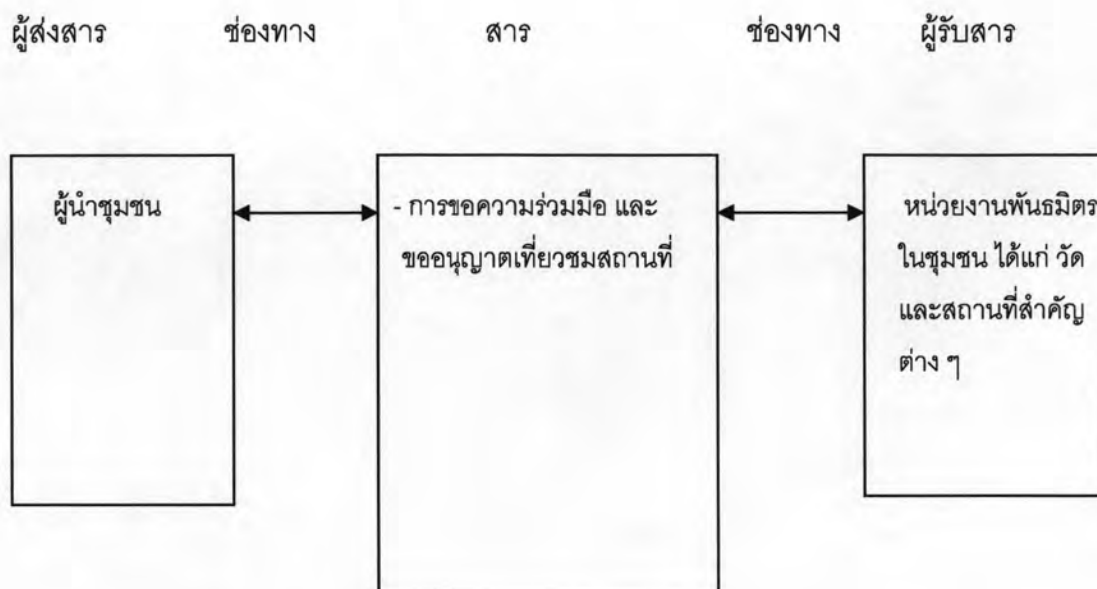
“เวลามีประชุม คนเรือก็เข้าร่วมด้วย ทางกำนันธวัชจะนัดเวลาเรือเข้ามาเยอะ ๆ แล้วบอกทีเดียวนะ พรุ่งนี้นัดประชุมนะ แล้วเดี๋ยวคนเรือก็จะไปบอกต่อ ๆ กัน ใครไม่มาก็จะไปบอกต่ออีกที”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้วิจัยขอก้าวโดยสรุปว่า การสื่อสารในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ในส่วนของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนด้วยตนเองนั้น พบว่ามีการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนด้วยตนเอง เพื่อขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ไม่มากนัก และในส่วนของข้อมูลที่ผู้วิจัยพบจากการพูดคุยสัมภาษณ์ เป็นการสื่อสารแบบพูดคุยโดยตรง เพื่อขอความช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ จากชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียง และการสื่อสารแบบบอกต่อ ๆ กัน เพื่อแจ้งข่าวสารระหว่างสมาชิกในชุมชนด้วยตนเอง นับเป็นการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ใช้วิธีการสื่อสารแบบง่าย ๆ แต่ได้ประสิทธิผลในการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการสื่อสารภายในเครือข่ายของสมาชิกด้วยตนเอง

1.3 การสื่อสารระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร

↔ คือ การพูดคุยโดยตรง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า การสื่อสารในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร ได้แก่ วัด และสถานที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานพันธมิตรในชุมชน ผู้นำชุมชนใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง ดังนี้

การพูดคุยโดยตรง

ในการสื่อสารระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีบทบาทในการสื่อสารเจรจาและประสานงานกับวัดและสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ในโปรแกรมท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพรง เพื่อกระตุ้นความร่วมมือในการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้การพูดคุยโดยตรงในการสื่อสาร ดังคำกล่าวของผู้นำชุมชนที่เล่าว่า

“ตามวัดตามวา เราก็ไปติดต่อ ไปประสานงานหมด ตอนแรกท่านก็ว่าจะเป็นไปได้ยังไง วัดก็ไม่ได้มีอะไร เราก็บอกว่า อย่างไปพิพิธภัณฑวัดภุมรินทร์ บ้านดนตรี ท่านตั้งพระประจำวัน ท่านเปิดโบสถ์ บางทีก็ได้รายได้ตั้งเยอะ หรือไปวัดบางแค่น้อย ค่าบางกึ่ง ซึ่งตอนนี้เป็น Unseen

Thailand ไปแล้ว ตอนนั้นผมไปติดต่อที่ค่ายบางกุ้ง ท่านบอกว่า กำนันจะมาทำยังไง ผู้ว่าฯ ยังทำไม่ได้ ยังไม่สนับสนุนเลย ผมก็บอกท่านแล้วว่า หลวงพ่อ ผมขออนุญาตเอาคนมาดูแลกัน ขออนุญาตพาแขกมาเที่ยวชมที่นี่”

(ธวัช บุญพัต - สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

จากข้อมูลสัมภาษณ์ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร ในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนนั้น มีผู้นำชุมชนคือ กำนันธวัช บุญพัต เป็นผู้มีบทบาทในการเจรจา ประสานงาน และขอความร่วมมือ โดยกำนันเดินทางไปพบ และติดต่อพูดคุยโดยตรงกับพันธมิตรในชุมชน ได้แก่ วัด หรือสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อขออนุญาตหรือขอความร่วมมือในการพานักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมสถานที่ ถือเป็นหนึ่งในโปรแกรมท่องเที่ยวของโครงการ เพื่อศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน นับว่าเป็นการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล ทั้งสองฝ่ายได้พูดคุย ซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อีกทั้งการที่ผู้นำชุมชนไปพบและขอความร่วมมือด้วยตนเองถือเป็นการให้เกียรติอีกฝ่ายหนึ่งด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้นำชุมชนใช้กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ โดยการพูดคุยชักชวนขอความร่วมมือจากวัดในการพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ แม้ว่าในตอนแรกจะไม่ได้ได้รับความมั่นใจจากเจ้าอาวาสวัดว่าจะดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากเห็นว่าวัดไม่ได้มีสิ่งดึงดูดใจอะไร แต่ผู้นำชุมชนก็พูดคุยชักชวนโดยชี้ให้เห็นถึงความน่าสนใจของสถานที่สำคัญอันเป็นศักยภาพที่มีอยู่ รวมทั้งยังนำเรื่องของผลประโยชน์ที่อาจได้รับจากการท่องเที่ยวมาเป็นสิ่งดึงดูดใจและโน้มน้าวใจอีกด้วย

จากข้อมูลทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการสื่อสารในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนปลายโพงพาง แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. การสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน ใช้ช่องทางการสื่อสาร 4 ช่องทาง ได้แก่ การใช้เสียงตามสาย การพูดคุยโดยตรง การประชุม และการโทรศัพท์ 2. การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน ใช้ช่องทางการสื่อสาร 2 ช่องทาง ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง และการบอกต่อ ๆ กัน และ 3. การสื่อสารระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร ใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง

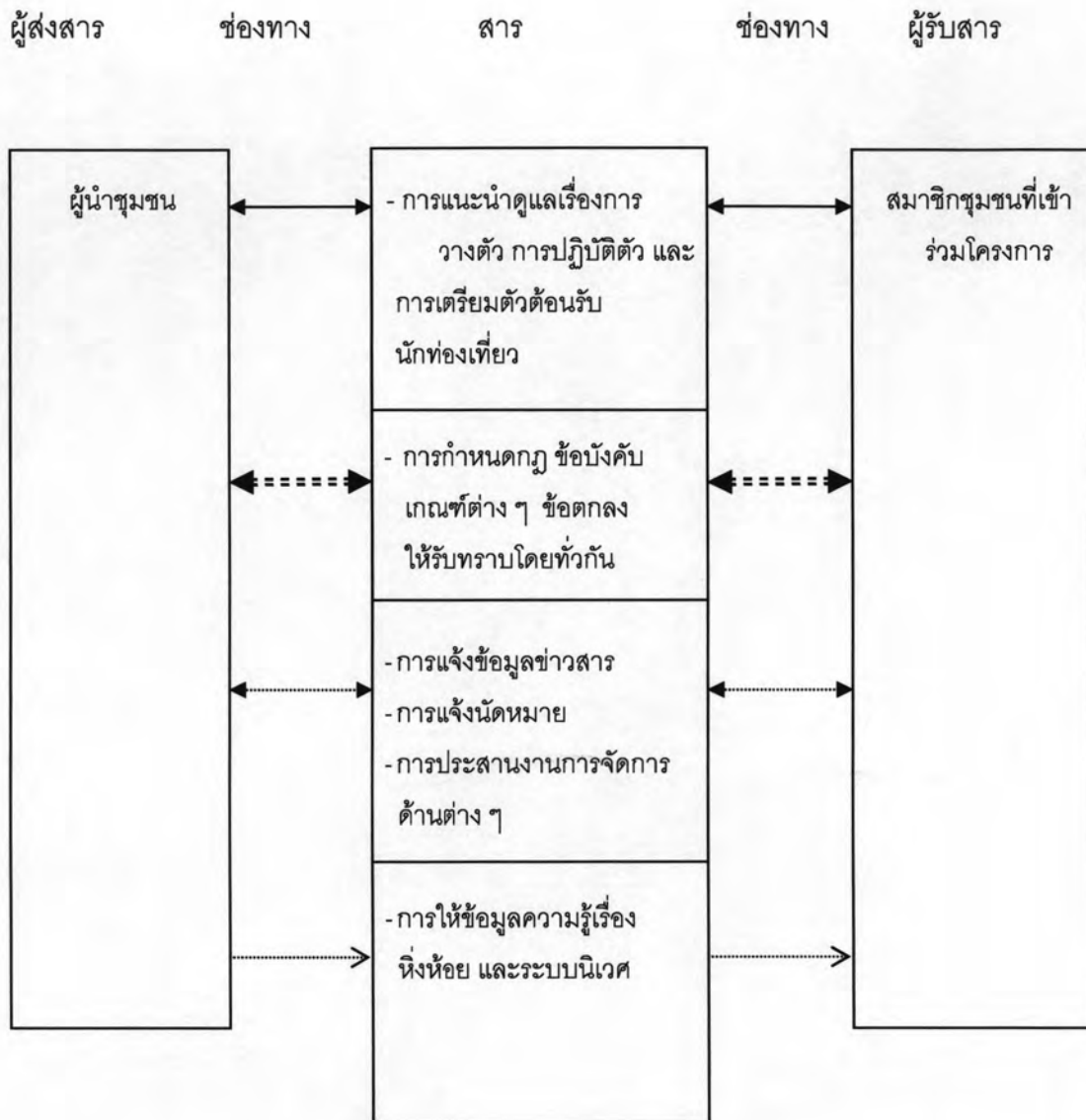
นับว่าการสื่อสารในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนปลายโพงพางระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรง แบบพบปะเห็นหน้าค่าตากัน เนื่องด้วยการกระตุ้นความร่วมมือหรือขอความร่วมมือในระยะเริ่มต้นโครงการถือเป็นสิ่งสำคัญในการริเริ่ม ก่อตั้ง รวมกลุ่ม และขอความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในโครงการใหม่ที่ไม่เคยมี

มาก่อนในชุมชน จึงต้องอาศัยความคุ้นเคย ความน่าเชื่อถือ รวมทั้งท่าทาง การแสดงออกต่าง ๆ ที่แสดงถึงความมุ่งมั่น จริงจัง และจริงใจ ซึ่งผู้วิจัยสังเกตและสัมผัสได้จากผู้นำชุมชนในระหว่างการพูดคุยสัมภาษณ์ ตลอดจนการบอกเล่าอธิบายที่แจ่มประเด็นต่าง ๆ ในการพูดคุย ชักชวน หรือขอความร่วมมือ ดังนั้นการสื่อสารแบบพูดคุยโดยตรง แบบพบปะเห็นหน้าค่าตากัน จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนปลายโพงพางให้ร่วมมือและรวมกลุ่มกันจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์สำเร็จมาได้จนถึงทุกวันนี้

2. สถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนปลายโพงพาง ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน รูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร และรูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับสื่อมวลชน โดยผู้วิจัยจะขอเสนอรูปแบบการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบดังนี้

2.1 รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน

- ↔ คือ การพูดคุยโดยตรง
- ⇄ คือ การประชุม
- ⇄ คือ การโทรศัพท์
- คือ การใช้เอกสาร และป้ายประกาศ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบการสื่อสารในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ในส่วนของการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกภายในชุมชน โดยหลังจากมีการกระตุ้นความร่วมมือหรือชักชวนสมาชิกในชุมชนเพื่อเข้าร่วมโครงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แบบโฮมสเตย์ของชุมชนสำเร็จแล้ว ผู้นำชุมชนยังต้องคอยแนะนำและให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ซึ่งตนได้รับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ จากการประชุมอบรมและดูงานนอกสถานที่แก่สมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการอีกด้วย เพื่อให้สถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์ รวดเร็ว และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวมากขึ้น

ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวนี้ ในเบื้องต้นผู้นำชุมชนได้จัดการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความหมายของโฮมสเตย์ และแนะนำสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการในเรื่องการวางตัวหรือการปฏิบัติตัวกับนักท่องเที่ยวเสมือนญาติ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนรู้จักและเข้าใจความหมายหรือแนวคิดของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์คร่าว ๆ รวมทั้งสามารถปฏิบัติตัวหรือต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ไม่เคอะเขินหรือเกร็งจนเกินไป ดังคำบอกเล่าดังต่อไปนี้

“เราก็บอกอธิบายชาวบ้านว่า โฮมสเตย์ก็คือให้นักท่องเที่ยวไปพักไปอยู่ที่บ้านนะ แล้วเราก็คอยดูแลแขกแคร่เขาเหมือนญาติ เหมือนมีญาติมาเยี่ยม เราก็ทำตัวเป็นแบบเรา ดูแลเหมือนญาติไป”

(ศศิวิมล บุญพัต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“เราก็อุดคุยธรรมดา เป็นกันเอง พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน แล้วก็บอกแขกให้ทำอะไรตามสบาย เหมือนเที่ยวบ้านญาติ”

(เล็ก สีวังไพร – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

นับว่าการให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโฮมสเตย์ และการแนะนำเรื่องการวางตัวหรือการปฏิบัติตัวกับนักท่องเที่ยวในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวนี้ ผู้นำชุมชนใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรง ด้วยการอธิบายและให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่สมาชิกภายในชุมชน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอรูปแบบการสื่อสารในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ในส่วนของการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกภายในชุมชน โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็นหัวข้อตามบริการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ ได้แก่ ที่พัก อาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยว ความสะอาด/สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และความปลอดภัย ดังต่อไปนี้

- **ที่พัก**

การจัดการ

ในส่วนของจัดการด้านที่พักเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ปัจจุบันมีบ้านพักที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดจำนวน 19 หลังคาเรือน โดยบ้านแต่ละหลังมีลักษณะเป็นบ้านทรงไทย หรือเรือนไทยประยุกต์ นอกจากนี้ ในช่วงระยะเวลาประมาณ 3 ปีที่ผ่านมา ยังมีบ้านพักที่มีลักษณะเป็นรีสอร์ทอีก 7 หลัง อยู่บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเรือนศาลาทรงไทยเพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดการดูแลการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน โดยตั้งอยู่ที่บ้านของกำนันธวัช บุญพัฒน์เอง

- การเข้าร่วมโครงการ

เมื่อเข้าร่วมโครงการ ผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัฒน์จะช่วยดูแลให้คำแนะนำในเรื่องการเตรียมตัวต้อนรับนักท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องที่พักและเครื่องนอนที่ต้องปรับปรุงหรือจัดหาเพิ่ม เพื่อให้เพียงพอกับการรองรับนักท่องเที่ยว โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร คือ การพูดคุยโดยตรง ดังนี้

การพูดคุยโดยตรง

สมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการได้บอกเล่าถึงการให้คำแนะนำด้านที่พักของผู้นำชุมชนให้ฟังว่า

“กำนันแนะนำเพิ่มเรื่องเครื่องนอน ที่นอนต้องมีพร้อม เราก็จัดหาที่นอน หมอนมาเพิ่มเอง ส่วนบ้านก็เป็นแบบดั้งเดิมอย่างนี้เลย ไม่ได้ปรับปรุงอะไร”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“ตอนเข้าร่วมโครงการ ก็ทำได้ทุนเพิ่ม แล้วก็เพิ่มที่นอน หมอน ผ้าห่ม ใช้เงินของเราเอง”

(ทองคำ กฤษณะเศรณี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“ตอนแรกเข้าร่วมโครงการ ที่พักก็เป็นอย่างนี้เลย แต่ต้องซื้อที่นอน หมอน มุ้ง พูกเพิ่มเตรียมไว้ ไม่มีงบให้”

(เล็ก สีวังไพร – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“เราจัดแบ่งเป็นมุมของแขก มุมของเรา แยกสัดส่วน ไม่ปนกัน ข้างบนมีทั้งหมด 5 ห้อง เราทำของเราเอง เงินของเราเอง ปรับปรุงไปเรื่อย ๆ”

(อารีย์ พุ่มเทียน – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเข้าร่วมโครงการนี้ เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ต้องจัดหาที่นอน หมอน มุ้ง ผ้าห่มเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะมาพัก และบางหลังก็อาจปรับปรุงบ้านบางส่วนด้วย ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัดเป็นผู้คอยดูแลหรือให้คำแนะนำต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยแนะนำโดยตรงและช่วยจัดระเบียบเรื่องที่พักที่บ้านของเจ้าของบ้านก่อนจะเข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์

ภาพ: เครื่องนอนที่เจ้าของบ้านพักจัดเตรียมให้นักท่องเที่ยว

- เกณฑ์การแบ่งนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพัก

สำหรับเกณฑ์ในการแบ่งนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพักหลังต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างเรียบร้อยและยุติธรรมนั้น ผู้นำชุมชนได้ใช้การสื่อสารเพื่อการจัดการโดยอาศัยวิธีการทำบัญชีรายชื่อสมาชิกที่ได้รับนักท่องเที่ยวไว้ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลักด้วย ดังคำบอกเล่าว่า

“เรามีบัญชีอยู่แล้ว อาทิตย์นี้บ้านนี้ได้เยอะ อาทิตย์หน้าก็ได้้น้อยหน่อย เราจะพยายามกระจายให้ได้เท่า ๆ กัน แต่เราก็พยายามบอกทุกบ้านว่าต้องทำให้ดีนะ ให้ดูบ้านนี้เป็นตัวอย่าง ถ้าแขกจองบ้านนี้มา เขาก็จะได้บ่อยนะ แล้วเราก็ต้องดูด้วยว่าแขกกลุ่มนี้เป็นใคร มาจากที่ไหน มากี่คน เจ้าของบ้านจะรับไหวไหม รับได้แค่ไหน เราก็ต้องพิจารณา เพราะฉะนั้นทุกคนต้องปรับปรุงบ้านตัวเองเท่าที่ทำได้ ทำให้แขกประทับใจ คุณยายคุณตาที่ต้องทำนะ เพราะว่าเมื่อแขกกลับมา ก็จะคุยให้ฟังว่า คุณยาย คุณตา คุณลุง คุณป้าใจดีนะ บริการดี คุยดีนะ แขกจะชื่นชมให้ฟัง มาคราวหน้าก็จะจองมาบ้านนี้ เราก็จะบอกว่า ถ้าแขกจองมาบ้านนี้ เราก็ต้องจองบ้านนี้ให้แขกนะ จะว่ากันไม่ได้”

(ธวัช บุญพัต - สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

นอกจากนี้ ศศิวิมล บุญพัต บุตรสาวของกำนันธวัช บุญพัต ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยดูแลและจัดการการท่องเที่ยวนี้ ได้บอกเล่าถึงการจัดการแบ่งสรรบ้านพักว่าอาศัยเกณฑ์หลาย ๆ อย่าง ประกอบกัน ดังคำบอกเล่าดังนี้

“การแบ่งบ้านที่นี้ จะพยายามแบ่งแบบอาทิตย์นี้บ้านนี้ได้ อาทิตย์หน้าก็เป็นอีกบ้านได้ แต่บางครั้งก็ไม่ได้เวียนกันตามคิดตลอด ต้องดูหลายอย่างด้วย ส่วนใหญ่แขกจะบอกต่อกันมา แนะนำว่าให้จองบ้านนี้ด้วย เราก็จะจัดตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเราก็ต้องประหยัดเรื่องเรือด้วย ถ้ามากัน 2 คน จองบ้านหลังหนึ่ง แต่อาทิตย์ที่แล้วบ้านหลังนี้ได้แขกแล้ว ถ้าแขกจองบ้านหลังนี้มา เราก็จะดูทิศทางเรือที่ต้องไปทางเดียวกันด้วย เช่น หากจัดให้ไปพักบ้านในคลองนี้ 2 คน แล้วมีอีก 2 คนไปพักอีกคลองหนึ่ง เรือก็ต้องตีไปตีมา ต้องคิดถึงเรื่องน้ำมัน เราก็ต้องจัด ต้องตามใจนักท่องเที่ยว แล้วก็ดูว่ามีนักท่องเที่ยวกลุ่มไหนแจมไปทางทิศนี้ได้บ้าง ฉะนั้นบางครั้งก็เลยไม่ได้เวียนบ้านกันตลอด”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า เกณฑ์ในการแบ่งบ้านนั้นใช้วิธีจัดโดยพยายามให้เวียนกันทุกหลัง แต่ทั้งนี้ก็ให้ความสำคัญกับความต้องการหรือความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลักด้วย นอกจากนี้ยังดูเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบกัน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและเป็นระเบียบเรียบร้อยที่สุด โดยทางศูนย์บริการนักท่องเที่ยวนี้มีวิธีการสื่อสารในการแจ้งบอกถึงเกณฑ์ในการแบ่งบ้านนี้กับสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการ โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร 3 ช่องทาง ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง การประชุม และการโทรศัพท์ ดังนี้

1) การพูดคุยโดยตรง

“เกณฑ์เหล่านี้ก็คุยให้ชาวบ้านฟัง แรก ๆ อาจจะไม่ค่อยพิธีการมากมาย เพราะแขกไม่ได้เยอะ แต่หลัง ๆ แขกเยอะ ก็คุยอธิบายให้ฟังว่าอย่างนี้นะ บางบ้านก็โทรศัพท์มาถามว่าอาทิตย์นี้จะมีแขกมาพักบ้านไหม เราก็อธิบายว่า ไม่มีนะ พอดีอาทิตย์นี้ไปอีกคลองนะ ชาวบ้านก็ไม่ได้มีปัญหาอะไร ได้ก็ได้ ไม่ได้ก็ไม่เป็นไร เพราะเป็นรายได้เสริม”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

2) การประชุม

“ตอนแรกมีการประชุมบอกว่าที่พักส่วนใหญ่จะเวียนกัน ถ้ามีมากก็ได้ทุกบ้าน หรือหากแขกจองบ้านเรา ทางศูนย์ฯ ก็จะล๊อคบ้านเราไว้ให้เลย”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้อมูลข้างต้นนับว่าการจัดการในเรื่องการแบ่งนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพักหลังต่าง ๆ นั้น มีเกณฑ์ในการจัดการซึ่งกำหนดโดยผู้นำชุมชน และมีวิธีการสื่อสารเพื่อบอกกล่าวหรือแจ้งเกณฑ์ดังกล่าวนี้ให้สมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการได้ทราบด้วย โดยใช้วิธีการพูดคุยบอกกล่าวโดยตรงและการประชุม เป็นการสื่อสารตามแนวตั้งจากบนลงล่าง ซึ่งสมาชิกในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว แต่สมาชิกดังกล่าวก็เห็นด้วยและไม่เกิดปัญหาข้อขัดแย้ง เนื่องจากการเข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ให้ผลประโยชน์ในส่วนที่เป็นรายได้เสริมแก่สมาชิก

3) การโทรศัพท์

นอกจากนี้ เมื่อมีการจัดแบ่งนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพักของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการแล้ว ทางศูนย์ฯ จะมีการแจ้งไปยังเจ้าของบ้านนั้น ๆ ด้วยว่าในสัปดาห์นี้จะมีนักท่องเที่ยวมาพักที่บ้าน จำนวนกี่คน เพื่อให้เจ้าของบ้านพักได้จัดเตรียมต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการสื่อสารด้วยการ โทรศัพท์ไปแจ้งทางเจ้าของบ้านพักในเช้าวันเสาร์ ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะมาถึงและเข้าพักในตอน ช่วงบ่าย ทั้งนี้ในบางครั้งทางศูนย์ฯ ก็ไม่ได้โทรศัพท์มาแจ้งล่วงหน้า แต่ทางเจ้าของบ้านที่เข้าร่วมโครงการก็จะรู้อยู่แล้วว่าในวันเสาร์จะมีนักท่องเที่ยวมา และจะเตรียมตัวต้อนรับนักท่องเที่ยวกันอยู่ แล้ว หรือในบางครั้งเจ้าของบ้านก็โทรศัพท์มาถามทางศูนย์ฯ เองเลยว่าจะมีแขกมาพักหรือไม่ หรือ ในบางสัปดาห์ที่เจ้าของบ้านมีธุระ ไม่มีคนอยู่บ้าน ก็จะมีโทรศัพท์มาแจ้งทางศูนย์ฯ ล่วงหน้าว่า สัปดาห์นี้ตนมีธุระ ของต้อนรับนักท่องเที่ยว ดังคำบอกเล่าดังต่อไปนี้

“ส่วนใหญ่จะมีหรือไม่มีนักท่องเที่ยวก็จะโทรศัพท์ไปบอก หรือบางทีชาวบ้านก็จะโทรมาถามเอง”

(ศศิวิมล บุญพัต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“ปกติวันเสาร์แขกจะมาอยู่แล้ว คุณศศิวิมลจะโทรมาบอกเป็นบางครั้ง เช่น วันนี้แขกจะมามี”

(เล็ก สิวังไพโร – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“วันเสาร์อาทิตย์นี้แทบจะไม่ต้องโทรศัพท์ ชาวบ้านจะโทรมาหาเราเองเลยว่ามีแขกหรือไม่ โทรมาก่อนล่วงหน้าว่าอาทิตย์นี้มีแขกสักกี่คน”

(ธวัช บุญพัต – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า วิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนหรือทางศูนย์ฯ กับสมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของบ้านพักที่เข้าร่วมโครงการเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลหรือจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะมาพักที่บ้าน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสื่อสารด้วยการโทรศัพท์ติดต่อกัน ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่ สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ทั้งสองฝ่ายสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารและช่วยให้ เตรียมการต่าง ๆ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างดี ถือเป็นวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับสภาพ ชุมชนที่แวดล้อมด้วยคูคลองมากมายและใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง ซึ่งหากใช้การสื่อสาร ด้วยช่องทางอื่นอาจทำให้เสียเวลาและได้ประสิทธิผลน้อยกว่าการใช้โทรศัพท์

สำหรับในส่วนของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ทางโครงการรองรับได้ จะจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวไว้ประมาณ 120-130 คนต่อครั้ง เนื่องจากเกรงว่าหากรับนักท่องเที่ยวมากเกินไป จะดูแลจัดการไม่ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับหลักปฏิบัติสำคัญของลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“เราจำกัดนักท่องเที่ยวประมาณ 120-130 คนต่อครั้ง นอกจากนักท่องเที่ยวกรุ๊ปเดียวกัน มา 150 คนอาจจะรับได้ แต่ถ้ามาหลาย ๆ กรุ๊ปเราจะไม่รับ จำนวนนักท่องเที่ยวเต็มที่สำหรับมากรุ๊ปเดียวกันก็ประมาณ 200 คน เคยรับมากที่สุด 230 คน แต่ส่วนใหญ่หลัง ๆ จะไม่รับเกิน 120 คน หากมากรุ๊ปใหญ่ ๆ 130 คนก็ยังไม่รับได้ แต่ส่วนใหญ่จะไม่รับเกิน 120 คนถ้ามากันหลาย ๆ กรุ๊ป เพราะรับไม่ไหว”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

- การจัดสรรรายได้

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในการจัดสรรรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การประชุม การโทรศัพท์ และการพูดคุยโดยตรง ดังต่อไปนี้

1) การประชุม

ในการจัดสรรรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การจัดสรรรายได้ แล้วมีการเรียกประชุมคุยกัน โดยปัจจุบันมีการจัดสรรรายได้ด้านที่พักให้กับเจ้าของบ้านที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ จำนวน 120 บาทต่อนักท่องเที่ยว 1 คน ดังคำบอกเล่าดังนี้

“การจัดสรรรายได้ มีเกณฑ์กำหนดไว้อยู่แล้ว ผมเป็นคนกำหนดเองทั้งหมด แล้วก็ให้ชาวบ้านได้รับรู้ ชาวบ้านจะรู้หมดเลยว่าใครได้อะไรเท่าไร ค่าอาหารเท่าไร ค่าบริหารจัดการเท่าไร เข้ากองทุนเท่าไร ให้เจ้าของบ้านพักเท่าไร ให้เจ้าของเรือเท่าไร มันจะแบ่งกันลงตัวแล้วค่อยมารวมเป็นแพ็คเกจออกมา ... ผมเรียกก่อนว่า คุณจะเอาบ้านเท่าไร ค่าเรือเที่ยวหนึ่งจะเอาเท่าไร ไป 5 คนคุณคิดเท่าไรต่อเที่ยว ให้คิดเองแล้วเราเอามารวม ค่ากับข้าวสมมติเราได้ 2 มื้อ เราได้คนละ 100 บาท เราพอไหม เราคิด 10 คนได้ 1,000 บาท 100 คนได้ 10,000 บาท นี่มันพอค่าใช้จ่ายไหม ถ้าพอ เราก็เอา 100 แค่นี้ เจ้าของบ้านคิด 100 120 150 บาท คุณจะคิดเท่าไร พอมารวมกันแล้วมันมากเกินไป ค่าบ้านลดลงหน่อยได้ไหม ค่าเรือลดหน่อย ค่ากับข้าวลดหน่อย ค่าบริหารจัดการลดหน่อย ก็เอามารวมกัน มันคิดง่าย ๆ โอเค ทุกคนพอใจ”

(ธวัช บุญพัต - สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“ชาวบ้านได้หั่วละ 120 บาท เดิม 100 บาท มีการเรียกคุยกัน โดยทางเราเป็นคนกำหนด เพราะเราต้องคิดด้วยว่าค่าอาหารแค่นี้ ค่าเรือแค่นี้ จะกำไรหรือขาดทุนยังไง ต้องมีค่าไฟ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก ก็จะเรียกมาคุยกันว่าเป็นไปตามนั้นนะ โอเคไหม”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“การจัดสรรรายได้ หั่วละ 120 บาท เข้าเราก็เตรียมอาหารใส่บาตรตอนเช้าให้ ทางศูนย์ฯ เก็บทั้งหมด 850 บาท ก็แบ่งบ้าน แบ่งเรือ แบ่งอาหาร ที่อื่นแพงกว่านี้นะ”

(ทองสุข ยมะสมิต - สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่าในส่วนของการจัดการเรื่องการจัดสรรรายได้นี้ ผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ดังกล่าวขึ้น โดยมีการแจ้งหรือพูดคุยกับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการโดยใช้วิธีการเรียกมาประชุมคุยกัน เพื่อให้ทุกคนได้รับรู้ข้อมูลทั่วกัน และแสดงถึงความโปร่งใสในการบริหารจัดการด้วย

2) การโทรศัพท์

สำหรับการรับรายได้ ชาวบ้านเจ้าของบ้านพักจะใช้วิธีการโทรศัพท์ไปแจ้งและนัดหมายกับทางศูนย์ฯ ล่วงหน้าก่อน ทั้งนี้ทั้งทางศูนย์ฯ และทางชาวบ้านมีการจัดทำบัญชีของตนไว้ด้วย ถือเป็นเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อความถูกต้องตรงกันของข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักบ้านของตน

3) การพูดคุยโดยตรง

หลังจากการโทรศัพท์ไปแจ้งและนัดหมายวัน เวลา เพื่อเข้าไปรับรายได้แล้ว ชาวบ้านเจ้าของบ้านพักจะไปรับเงินรายได้ดังกล่าวด้วยตนเองที่ศูนย์ฯ ซึ่งผู้นำชุมชนกับสมาชิกก็จะได้พบปะพูดคุยกันโดยตรง ดังคำบอกเล่าว่า

“การรับเงินก็ไปรับเองที่ศูนย์ฯ เราก็ทำบัญชีไว้ ทางศูนย์ฯ ก็ทำบัญชีไว้ ถึงเวลาก็โทรศัพท์ไปถามว่าพร้อมไหม จะไปรับเงินนะ ถ้าพร้อมเราก็ไปรับเอง เราก็ดูว่าพอใจเท่าไร เมื่อไหร่ เราก็

ไปเอา เดือนเดียวน้อยไป อยากได้ก้อนใหญ่ เราก็รอนานหน่อย เดือนเดียวกี่มีแค่ 4 อาทิตย์เอง สัก 2-3 เดือนค่อยไปที บางทีรอให้ได้ใกล้ ๆ หนึ่งค่อยไป บางทีก็ 5,000 ทีค่อยไปเอา ก็อยู่ได้ เอา มาเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นรายได้เสริม”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จะเห็นได้ว่า การรับรายได้ของเจ้าของบ้านพักนี้ เจ้าของบ้านจะเดินทางไปรับเงินดังกล่าว ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือที่บ้านของกำนันธวัช บุญพัฒน์ด้วยตัวเอง นับว่าใช้วิธีการสื่อสารแบบ พูดคุยโดยตรง แบบเห็นหน้าค่าตากัน ทำให้เจ้าของบ้านพักมีโอกาสได้พบปะและพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้นำชุมชนโดยตรงกันอีกด้วย โดยก่อนหน้าจะไปรับรายได้นี้ ทางเจ้าของบ้าน จะใช้วิธีการสื่อสารด้วยการโทรศัพท์ไปนัดหมายวันเวลาที่จะเข้าไปพบล่วงหน้าอีกด้วย

นอกจากนี้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการสังเกต ผู้วิจัยพบว่า การทำบัญชีจดจำวน นักท่องเที่ยวที่มาพักในแต่ละครั้งของทั้งทางศูนย์ฯ และสมาชิกนี้ เป็นเพียงการจัดการเพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องระหว่างศูนย์ฯ กับสมาชิกเจ้าของบ้านพักแต่ละหลังเท่านั้น ข้อมูลบัญชี ดังกล่าวไม่ได้รับการตีประกาศเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รับรู้หรือตรวจสอบกันได้ทั้งหมด หากมีการ ตีประกาศให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบข้อมูลเหล่านี้ ก็จะแสดงถึงความโปร่งใสในการดำเนินการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนมากยิ่งขึ้น

กฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย ไม่พบการกำหนดกฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลงในส่วนของเรื่อง ที่พักชัดเจน และเจ้าของบ้านที่เข้าร่วมโครงการจะไม่รับนักท่องเที่ยวโดยตรงเอง เช่น ในกรณีที่มี นักท่องเที่ยวติดต่อไปยังชาวบ้านโดยตรงเพื่อขอพักแบบโฮมสเตย์ เจ้าของบ้านจะบอกให้ นักท่องเที่ยวติดต่อมาทางศูนย์ฯ ก่อน แล้วแจ้งความต้องการว่าอยากเข้าพักบ้านของใครเพื่อให้ ทางศูนย์ฯ จัดสรรให้ ดังคำบอกเล่าของผู้นำชุมชนว่า

“มีนักท่องเที่ยวติดต่อไปทางบ้านของชาวบ้านเองเลย โดยไม่ผ่านทางศูนย์ฯ เหมือนกัน แต่เจ้าของบ้านจะบอกให้มาติดต่อทางศูนย์ฯ ก่อน เคยมีชาวบ้าน 2-3 หลังที่รับเองนะ แต่หลัง ๆ ก็กลับมา คือถ้าจะรับเอง ก็จะต้องไม่อยู่ในกระบวนการของเรา คุณก็ต้องรับเองตลอดไป แต่พอ เราไม่รู้ก็ไม่ได้ไปต่อว่านะ เราบอกไว้ ชาวบ้านก็จะบอกกันเอง บางทีคนเรือก็บอกกันว่าบ้านหลังนี้รับเองแล้วนะ แล้วก็จะไปบอกต่อกันว่ากำนันจะไม่เอานะถ้าทำแบบนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นแบบนี้ เดียว

บ้านหลังนั้นก็เล็ก เพราะรับเองโดยตรงมันอยู่ไม่ได้ ผมเป็นคนที่ยังไงเดี๋ยวก็น่าต้องมีคนมาบอก ผมว่า เป็นการเอาเปรียบนะ ไม่ได้เอาเปรียบผม แต่เอาเปรียบเพื่อนบ้านนะ”

(ธวัช บุญพัด – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

จากคำบอกเล่าข้างต้นจะเห็นได้ว่า ไม่ได้มีกฎ ข้อบังคับ หรือข้อตกลงที่บอกไว้ว่า การจัดการแบ่งบ้านจะต้องดำเนินการจัดการโดยทางศูนย์ฯ แต่ก็เป็นที่ปฏิบัติโดยทั่วไปของชาวบ้าน เมื่อมีนักท่องเที่ยวติดต่อมา ก็จะแนะนำให้ติดต่อไปทางศูนย์ฯ ก่อน แล้วแจ้งความจำนงว่าต้องการมาพักบ้านใคร เพื่อให้ทางศูนย์ฯ จัดการและประสานงานมาอีกที

พัฒนาการ/ความเปลี่ยนแปลงในการจัดการด้านที่พัก

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ด้านที่พักของชุมชนปลายโพรงพวงมีพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงในบางส่วน กล่าวคือ สภาพบ้านพักของชาวบ้านผู้สมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมจากอดีตบ้าง เช่น บางหลังอาจมีการสร้างเขื่อนริมตลิ่งให้แข็งแรงขึ้น ทำได้ถนนบ้าน หรืออาจกันห้องหรือแบ่งสัดส่วนของบ้านเพื่อต้อนรับแขกมากขึ้น บางหลังก็มีการก่อสร้างศาลาริมน้ำเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงเพิ่มเติมบ้านของตนเองและเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพักผ่อนริมคลองด้วย ดังคำกล่าวของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการท่านหนึ่งที่ว่า

“เดิมบ้านก็เป็นอย่างนี้เลย มาต่อเติมตอนหลัง นี่กำลังสร้างศาลาริมน้ำ เพื่อตัวเองและเพื่อนักท่องเที่ยว ให้แขกมาแล้วบ้านดูดี ได้พักผ่อน ได้สบายใจ”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

สำหรับในส่วนของเกณฑ์การแบ่งบ้านก็ยังคงใช้เกณฑ์ในการจัดสรรหรือแบ่งบ้านเช่นเดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ ใช้วิธีการจัดการโดยพยายามกระจายนักท่องเที่ยวไปยังบ้านแต่ละหลังให้ทั่วถึง แต่ทั้งนี้ก็ยึดความพึงพอใจหรือความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ พร้อมกับดูปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย

ในส่วนของผลการจัดสรรรายได้ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับรายได้เพิ่มให้กับเจ้าของบ้านที่เข้าร่วมโครงการ จากเดิมที่ได้ 100 บาทต่อหัว เพิ่มเป็น 120 บาทต่อหัว โดยเพิ่มมีการปรับขึ้นเมื่อประมาณกลางปีพ.ศ.2549

นับว่าในการจัดการการท่องเที่ยวด้านที่พัก มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของปรับปรุงเพิ่มเติมสภาพบ้านเรือนและการจัดสรรรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นตามยุคสมัย แต่ในส่วนของเกณฑ์ในการจัดการแบ่งนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพักก็ยังใช้รูปแบบเดิม

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพางในด้านที่พัก อาศัยการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกภายในชุมชนซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้การจัดการการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นไปอย่างสำเร็จและราบรื่นจนถึงปัจจุบันนี้ การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ได้เข้าไปอยู่ในทุกกระบวนการจัดการและดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการหรือเตรียมความพร้อมของบ้านพักในการเข้าร่วมโครงการ การกำหนดเกณฑ์การแบ่งนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพัก การจัดสรรรายได้ โดยเฉพาะการสื่อสารในรูปแบบของการพูดคุยกันโดยตรงแบบเห็นหน้าค่าตากัน การเรียกคุยโดยการประชุม และการโทรศัพท์ ซึ่งมีบทบาทเสมือนเครื่องมือสำคัญของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวในด้านที่พักนี้ให้ดำเนินไปได้อย่างสำเร็จ มีประสิทธิภาพ และดำเนินการจัดการต่อไปได้อย่างยั่งยืน

• อาหาร

การจัดการ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพางในส่วนของด้านอาหารนั้น มีการจัดการให้นักท่องเที่ยวรับประทานอาหารที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทั้งอาหารเย็นในตอนเย็นวันแรกของโปรแกรมท่องเที่ยว และอาหารเช้าในตอนเช้าของวันที่ 2 โดยผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัฒน์เป็นผู้ดูแล

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะการจัดการด้านอาหารดังกล่าวไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ ซึ่งเน้นถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ มีความรู้และประสบการณ์ในสภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างเข้าถึง โดยที่นักท่องเที่ยวพักค้างแรมและกินอาหารร่วมกับชาวบ้าน และไม่สอดคล้องกับข้อเสนอหรือบริการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ในด้านห้องพักรวมอาหาร ที่

นักท่องเที่ยวต้องพักแรมและกินอาหารร่วมกับเจ้าของบ้าน แต่เป็นการปรับหลักการของโฮมสเตย์ให้เข้ากับสภาพของชุมชน

อย่างไรก็ตาม การจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพางในส่วนของด้านอาหาร โดยดำเนินการให้นักท่องเที่ยวมารับประทานอาหารที่ศูนย์ฯ ไม่ได้รับประทานอาหารร่วมกับชาวบ้านนั้น เป็นลักษณะเฉพาะของโฮมสเตย์ที่นี่ ซึ่งมีเหตุผลในการจัดการดังกล่าวอธิบายได้ตามคำบอกเล่าของผู้นำชุมชนและสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการดังต่อไปนี้

“เรื่องอาหาร เราจัดให้นักท่องเที่ยวกินที่ศูนย์ฯ มาตั้งแต่แรกเริ่มโครงการเลย เพราะว่าชาวบ้านเขารองรับไม่ได้ ถ้าแขกมา 5 คน 6 คน ชาวบ้านจะไปจ่ายตลาดยังไง ชาวบ้านบอกว่าฉันคนแก่ อายุ 70 80 90 แล้ว คงทำไม่ได้หรอก เพราะอยู่คนเดียว อยู่สองคนตายาย จะไปจ่ายตลาดด้วย ไปซื้อด้วย ไปทำด้วยคงไม่ได้ กำหนดทำอาหารเก่ง เป็นพ่อครัวอยู่แล้ว กำหนดทำก็แล้วกัน ฉันรับแต่ที่พักอย่างเดียว ด้วยความอยากทำ เราก็ต้องรับ แล้วอีกอย่างหนึ่งก็เป็นรายได้ด้วยอะไรที่ใครทำไม่ได้ เรารับหมด คุณคิดอะไร ทำได้แค่นี้ ก็แค่นั้น เรารับ อะไรเราก็ทน”

(ธวัช บุญพืด – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“จริง ๆ แล้วโฮมสเตย์คือ การที่นักท่องเที่ยวต้องไปกินอยู่กับชาวบ้าน ไปเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน แต่ของเราไม่ครบวงจรทุกอย่าง เพราะของเรากินข้าวที่ศูนย์ฯ ชาวบ้านไม่สะดวกทำอาหาร บางทีแขกจองมาเยอะ ๆ ชาวบ้านอยู่คนเดียว แต่ในที่สุดนักท่องเที่ยวไม่มากก็มีปัญหาเพราะชื่อของเตรียมไว้แล้ว ก็เลยตัดปัญหา และชาวบ้านก็ไม่อยากทำอาหารเองด้วย”

(ศศิวิมล บุญพืด – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“สำหรับป่า ให้นักท่องเที่ยวไปกินที่ศูนย์ฯ ก็ดี ป่าทำไม่ไหว ถ้าแขกมา 10 คน แต่ป่าทำกับข้าวคนเดียว ก็เหนื่อย ป่าไม่ไหว”

(ทองคำ กฤษณะเศรษฐี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“เรื่องอาหาร ทางศูนย์ฯ จัดการ เราชองรับแค่ที่พัก อาจมีเตรียมกาแฟให้แขกบ้าง”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพางในด้านอาหารจึงให้นักท่องเที่ยวมารับประทานอาหารที่ศูนย์ฯ ตั้งแต่แรกเริ่มโครงการ โดยกำหนดธวัช บุญพืดเป็นผู้

กำหนดรูปแบบการจัดการนี้มาเลยตั้งแต่เริ่มต้น หลังจากมีการพูดคุยสอบถามโดยตรงกับชาวบ้าน และชาวบ้านไม่สะดวกในการจัดการเรื่องอาหาร เนื่องจากส่วนใหญ่สมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการจะเป็นผู้สูงอายุ อยู่บ้านตามลำพังประสาตอายุ ลูกหลานออกไปทำงานที่อื่น จึงไม่สามารถออกไป การจ่ายตลาดหรือจัดเตรียมอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้

ฉะนั้น การจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนในด้านอาหารนั้น ทางศูนย์ฯ จะเป็นผู้ดูแลจัดการ โดยมีกำนันธวัช บุญพัทธ์เป็นผู้กำหนดเมนูอาหาร และจ่ายตลาดด้วยตนเอง มีแม่ครัวทำอาหาร จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนและบ้านอยู่ใกล้ศูนย์ฯ รู้จักกัน กำนันธวัชจึงชวนมา ทั้งนี้ ทางศูนย์ฯ ให้ค่าจ้างแม่ครัวในการทำอาหารเป็นรายเดือน เดือนละ ประมาณ 3,000-5,000 บาท

สำหรับการทำอาหารต้อนรับนักท่องเที่ยวในวันมื่อเย็นของวันแรก จะมีรายการอาหาร ประมาณ 5 อย่าง เช่น น้ำพริกปลาหู ซึ่งถือเป็นอาหารท้องถิ่น แกงจืดตำลึง ผัดรวมมิตร ปลาช่อนทอดมะเขือยาวผัด และยอดมะพร้าวผัดเผ็ด ใ้ส้กึ่ง หมู ไก่ หรือปลาหมึก บางครั้งอาจมีการสลับปรับเปลี่ยนแกงจืดเป็นแกงส้มแทน นอกจากนี้ ยังมีผลไม้ท้องถิ่นให้หลังอาหารอีกด้วย ทั้งนี้ทางศูนย์ฯ จะจัดบริการอาหารเสิร์ฟแบ่งตามกรุ๊ปนักท่องเที่ยว ส่วนมื่อเช้าของวันที่ 2 ทางศูนย์ฯ จะจัดเตรียมอาหารประเภทข้าวต้มให้ ดังคำบอกเล่าของลูกสาวของกำนันธวัช บุญพัทธ์ว่า

“หลัก ๆ อาหารจะเป็นน้ำพริกปลาหู ผัดผัก ปลาช่อนทอด แล้วก็พวกแกงสลับกับแกงจืด บางโอกาสก็มีเพิ่มให้ อย่างปีใหม่ก็เพิ่มอาหารอีก 2-3 อย่าง”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

ภาพ: น้ำพริกปลาทุ อาหารท้องถิ่นของชุมชน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการสังเกต ผู้วิจัยพบว่า การบริการด้านอาหารในการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนไม่ค่อยมีปัญหาแต่อย่างใด และมักได้รับคำชมในเรื่องความประทับใจในความอร่อยของรสชาติอาหารจากนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ

- **กิจกรรมการท่องเที่ยว**

การจัดการ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการจัดการโดยจัดเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวแบบแพ็คเกจ 2 วัน 1 คืน ราคา 850 บาทต่อคน ในวันเสาร์อาทิตย์ หรือ 500 บาทต่อคนในวันธรรมดา (5 คนขึ้นไป) รวมทั้งพักและอาหาร 2 มื้อ ดังโปรแกรมท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพงพางดังนี้

☺
☺ โปรแกรมท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพรงทาง โทร 034-767520 แฟกซ์ 034767521

- การเดินทางขึ้นรถตู้ที่อนุสาวรีย์ชัยศรึงใต้ทางด่วนพหลโยธิน เมอร์รี่คิงปิ่นเกล้า สายแม่กลอง สุดสาย ต่อรถสองแถวสายวัดโคกกฤ ถึงบ้านทรงไทยปลายโพรงทาง

วันแรก

13.00 น. ส่งเรือชมวิถีชีวิตตามสายสายอ่ากลอง ชมบ้านเรือนไทย ชมการทำน้ำตาลมะพร้าว และชมสวนส้มโอ

16.00 น. พิกพายเรือ เล่นน้ำตามอ่ากลอง

17.30 น. รับประทานอาหารเย็นตามเต้ารับชาวสวน

19.00 น. ส่งเรือชมบรรยากาศยามค่ำคืนชมอ่ากลองอยู่ห่างเพียงนับหมื่นก้าวกระพริบแสงเพื่อการกีดขวางความรักบนคันฉัตรวิมธองฝั่งกลอง

20.30 น. กลับที่พัก ณ บ้านทรงไทยที่เรือรายอยู่ฝั่งกลอง

วันที่สอง

06.30 น. ตื่นเช้า เตรียมตัวใส่บาตรพระบิณฑบาตทางเรือ

08.00 น. รับประทานอาหารเช้า

09.00 น. นั่งเรือชมวิถีชีวิตริมสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ชมพิพิธภัณฑ์วัดกุฎีกรวิญญูของชมจิตรกรรมอุโบสถไม้สักแกะสลักฝังไม้กับแก้วหลากน้อย ชมอุโบสถปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันตามอ่ากลองที่อุทยาน 1.2 (เทียบบริการ 20 น./ท่าน) ชมสวนดอกไม้โนวรรณคดี และพิพิธภัณฑ์บ้านเรือนไทย

13.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

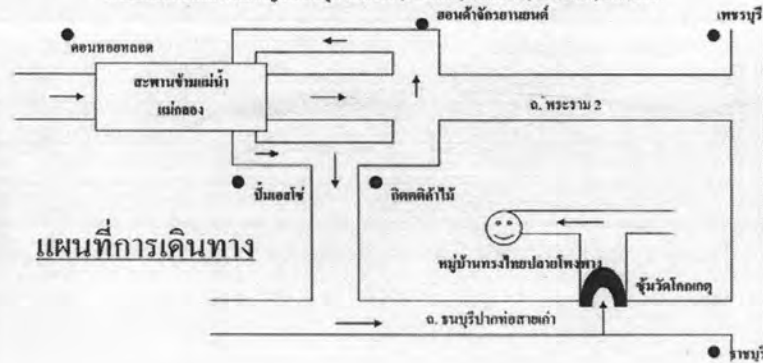
อัตราค่าบริการ

แพ็คเกจ 2 วัน 1 คืน 850 น./ท่าน รวมทุกโปรแกรม (เสาร์-อาทิตย์) หรือ 5 ท่านขึ้นไปในวันธรรมดา

วันธรรมดา 500 น./ท่าน รวมทั้งอาหารเช้า 2 มื้อ

เรือชมวิถีชีวิตริมกลอง (4-6 ที่นั่ง) 500บ./ลำ เรือชมทิวทัศน์ยามค่ำคืน (4-6 ที่นั่ง) 500บ./ลำ

เรืออ่ากลองชมสวนดอกไม้สำคัญของอ.สมุทรสงคราม (4-6 ที่นั่ง) 800บ./ลำ (8-12 ที่นั่ง) 1000บ./ลำ

ภาพ: โปรแกรมท่องเที่ยว

โปรแกรมการท่องเที่ยวข้างต้นนี้ ทางศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนด โดยผู้วิจัยขอวิเคราะห์และนำเสนอโดยแบ่งประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ 2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวที่ครบถ้วนทุกอรรถรสของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ถือเป็นกิจกรรมแรกของโปรแกรมการท่องเที่ยวเมื่อนักท่องเที่ยวมาถึง โดยให้นักท่องเที่ยวได้นั่งเรือชมวิถีชีวิตตามสองฝั่งคลอง ชมบ้านเรือนไทย ชมการทำน้ำตาลมะพร้าว และชมสวนส้มโอ ซึ่งเป็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพของชาวบ้านในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และศึกษาถึงวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ โดยระหว่างการเดินทางเรือชมสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่นั้น ก็จะมีคนเรือคอยพูดอธิบายถึงสภาพทั่วไปที่พบเห็นในชุมชน รวมทั้งการเข้าชมการทำน้ำตาลมะพร้าวหรือการชมสวนส้มโอ ก็จะมีเจ้าของคอยพูดอธิบายให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวเป็นการสื่อสารบอกเล่าออกมาจากคนเรือและเจ้าของสวนเอง เป็นการบอกเล่าให้ข้อมูลจากความรู้ ประสบการณ์ของตนเอง และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในการเที่ยวชมการทำน้ำตาลมะพร้าว เจ้าของจะนำชมสวนมะพร้าวและอธิบายขั้นตอนกระบวนการทำพร้อมการสาธิตให้นักท่องเที่ยวชม ตั้งแต่เริ่มปั่นตาล ปาดวงตาล เอากระบอกรองน้ำตาล การเคี้ยวน้ำตาลในเตา จนได้น้ำตาลมะพร้าว ผลิตภัณฑ์อันลือชื่อของท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ถึงอาชีพการทำน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและหาได้ยากในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ในการเที่ยวชมสวนส้มโอ เจ้าของสวนส้มโอจะนำนักท่องเที่ยวชมสวนส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ซึ่งเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสงคราม พร้อมทั้งอธิบายการทำสวนส้มโอ ตั้งแต่เริ่มปลูก การดูแลรักษา การออกผล การเก็บผล และชี้ให้เห็นถึงเอกลักษณ์เด่นของส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ นั่นคือ รสชาติที่หวานอมเปรี้ยวและจัดจ้านกว่าส้มโอพันธุ์อื่น

กิจกรรมการท่องเที่ยวชมการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวและสวนส้มโอนี้ ผู้นำชุมชนได้ติดต่อประสานงานโดยขอความร่วมมือในการเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมตั้งแต่ในสถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือแล้ว สำหรับสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวพบว่าการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับเจ้าของสวนบ้าง โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร คือ การโทรศัพท์ ดังนี้

การโทรศัพท์

ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยว การสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับเจ้าของสวนมีการใช้ช่องทางการสื่อสารโดยการโทรศัพท์ เช่น ในกรณีแจ้งข่าวว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาขอเข้าชมใน

ช่วงเวลาที่ยืนน้อย เป็นต้น โดยทางศูนย์ฯ จะโทรศัพท์มาแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้รอต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วย ดังคำบอกเล่าของเจ้าของบ้านเคียวน้ำตาลมะพร้าวว่า

“บางทีทางศูนย์ฯ ก็โทรศัพท์มาถามว่าเคียวเสร็จหรือยัง ให้รอหน่อย เช่น แยกต่างจังหวัด มากก็อยากชม มาจากภาคอีสานบ้าง ภาคตะวันออกบ้าง กลุ่มแม่บ้านมา ก็อยากมาดูตรงนี้ เราก็จะรอ”

(ทวีศักดิ์ ไพโรพฤกษ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

นับว่าการสื่อสารในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำชุมชนกับเจ้าของบ้านหรือเจ้าของสวนนี้ ใช้วิธีการสื่อสารด้วยการโทรศัพท์ ซึ่งเป็นวิธีการสื่อสารที่รวดเร็ว ถึงตัว และมีประสิทธิภาพ ช่วยให้การจัดการในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และสามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่มากยิ่งขึ้น

สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่นี้ จะเริ่มตั้งแต่ 13.00 น. โดยอาศัยเรือขนาด 4-6 ที่นั่งเป็นพาหนะ ใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางผู้นำชุมชนได้กำหนดให้มีกิจกรรมล่องเรือชมสภาพทางธรรมชาติ ระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ และนั่งเรือชมหิ่งห้อยยามค่ำคืน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เพลิดเพลินกับทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สวยงามและสมบูรณ์ ได้ความรู้เรื่องระบบนิเวศทั้งพืชพันธุ์ต่าง ๆ และสัตว์นานาชนิด โดยเฉพาะได้รู้จักและเรียนรู้วิถีชีวิตของหิ่งห้อย ซึ่งเป็นสัตว์ที่หาชมได้ไม่ถ้ายนักในปัจจุบัน แต่เป็นสัตว์ที่สร้างความงดงามท่ามกลางธรรมชาติยามค่ำคืน เป็นต้นซึ่งชีวิตความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติและระบบนิเวศ ตลอดจนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ นับเป็นการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกในการหวงแหนและรักษาธรรมชาติในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ จะมีคนเรือคอยอธิบายให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวเป็นระยะ ๆ ทั้งสภาพทางธรรมชาติ ระบบนิเวศ และเรื่องราวหรือตำนานของหิ่งห้อย เช่น วิถีชีวิตของหิ่งห้อย แหล่งที่อยู่อาศัย อาหารของหิ่งห้อย การผสมพันธุ์ การวางไข่ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่คนเรือบอกเล่าแก่นักท่องเที่ยวนี้เป็นข้อมูลที่คนเรือรู้เองบ้าง เนื่องจากเป็นคนพื้นที่ รู้จักและ

คุ้นเคยกับหิ่งห้อยมาตั้งแต่เกิด หรือได้ข้อมูลจากทางศูนย์ฯ โดยการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับคนเรือ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับหิ่งห้อยนั้น ผู้นำชุมชนใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การใช้สื่อเอกสาร และการใช้ป้ายประกาศ

1) การใช้สื่อเอกสาร

การบอกเล่าหรืออธิบายข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยวในขณะนั่งเรือชมหิ่งห้อยนี้ คนเรือได้รับทราบข้อมูลเรื่องระบบนิเวศ หรือเรื่องราวของหิ่งห้อยจากทางศูนย์ฯ โดยทางศูนย์ฯ ใช้วิธีการสื่อสารกับคนเรือโดยการให้เอกสารข้อมูลมาอ่าน

2) การใช้ป้ายประกาศ

นอกจากนี้ บางครั้งคนเรือก็ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหิ่งห้อยจากป้ายข้อมูลที่ติดตั้งอยู่ที่ศูนย์ฯ ดังคำบอกเล่าของคนเรือในโครงการท่านหนึ่งว่า

“นักท่องเที่ยวจะถามความเป็นมา ประวัติ หิ่งห้อยอยู่ยังไง กินอะไร การผสมพันธุ์ การวางไข่ เราก็อธิบายให้ฟัง รู้ข้อมูลเรื่องหิ่งห้อยจากที่ศูนย์ฯ โดยทางศูนย์ฯ ให้ข้อมูลมาอ่าน บางทีก็อ่านศึกษาจากป้ายที่ติดอยู่ บางทีก็รู้อยู่บ้างแล้ว ข้อมูลไม่ยาก เพราะเป็นเรื่องของธรรมชาติของหิ่งห้อยอยู่แล้ว และเรารู้อยู่แล้ว”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

นับว่าทางศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชนมีส่วนช่วยในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนเรือเพื่ออธิบายบอกเล่าเรื่องระบบนิเวศหรือเรื่องราวของหิ่งห้อยแก่นักท่องเที่ยว โดยอาศัยเอกสารหรือป้ายประกาศเป็นตัวกลางสื่อสารในการให้ข้อมูล นอกจากนี้ คนเรือเองก็มีความรู้ ประสบการณ์ และความคุ้นเคยกับหิ่งห้อย จึงช่วยให้สามารถบอกเล่า ให้ข้อมูล หรือเล่าตำนานเกี่ยวกับหิ่งห้อยได้ ถือเป็น การสื่อสารแบบอธิบายให้ข้อมูลและบอกเล่าถึงตำนาน ซึ่งเป็นเรื่องเล่าขานมาหลายชั่วอายุคน ถือเป็น การช่วยอนุรักษ์สืบสานตำนานของชนรุ่นหลังในชุมชน และช่วยเพิ่มสีสันเรื่องราวของหิ่งห้อยให้มีเสน่ห์น่าสนใจ ตลอดจนช่วยกระตุ้นการมีจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์มากขึ้นด้วย

ทั้งนี้ ทางศูนย์ฯ ไม่ได้มีการแจกเอกสารข้อมูลความรู้เกี่ยวกับหิ้งห้อยและระบบนิเวศดังกล่าวให้กับนักท่องเที่ยว มีเพียงแต่ป้ายข้อมูลเกี่ยวกับหิ้งห้อยสั้น ๆ ติดไว้ที่ศูนย์ฯ ในการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาอ่านเท่านั้น นับว่าทางศูนย์ฯ ยังไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อเตรียมตัวนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์มากนัก

สำหรับกิจกรรมการนั่งเรือชมหิ้งห้อยจะเริ่มต้นหลังจากนักท่องเที่ยวรับประทานอาหารเช้าที่ศูนย์ฯ เสร็จ เวลาประมาณ 19.00 น. ทางศูนย์ฯ จะจัดเตรียมเรือไว้เพื่อพานักท่องเที่ยวล่องเรือไปชมหิ้งห้อยนับหมื่นบนต้นลำพูริมสองฝั่งคลองบริเวณรอบ ๆ ชุมชน โดยใช้เรือขนาด 4-6 ที่นั่งเป็นพาหนะพานักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มไป ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง กลับถึงที่พักประมาณก่อน 21.00 น.

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทางผู้นำชุมชนได้จัดให้มีการท่องเที่ยวโดยการเข้าชมวัดและสถานที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งผู้นำชุมชนได้ประสานงานขอความร่วมมือในการเข้าชมตั้งแต่ช่วงกระตุ้นความร่วมมือในตอนแรกเริ่มโครงการแล้ว กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ นักท่องเที่ยวจะได้เข้าชมพิพิธภัณฑ์วัดภูมรินทร์กุฎีทอง ชมจิตรกรรมอุโบสถไม้สักแกะสลักฝังไม้โมกมันวัดบางแค่น้อย ชมอุโบสถปรกโพธิ์วัดบางกุ้ง และชมอุทยาน ร.2 เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและศึกษาถึงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้เริ่มในช่วงเช้าวันที่ 2 ของโปรแกรมการท่องเที่ยว เวลาประมาณ 9.00 น. โดยอาศัยเรือล่องแม่น้ำขนาด 4-6 ที่นั่ง หรือ 8-12 ที่นั่งในการพาชม ใช้เวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง สิ้นสุดโปรแกรมเวลา 13.00 น.

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมดตามโปรแกรมการท่องเที่ยวข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับนิยามศัพท์และลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ โดยนักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวเพลิดเพลินกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ระบบนิเวศจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งได้ศึกษาเรียนรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมดในโปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ล้วน

เป็นกิจกรรมที่ผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัทธ์เป็นผู้ริเริ่มกำหนดขึ้น แล้วจัดการกระตุ้นความร่วมมือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ จนมาถึงสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวนี้ ทางกำนันธวัช บุญพัทธ์ ก็เป็นผู้กำหนดและจัดการดูแลประสานงานให้การท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างสำเร็จ ราบรื่น และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนได้ใช้ช่องทางการสื่อสาร ทั้งการพูดคุยโดยตรง การประชุม และการโทรศัพท์ รวมทั้งช่องทางการสื่อสารโดยใช้สื่อช่วยในการให้ข้อมูลความรู้ ได้แก่ เอกสาร และป้ายประกาศ ซึ่งช่วยให้สถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวดำเนินการได้อย่างประสบความสำเร็จ ราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

- การจัดสรรเรือ

ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ นักท่องเที่ยวต้องอาศัยเรือเป็นพาหนะหลักในการเดินทางท่องเที่ยวตลอดทั้งโปรแกรม ดังนั้น การจัดการเรื่องการแบ่งนักท่องเที่ยวไปยังเรือลำต่าง ๆ หรือการจัดสรรคนเรือ จึงเป็นอีกประการหนึ่งที่สำคัญในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย

การจัดการเรื่องการจัดสรรเรือเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละสัปดาห์ ทางศูนย์ฯ มีวิธีการบริหารจัดการดังกล่าวบอกเล่าของลูกสาวผู้นำชุมชนดังนี้

“ปัจจุบันมีเรือที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 18 ลำ จากแต่ก่อนเริ่มแรกมีแค่ 3-4 ลำ การจัดการเรื่องคนเรือ ไม่ได้จัดตามคิว เราจะดูว่าใครวิ่งเยอะวิ่งน้อย บางลำวันธรรมดาไม่ได้วิ่ง เสาร์อาทิตย์ก็จะวิ่งรอบแรก ๆ ก่อน หรืออาจได้วิ่งเยอะวิ่งน้อยสลับกันไป เราจะคอยดูจากบันทึกว่าคนนี้เคยวิ่งวันนี้ก็เที่ยว แล้วจัดให้เท่าเทียมกัน และการจัดก็แล้วแต่ความสะดวกของคนเรือด้วย เพราะการวิ่งเรือเป็นอาชีพเสริม ไม่ใช่อาชีพหลัก ส่วนใหญ่จะทำสวน บางลำก็ยังเป็นนักเรียน ก็จะวิ่งเรือได้เฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ หรือตอนเย็นมีด ๆ ทางเราจะโทรศัพท์ไปถามก่อนว่าวันนี้ว่างไหม มีนักท่องเที่ยวมา เข้ามาได้ไหม แต่ถ้าโดยปกติวันเสาร์คนเรือจะเข้ามากันเองเลย”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า ปัจจุบันเรือที่เข้าร่วมโครงการมีทั้งหมดจำนวน 18 ลำ ส่วนการจัดสรรคนเรือ ทางศูนย์ฯ ไม่ได้จัดตามคิว แต่จะพยายามจัดให้เท่าเทียมกัน และดูตามความสะดวกของคนเรือด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า ไม่ค่อยมีปัญหาข้อขัดแย้งในการจัดสรรคน

เรือในการจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากการบริการเรือให้นักท่องเที่ยวถือเป็นอาชีพเสริม ไม่ใช่รายได้หลัก

สำหรับวิธีการติดต่อพูดคุยระหว่างทางศูนย์ฯ กับคนเรือ นั้น ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้ช่องทางการสื่อสาร 2 ช่องทาง ได้แก่ การโทรศัพท์ และการพูดคุยโดยตรง ดังนี้

1) การโทรศัพท์

ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวด้านการจัดสรรเรือนี้ สำหรับการสื่อสารระหว่างทางศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชนกับคนเรือ พบว่ามีการใช้ช่องทางการสื่อสาร คือ การโทรศัพท์ เพื่อสอบถามข้อมูลความต้องการเรือเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือตรวจสอบเวลาที่คนเรือสะดวกมาวิ่งเรือ ดังคำบอกเล่าว่า

“เวลาคุยนัดกับคนเรือก็ใช้โทรศัพท์ อย่างวันธรรมดาเราจะเป็นคนโทรตาม ว่าต้องการเรือ นะ หรือคนเรือที่อยู่ไกลหน่อยอาจโทรมาถามตอนเช้า ๆ วันเสาร์ว่ามีแขกใหม่ ถ้าแขกไม่เยอะ บาง คนก็อาจไม่เข้ามา ให้คนที่บ้านอยู่ใกล้ ๆ วิ่งไป ตัวเขาเองก็อาจไปวิ่งรับงานข้างนอกแทน เช่น ออกไปรับงานตามตลาดน้ำ แต่ถ้าที่นี้แขกเยอะ เขาก็จะมาวิ่งที่นี้”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

2) การพูดคุยโดยตรง

นอกจากนี้ วิธีการพูดคุยสื่อสารระหว่างทางศูนย์ฯ กับคนเรือยังใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรง แบบเห็นหน้าค่าตากันอีกด้วย โดยส่วนใหญ่จะได้เจอและพูดคุยกันทุกสัปดาห์ ในวันเสาร์เวลามาวิ่งเรืออยู่แล้ว ดังคำบอกเล่าว่า

“ส่วนใหญ่จะได้คุยกับคนเรือโดยตรงบ่อยอยู่แล้ว มีเรื่องอะไรก็จะแจ้งบอกในวันเสาร์ เพราะเจอกันรวมตัวกันอยู่แล้ว ตอนเย็นก็จะเคลียร์ค่าใช้จ่ายกัน”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ในส่วนของเรื่องการจัดสรรเรือบริการนักท่องเที่ยว การสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนหรือ

ทางศูนย์ฯ กับคนเรือที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรงแบบเห็นหน้าค่าตา เนื่องจากต้องเจอกันทุกสัปดาห์เพื่อบริการนักท่องเที่ยว และด้วยวิธีการโทรศัพท์ ซึ่งเป็น การติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว ถึงตัว ประหยัดเวลา และมีประสิทธิผล

- การจัดสรรรายได้

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า ปัจจุบันคนเรือจะได้รับการจัดสรรรายได้ตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

เรือพาชมวิถีชีวิต สวนส้มโอ และการเคียวน้ำตาลมะพร้าว มีขนาด 6 คน 8 คน และ 10 คน ค่าบริการลำละ 300 บาท (เดิมค่าบริการลำละ 250 บาท ปรับเพิ่มเมื่อต้นปี 2550) สำหรับใน กรณีที่มีนักท่องเที่ยว 10 คนสำหรับเรือขนาด 10 คน จะได้เพิ่มเป็น 400 บาท และในการรับส่ง นักท่องเที่ยวระหว่างบ้านพักกับศูนย์ฯ ก็จะได้รับค่าบริการและดูแลนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้น ๆ อีก 20 บาท ต่อนักท่องเที่ยว 1 คน ตลอดระยะโปรแกรมการท่องเที่ยว

เรือพาชมหิงห้อย มีขนาด 6 คน 8 คน และ 10 คน ค่าบริการลำละ 300 บาท หากต้องพา ชมรอบนอก เรือเล็กจะได้ 450 หรือ 500 บาท แล้วแต่จำนวนคน เรือใหญ่จะได้ 600 หรือ 700 บาท แล้วแต่จำนวนคน นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ไปด้วย หากนักท่องเที่ยวต้องการไปเที่ยว สถานที่อื่นเพิ่ม ก็จะได้ค่าบริการเพิ่ม เช่น ไปตลาดน้ำอัมพวา เรือขนาด 6 คน จะได้เพิ่มอีก 300 บาท

ภาพ: เรือพาชมวิถีชีวิตและพาชมหิงห้อย ขนาด 8 คน

เรือพาทชมวัดและสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มีขนาด 15 คน เป็นเรือใหญ่ ต้องออกไปล่องแม่น้ำ ค่าบริการล่อง 600 หรือ 700 บาท แล้วแต่จำนวนคน เรือใหญ่นี้มีบริการอยู่ 7-8 ลำ เป็นเรือของชาวบ้านข้างนอกมารับบริการข้างใน ไม่ใช่เรือของชาวบ้านในชุมชน โดยใช้วิธีการบอกต่อกัน ชวน ๆ กันเข้ามา ด้วยการโทรศัพท์แจ้งว่า สัปดาห์นี้ทางศูนย์ฯ ต้องการเรือกี่ลำ ใครเข้ามาบริการได้บ้าง ทั้งนี้ เนื่องจากการใช้เรือเล็ก บริการคนได้น้อย ค่าใช้จ่ายจะสูงกว่าการใช้เรือใหญ่ กล่าวคือ เรือใหญ่ 600 บาท รับนักท่องเที่ยวได้ 15 คน ในขณะที่เรือเล็ก 450 บาท รับนักท่องเที่ยวได้ 6-8 คน ถ้าไป 15 คน ก็จะต้องเสียค่าบริการ 2 ลำ ค่าใช้จ่ายจะเพิ่มเป็น 900 บาท ประกอบกับเรือใหญ่ทุกลำจะมีหลังคาป้องกันแสงแดดให้นักท่องเที่ยว อีกทั้งเรือเล็กส่วนใหญ่ไม่ประสงค์ที่จะออกล่องแม่น้ำข้างนอก เนื่องจากเป็นเรือเล็ก ยิ่งคนเยอะ คลื่นแรง จะยิ่งเปลืองน้ำมันมากขึ้นไปอีก ดังนั้นทางศูนย์ฯ จึงตัดสินใจให้บริการเรือข้างนอกในการพานักท่องเที่ยวล่องแม่น้ำชมสถานที่สำคัญต่าง ๆ

การจัดสรรรายได้ดังกล่าวข้างต้นนี้ ทางศูนย์ฯ เป็นผู้กำหนดให้กับคนเรือตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพิทักษ์ช่องทางสื่อสาร ได้แก่ การประชุม เพื่อพูดคุยตกลงกันกับคนเรือ

การประชุม

การจัดสรรรายได้ของคนเรือ ทางศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนดตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยกำนันธวัช บุญพิทักษ์จะเรียกคนเรือมาประชุมนัดคุยกัน นอกจากนี้ เมื่อต้นปี 2550 คนเรือได้มาประชุมและขอตกลงเพิ่มค่าบริการเรือพาทชมวิถีชีวิต สวนส้มโอ และการเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว จากเดิม 250 บาท โดยขอเพิ่มอีก 50 บาท เป็น 300 บาท ซึ่งทางศูนย์ฯ ตกลงและจัดสรรรายได้ให้คนเรือตามค่าบริการดังกล่าวในปัจจุบัน ดังคำบอกเล่าของคนเรือท่านหนึ่งว่า

“ค่าเรื่อนี้ทางศูนย์ฯ จะกำหนดมาเลย เดิมเที่ยวละ 250 บาท ต่อมาคนเรือไม่ไหว น้ำมันขึ้นราคา จึงมาตกลงขอเพิ่มอีก 50 บาท เป็น 300 บาท คนเรือมาทั้งหมด มาประชุมกันที่นี่ เพิ่งขึ้นปีนี้”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น นับว่าการจัดการการท่องเที่ยวในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีการจัดสรรรายได้ให้กับคนเรื่อนี้ ใช้วิธีการสื่อสารด้วยการประชุม โดยทางศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การจัดสรรรายได้ดังกล่าว แล้วเรียกคนเรือมาประชุมคุยกัน และคนเรือเองก็ใช้วิธีการสื่อสารด้วยการประชุมกับทางผู้นำชุมชนเช่นกัน โดยคนเรือทั้งหมดมาประชุมขอตกลงเพิ่มค่าบริการที่ศูนย์ฯ หรือที่บ้านของผู้นำชุมชน

กฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพาง มีกฎ ข้อห้าม หรือข้อตกลงซึ่งกำหนดโดยผู้นำชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

- ข้อตกลงในกิจกรรมนั่งเรือชมหิ่งห้อย

ข้อตกลงในกิจกรรมนั่งเรือชมหิ่งห้อย ทางศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนด โดยไม่ได้กำหนดเป็นกฎตายตัว แต่เป็นข้อตกลงที่ต้องขอความร่วมมือจากคนเรือในการแนะนำหรือบอกนักท่องเที่ยวให้ชมหิ่งห้อยด้วยการอนุรักษ์ เช่น เรือจะต้องดับเครื่อง ดับเสียงก่อนเข้าใกล้หิ่งห้อย เพื่อไม่ให้ควันและเสียงของเรือรบกวนหิ่งห้อย และต้องไม่เข้าใกล้หิ่งห้อยจนเกินไป เพียงแต่ดูชมอยู่ห่าง ๆ รวมทั้งคอยแนะนำนักท่องเที่ยวว่า อย่าเขย่าต้นไม้ที่หิ่งห้อยเกาะอยู่ หรืออย่าถ่ายรูปหิ่งห้อย เพราะถ่ายไม่ติด และแสงแฟลชจากกล้องถ่ายรูปยังรบกวนหิ่งห้อยด้วย นอกจากนี้ กิจกรรมพานักท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยยามค่ำคืนนี้จะต้องเสร็จก่อน 21.00 น. เพื่อไม่เป็นการรบกวนเวลานอนหรือเวลาพักผ่อนของชาวบ้าน ดังคำบอกเล่าของลูกสาวของผู้นำชุมชนว่า

“ไม่เชิงว่าเป็นกฎตายตัว แต่จะบอกคนเรือว่า ให้แนะนำนักท่องเที่ยวว่าอย่าเขย่าต้นไม้ จริง ๆ ถ่ายรูปก็ถ่ายไม่ติดนะ แล้วหิ่งห้อยเจอแสงมาก ๆ เค้าจะไม่อยากอยู่ ถ้านักท่องเที่ยวทำ คนเรือก็จะบอกบ้าง แต่ก็เกรงใจนักท่องเที่ยวเหมือนกัน เช่น เวล่านักท่องเที่ยวถามว่า ถ่ายรูปได้ไหม ก็อาจตอบว่า ถ่ายได้ แต่จะไม่ติดนะ และถ้าถ่ายมาก ๆ หิ่งห้อยจะไม่ชอบ ไม่อยากจะอยู่ บางครั้งนักท่องเที่ยวจะบอกขอดูใกล้ ๆ ได้ไหม คนเรือก็เข้าใจว่า เป็นนักท่องเที่ยว ก็อยากเห็นจริง ๆ แต่บางทีจอดใกล้ ๆ ควันเรือจะขึ้นไป มันจะไม่ดีต่อหิ่งห้อย เราก็จะบอกคนเรือว่าให้อยู่ห่างนิดหนึ่ง ดับเครื่องก่อนจะเข้าไปดู อยู่ห่าง ๆ เวลาจะติดเครื่องก็ให้ถอยห่าง ๆ ก่อน แล้วก็มีข้อกำหนดว่า 3 ทุ่มเรือจะไม่ออกแล้ว รู้ว่าชาวบ้านจะนอน ต้องเกรงใจ”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

- กฎหรือข้อห้ามหรือข้อตกลงในการวิ่งเรือ

- ต้องปรับปรุงไม่ให้เครื่องมีเสียงดัง

ทางศูนย์ฯ ได้กำหนดว่าเรือที่ใช้วิ่งจะต้องปรับปรุงไม่ให้เครื่องมีเสียงดัง ดังคำบอกเล่าดังนี้

“เรือต้องไปทำปล่อง บางลำก็เปลี่ยนเครื่องเลย จากเครื่อง 2 สูบที่ต้องกระตุก เสียงก็เลยดัง มาเป็นเครื่อง 3 สูบแทน ก็จะไม่ค่อยดังเท่าไร บางลำไปแต่งเรือให้เสียงดังมา เราก็จะบอกว่าอย่าเขี้ยววะ แล้วก็บังคับให้ไปเปลี่ยนเลย”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“เรือของผม ตอนซื้อมาแล้วก็ไปทำหลังคาผ้าใบเพิ่ม ปรับปรุงเครื่องให้เสียงเบาลง เมื่อก่อนเสียงดัง จะโดนว่าเรื่องเสียงดัง ก็เลยหาซื้อเครื่องใหม่ ถ้าเป็นเครื่องรุ่นเก่า หากไม่มีเงินก็จะเปลี่ยนท่อ หาไส้มาใส่ ให้เสียงเบาลง แต่ผมเปลี่ยนเครื่องใหม่ เพราะประหยัดน้ำมันด้วย ใช้ดีเซลแทน เมื่อก่อนใช้เบนซินจะกินน้ำมันมากกว่า”

(ไพลิน อ่วมบุญมี - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

- ไม่ขับเรือเร็วเกินไป และต้องมีมารยาทในการขับเรือ

นอกจากนี้ ในการวิ่งเรือต้องไม่ขับเรือเร็วเกินไป และต้องมีมารยาทในการขับเรือ ซึ่งถือเป็นมารยาททางสังคมกันอยู่แล้ว เช่น ควรชะลอเรือเมื่อเรือวิ่งสวนกันหรือเมื่อวิ่งเรือผ่านชาวบ้านที่อยู่ริมคลอง เป็นต้น ดังคำบอกเล่าของลูกสาวของผู้นำชุมชนและคนเรือที่ว่า

“คนเรือของเราจะรู้จักอยู่แล้ว ห้ามขับเร็ว หน้าน้ำต้องวิ่งช้า ไม่อย่างนั้นน้ำจะเข้าบ้านชาวบ้าน มันเป็นเรื่องของมารยาททางสังคมอยู่แล้ว ว่าต้องชะลอเรือ มิฉะนั้นจะสร้างความเดือดร้อนให้คนอื่น หากขับเรือสวนกัน แล้วไม่ชะลอ น้ำก็กระจาย เรือเราก็แฉด้วย”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“อย่าขับเรือเร็วเกิน แต่ส่วนใหญ่คนเรือจะรู้อยู่แล้วว่าขับพาสม จะไม่ขับเร็ว ปกติเวลาผ่านคนเล่นน้ำ ก็ขับช้า จะผ่อนลงอยู่แล้ว เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว ถ้าไม่เบาเรือ ต้องโดนด่าแน่ มีการตกลง ประชุมบอกกันตั้งแต่แรก ๆ แต่คนเรือที่มาทีหลังก็จะมีคนเรือคอยบอก ๆ กัน บอกต่อ ๆ กัน”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

- เรือต้องมีเสื้อชูชีพเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

เรือที่บริการนักท่องเที่ยว นั้น ต้องมีเสื้อชูชีพเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยถ้าวิ่งเรือข้างในคลองบริเวณชุมชนจะใส่หรือไม่ใส่เสื้อชูชีพก็ได้ แต่ถ้าวิ่งเรือออกข้างนอก ออกแม่น้ำ ต้องใส่เสื้อชูชีพ เพราะวิ่งเรือข้างในจะเป็นคลองเล็ก ๆ ไปเรื่อย ๆ แต่หากวิ่งเรือออกข้างนอกจะต้องเคียนเรือ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ มีกฎ ข้อห้าม หรือข้อตกลงในกิจกรรมการนั่งเรือชมทิวทัศน์และการบินเรือในชุมชน เพื่อเป็นการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และไม่เป็นการรบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านผู้อยู่อาศัยในชุมชนนั้น ๆ ด้วย โดยกฎ ข้อห้าม หรือข้อตกลงต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ กำหนดโดยผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัด และก็เป็นเรื่องของมารยาทหรือกติกาทางสังคมด้วย ทั้งนี้ผู้นำชุมชนใช้วิธีการสื่อสาร 2 ช่องทาง ได้แก่ การประชุมบอกกันตั้งแต่เริ่มแรก และการสื่อสารโดยใช้วิธีบอกต่อ ๆ กันของคนเรือที่เข้าร่วมโครงการมาก่อนบอกกับคนเรือที่เพิ่งเข้าร่วมโครงการทีหลัง

พัฒนาการ/ความเปลี่ยนแปลงในการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่แล้วไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก ทั้งในเรื่องการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดสรรเรือ การจัดสรรรายได้ให้กับคนเรือ หรือกฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลง รวมทั้งวิธีการสื่อสารในการจัดการระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการสื่อสารโดยการประชุมและการโทรศัพท์

ทั้งนี้ มีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อยในส่วนของโปรแกรมการท่องเที่ยวที่อาจมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน เช่น การชมการทำเครื่องหนัง โดยการนำหนังปลากระเบนมาทำกระเป๋า พวงกุญแจ แต่กิจกรรมนี้ไม่ได้มีทุกวัน ทางศูนย์ฯ จะต้องโทรศัพท์ไปถามก่อนว่าวันนี้บ้านดังกล่าวทำเครื่องหนังหรือไม่ เนื่องจากเป็นกิจกรรมในครอบครัว และไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากนักได้ ซึ่งโปรแกรมห้างดังกล่าวนี้ยังไม่ได้บรรจุอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพาง และเพิ่งเริ่มมีการนำชมกิจกรรมดังกล่าวเมื่อประมาณต้นปี 2550

นอกจากนี้ มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในส่วนของการจัดสรรรายได้ที่เพิ่มขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป โดยมีการปรับเพิ่มค่าบริการเรือให้คนเรือในการนำชมวิถีชีวิต สอนสัมผัส และการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว จากล่ำละ 250 บาท เป็น 300 บาท เมื่อประมาณต้นปี 2550 เช่นกัน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพางในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว อาศัยการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกภายในชุมชนเป็นเครื่องมือช่วยให้การท่องเที่ยวของชุมชนบรรลุผลสำเร็จ โดยการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ได้เข้าไปอยู่ในทุกกระบวนการจัดการและดำเนินการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน โดยผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนนั้นอาศัยการสื่อสารในการติดต่อ ประสานงาน และดำเนินการต่าง ๆ ตลอดการจัดการ ด้วยวิธีการสื่อสารโดยการโทรศัพท์ ซึ่งเป็นวิธีการสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว และช่วยให้การจัดการการท่องเที่ยวในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ผ่านไปได้อย่างราบรื่นที่สุด เพื่อต้อนรับและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งวิธีการประชุม ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนได้พบปะพูดคุยกัน และเป็นการสื่อสารที่ทุกคนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเหมือนกันโดยพร้อมเพรียงกัน ตลอดจนการพูดคุยโดยตรง นับว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนเพื่อช่วยจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพางให้ประสบความสำเร็จด้วยดี

• ความสะอาด/สิ่งอำนวยความสะดวก

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง ในด้านของความสะอาด/สิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีบทบาทโดยการแนะนำสมาชิกในชุมชนในด้านความสะอาดเรียบร้อยของบ้านพัก

รวมทั้งการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม เช่น ห้องน้ำ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

การจัดการ

- ความสะอาด

สิ่งหนึ่งที่ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวก็คือ ความสะอาด โดยผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง ในการพูดคุยบอกกล่าวกัน ดังคำบอกเล่าดังต่อไปนี้

การพูดคุยโดยตรง

“เราไปดูแล ต้องเข้าไปช่วยจัด ใ้ฉันวางตรงนี้ แล้วก็ลูก ๆ เขาก็มาช่วยบ้าง คือบ้านเขาจะเซ็ดถูอะไรหมด สะอาด เมื่อก่อนทำสวน บ้านจะรกรุงรัง ชาวบ้านไม่มีเวลา ต้องทำงาน เสื้อผ้าก็แขวนของเขาไป ตอนนั้นก็เก็บอะไรเรียบร้อย ก็ทำไปเรื่อย ๆ ตอนแรกอาจมีขรุขระนิดหน่อย แต่พอไปดูแล้ว ก็ทำไปเรื่อย ๆ เก็บกวาดเซ็ดถูอะไร สิ่งแวดล้อมก็ดีหมด”

(ธวัช บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“เราย้ำเน้นเรื่องนี้ เมื่อก่อนชาวบ้านทิ้งขยะลงในคลอง แต่ปัจจุบันน้อยลง”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“เราเน้นเรื่องความสะอาด ถึงทางศูนย์ฯ ไม่กำชับ เราก็โอเคนะ เราก็เคยไปเที่ยว ไปเจอที่นอนมีกลิ่นอับ ซื่น ๆ เหม็น ๆ เราก็ไม่ชอบ อย่างผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน พอแขกกลับไปปูบ เราก็ม้วนใส่ถังซักเลย ส่วนผ้าห่มเราก็ตากแดดเสมอ”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“เราก็ต้องทำความสะอาด ห้องน้ำต้องทำให้เรียบร้อย แขกมาจะได้ไม่กังวล”

(ทองคำ กฤษณะเศรษฐี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“เรื่องความสะอาด เราก็ดูอยู่แล้ว ทางศูนย์ฯ ก็ย้ำเรื่องความสะอาดด้วย”

(เล็ก สีวงไพร – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่าทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนต่างให้ความสำคัญกับเรื่องความสะอาด โดยผู้นำชุมชนได้เข้าไปให้คำแนะนำและช่วยจัดระเบียบบ้านพักเพื่อบริการและต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้วยวิธีการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรง แบบเห็นหน้าค่าตา โดยผู้นำชุมชนไปให้คำแนะนำถึงที่บ้านของสมาชิกด้วยตนเอง

- ห้องน้ำ

นอกจากเรื่องความสะอาดแล้ว ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการยังให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องน้ำ อีกด้วย โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง ในการพูดคุยแนะนำกัน ดังคำบอกเล่าดังต่อไปนี้

การพูดคุยโดยตรง

“ส่วนใหญ่แทบทุกบ้านจะปรับปรุงห้องน้ำ โดยปรับปรุงของเขาเอง เมื่อก่อนเป็นคอก่าน แต่พอนักท่องเที่ยวที่มีอายุมากมา บางครั้งก็นั่งไม่ไหว ก็เปลี่ยนเป็นชักโครกแทบทุกบ้าน”

(ศศิวิมล บุญพัต – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“ห้องน้ำก็ทำเพิ่มขึ้น แต่ก่อนมีห้องน้ำแค่ห้องเดียวบนบ้าน เราก็ทำห้องน้ำเพิ่มตรงหลังบ้าน เพื่อให้เพียงพอกับแขกที่มา แต่จะให้ perfect 100% เลยคงเป็นไปไม่ได้ ห้องน้ำที่ทำเพิ่มก็ออกเงินเองทั้งหมด”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“ก่อนเข้าร่วมโครงการ มีห้องน้ำ 2 ห้อง พอเข้าร่วมโครงการเราก็ทำห้องน้ำเพิ่มอีก ตอนนี้มีทั้งหมด 5 ห้อง”

(อารีย์ พุ่มเทียน – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องห้องน้ำเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ทางศูนย์ฯ และทางสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญเพื่อบริการและต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ โดยมีการพูดคุยแนะนำกันด้วยวิธีการสื่อสารแบบพูดคุยโดยตรง ทั้งนี้ การจัดการดังกล่าว

ไม่มีการจัดสรรรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน เจ้าของบ้านพักต้องเป็นผู้ดำเนินการปรับปรุงด้วยงบประมาณของตนเอง

ภาพ: ห้องน้ำที่ได้รับการปรับปรุงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

กฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลง

สำหรับในด้านกฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลงในเรื่องความสะดวกหรือสิ่งอำนวยความสะดวกนี้ ผู้วิจัยพบว่า ไม่ได้มีการกำหนดเป็นกฎหรือข้อห้ามอย่างชัดเจน แต่ก็เหมือนข้อตกลงอันเป็นที่เข้าใจเห็นพ้องต้องกันในการให้ความสำคัญในฐานะเจ้าของบ้าน เพื่อต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้อย่างเต็มที่และน่าประทับใจที่สุด

พัฒนาการ/ความเปลี่ยนแปลงในการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกอันได้แก่ห้องน้ำในปัจจุบันนี้ มีพัฒนาการหรือความเปลี่ยนแปลงจากเดิม ทั้งปริมาณหรือจำนวนของห้องน้ำในบ้านพักที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งความสะดวกและความสวยงามของห้องน้ำที่ปรับปรุงพัฒนาขึ้น เช่น ใช้ส้วมแบบชักโครกแทนส้วมแบบคอก่าน ปูพื้นห้องน้ำด้วยแผ่นกระเบื้องสวยงามแทนพื้นปูน เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวในด้านความสะอาด/สิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนมีการจัดการดูแลเรื่องความสะอาดและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องน้ำ เพื่อต้อนรับและบริการให้นักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอและประทับใจ โดยในการจัดการต่าง ๆ นี้ มีการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้การจัดการหรือการดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่นและสำเร็จ ด้วยวิธีการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรง แบบเห็นหน้าค่าตากันของผู้นำชุมชน ที่เข้าถึงบ้านของสมาชิกในชุมชน และให้คำแนะนำ ตลอดจนเน้นย้ำเรื่องความสะอาด และสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว ประกอบกับการให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ของสมาชิกในชุมชนในฐานะเจ้าของบ้านเอง นับว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่สอดคล้องกับข้อเสนอหรือบริการพื้นฐานของการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์อีกด้วย

● ความปลอดภัย

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนด้านความปลอดภัย ไม่มีการจัดการด้านในการจัดระบบรักษาความปลอดภัยโดยจัดเวรยามแต่อย่างใด และไม่เคยมีปัญหาเรื่องความปลอดภัยเกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกเริ่มโครงการทั้งทางเจ้าของบ้านพักและนักท่องเที่ยวอาจมีความรู้สึกกลัวเรื่องความปลอดภัยบ้าง แต่พอเริ่มโครงการได้สักระยะหนึ่งก็เริ่มคุ้นเคยกันมากขึ้น ดังคำบอกเล่าดังต่อไปนี้

“แรก ๆ เจ้าของบ้านก็กลัว เพราะเป็นคนแปลกหน้า จะแฝงตัวเข้ามาหรือเปล่า แต่สักพักก็เริ่มคุ้น”

(ศศิวิมล บุญพัต – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“แรก ๆ ก็กลัวเหมือนกันนะ แยกก็กลัวเรา เราก็กว่าเขา ต่างคนต่างกลัวกัน หลัง ๆ ก็เริ่มปรับเข้ากันได้ เราก็นึกว่า เขาแปลกหน้ามา คงไม่กล้าทำอะไรเราหรอก ทางหนีทีไล่ก็ไปไม่ถูก เพราะมาทางเรืออย่างเดียว หรือรถมี แต่ก็คงไม่รู้เส้นทาง ให้อาจะทำอะไรแขก เราคงไม่ทำ แยกมาบ้านเรา หากทำอะไรเขา เราก็เสีย ต่างคนต่างกลัวกัน แต่ก็โอเค เป็นมิตรกัน หลัง ๆ เริ่มคุ้นเคยกัน”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า มีการจัดการการท่องเที่ยวในด้านความปลอดภัยอยู่ในรูปแบบของความปลอดภัยในการสัญจรทางน้ำ โดยกำหนดเป็นกฎว่าเรือบริการทุกลำต้องมีเสื้อชูชีพเตรียมไว้เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะเมื่อเรือวิ่งออกข้างนอก ล่องแม่น้ำ นักท่องเที่ยวต้องใส่เสื้อชูชีพทุกครั้ง ซึ่งทางศูนย์ฯ เป็นผู้กำหนดและประชุมบอกคนเรือให้ปฏิบัติตาม เพื่อดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบการดูแลเรื่องความปลอดภัยของสมาชิกในชุมชน ดังคำบอกเล่าของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งเป็นเจ้าของบ้านพักท่านหนึ่งว่า

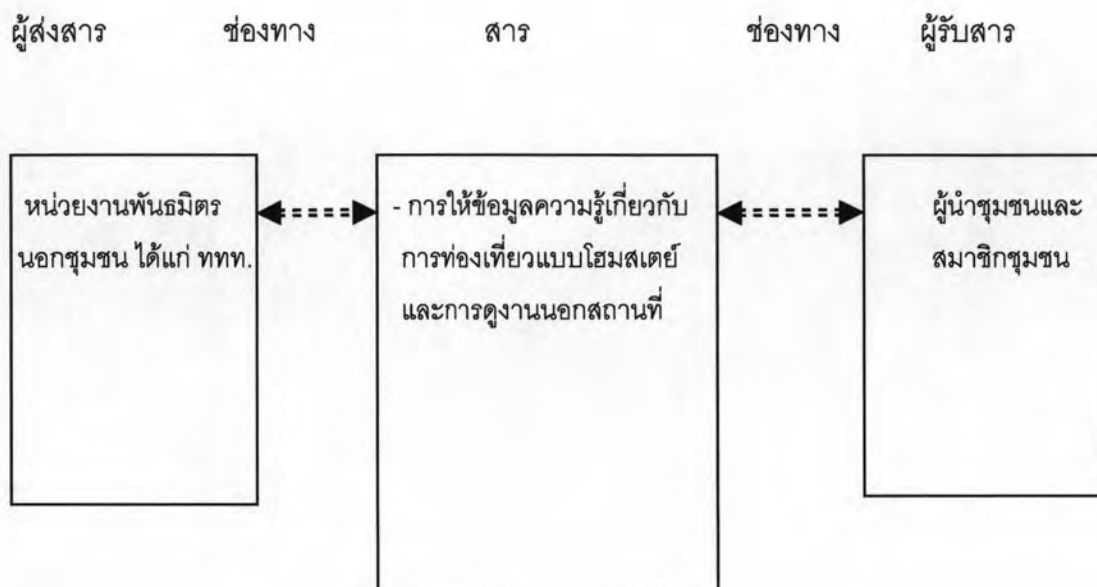
“พนักงานที่นั่งตรงทำน้ำมันพัง ปากก็เลยเอาออก กลัวว่าแขกมาพึ่งแล้วจะไม่ปลอดภัย กลัวจะตกน้ำลงไป”

(เล็ก สีวังไพร – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้อมูลและคำพูดดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความห่วงใยใส่ใจในเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาพักบ้านของเจ้าของบ้านพักและทางศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชน สอดคล้องกับบริการหรือข้อเสนอพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่เจ้าของบ้านพักและผู้จัดการการท่องเที่ยวพึงให้ความสำคัญและบริการให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนด้วยวิธีการสื่อสารแบบเรียกประชุมเพื่อย้ำเน้นเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยจึงขอกกล่าวโดยสรุปว่า การสื่อสารในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนนี้ สำหรับการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนใช้การสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรงแบบเห็นหน้าค่าตา เพื่อช่วยดูแลการจัดบ้านพักและให้คำแนะนำในการวางตัวสำหรับการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และใช้การโทรศัพท์ เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารและประสานงานการจัดการด้านต่าง ๆ ในการต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวได้อย่างราบรื่น เช่น ที่พัก อาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งใช้การสื่อสารโดยการประชุม เพื่อแจ้งข้อมูลหรือพูดคุยข้อตกลงต่าง ๆ ให้เป็นที่รับทราบและเป็นข้อปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนดำเนินการได้อย่างสำเร็จ เรียบร้อย และราบรื่น

2.2 รูปแบบการสื่อสารระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร

◄===► คือ การประชุมอบรม

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน มีการสื่อสารระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งถือเป็นหน่วยงานพันธมิตรภายนอกชุมชนที่เข้ามาช่วยกระตุ้นให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนปลายทางนี้ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยึดของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เริ่มเข้ามามีส่วนช่วยในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยว โดยการสื่อสารระหว่างชุมชนกับททท. นี้ใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การประชุมอบรม ดังนี้

การประชุมอบรม

ททท.เข้ามามีส่วนช่วยในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวโดยการจัดประชุมอบรมให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ซึ่งถือเป็นการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ และชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารโดยพร้อมหน้ากัน

“การอบรมจะเน้นช่วงแรกค่อนข้างบ่อย มีการอบรมจากททท. เกี่ยวกับโฮมสเตย์ การวางตัว สิ่งแวดล้อม หรือเรื่องหิงห้อย กลุ่มโน้มน้ากลุ่มนี้มาบ่อย และททท. ก็เข้ามาส่งเสริม จัดพาไปดูงาน ให้ความรู้ เสนอแนะ ให้คำแนะนำเยอะ แรก ๆ เข้ามาที่ชาวบ้านด้วย หลัง ๆ จะเป็นการส่งตัวแทนกลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่มไป ไปประชุมกันที่อำเภออัมพวาที่กันสวนใหญ่ โดยเจ้าของโครงการไปพอกก็ไป บางทีก็ไป”

(ศศิวิมล บุญพัต – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

นอกจากนี้ ททท. ได้จัดการประชุมอบรมนอกสถานที่ให้แก่ชุมชนด้วย โดยการพาผู้นำโครงการไปประชุมดูงานด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งมีการนำเจ้าของโครงการจากที่อื่นมาดูงานการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายทางด้วย ถือเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ผู้เข้าร่วมประชุมดูงานจะได้เห็นตัวอย่างการดำเนินงานจากสถานที่จริง ซึ่งช่วยให้เห็นภาพการดำเนินงานจริงอีกด้วย ดังคำบอกเล่าว่า

“ได้ไปดูงานที่เกาะยาว ของเราจะเป็นททท.เขต 1 ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดกาญจนบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เวลาไปดูงานก็จะไปด้วยกัน ไปกับโครงการของททท. จะมีงบประมาณพาเที่ยว พาผู้นำหรือเจ้าของเที่ยวโน้นทีวนี้ เราก็จะรู้ว่าตรงโน้นตรงนี้เป็นยังไง แล้วก็จะมีพวกมาดูงานที่นี้เยอะมาก ส่วนใหญ่เป็นพวกโฮมสเตย์ด้วยกัน มีพวกที่ยังไม่ได้จัดโฮมสเตย์ แต่กำลังจะจัดในจังหวัดต่าง ๆ มาดู”

(ศศิวิมล บุญพัต – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

สำหรับการจัดประชุมอบรมของททท. ยังมีส่วนช่วยในเรื่องการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายทางด้วย โดยมีการจัดประชุมเพื่อทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ดังคำบอกเล่าดังนี้

“ส่วนใหญ่เรื่องประชาสัมพันธ์ก็จะเป็นททท. ที่เข้ามา ซึ่งมีส่วนช่วยเราได้เยอะ โดยที่เราไม่ต้องเสียเงินเลย”

(ธวัช บุญพัต – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

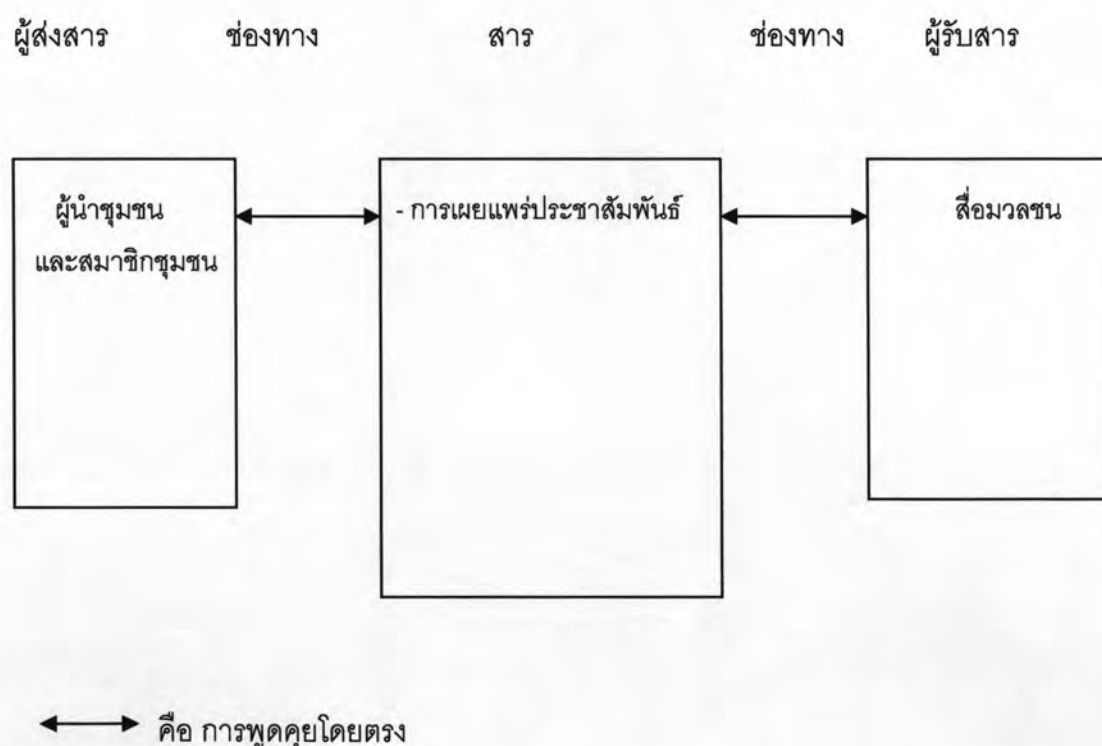
“อย่างการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ ก็จะมีเว็บไซต์ของททท. ของจังหวัด เราก็ไปประชุมที่อำเภอ และยังมีเว็บไซต์ของเราเอง คือ www.plypongpang.com เว็บไซต์ที่คนอื่นทำให้ แล้วก็

การทำเอกสารโปรแกรมท่องเที่ยวแจกในงานมหกรรมการท่องเที่ยวที่เมืองทองธานีหรือที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ พร้อมส่วนลดพิเศษ 10%”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า ททท.มีส่วนเข้ามาช่วยชุมชนในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการประชุมอบรมให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ พร้อมกับการพาหัวหน้ากลุ่มหรือเจ้าของโครงการไปประชุมดูงานในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมนี้จะได้เห็นสภาพการจัดการการท่องเที่ยวจริงในพื้นที่ต่าง ๆ ร่วมกัน นอกจากนี้ ททท.ยังมีส่วนช่วยในการจัดประชุมทำเว็บไซต์ของจังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นอีกด้วย นับว่าเป็นการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการที่ผู้เข้าร่วมประชุมจะได้รับข้อมูลและประโยชน์ต่าง ๆ โดยทั่วกัน

2.3 รูปแบบการสื่อสารระหว่างชุมชนกับสื่อมวลชน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยว มีการสื่อสารระหว่างชุมชนกับสื่อมวลชน เช่น รายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ ทั้งใน

ประเทศและต่างประเทศ โดยสื่อมวลชนเหล่านี้มีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพางให้กลายเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวจนปัจจุบัน

ในช่วงแรกเริ่มโครงการมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพาง โดยกรมพัฒนาชุมชนได้ประสานงานสนับสนุนการถ่ายทำสารคดี และได้รับการเผยแพร่การดำเนินงานทางสถานีโทรทัศน์องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) ช่อง 9 ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวสนใจและเริ่มมาเยี่ยมชมการดำเนินงานทั้งที่ยังอยู่ในระหว่างเตรียมการ อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ต่อ ๆ กัน ทำให้สื่อมวลชนหลายประเภททั้งสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์รายการต่าง ๆ มาถ่ายทำรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแพร่การท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพางในอนุสาร อสท. ปีที่ 40 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนตุลาคม 2542 เป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเป็นระยะ ๆ โดยการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ตั้งแต่ช่วงแรกเริ่มโครงการจนถึงในปัจจุบัน การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนก็ยังได้รับความสนใจและได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง โดยการสื่อสารระหว่างชุมชนกับสื่อมวลชนนั้นใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง ด้วยวิธีการพูดคุยสัมภาษณ์ ดังคำบอกเล่าดังต่อไปนี้

การพูดคุยโดยตรง

“เราได้ผู้สื่อข่าวทางทีวี ทางอะไร บริษัทต่าง ๆ สื่อมวลชน โดยที่เราไม่ต้องขอ บางทีคนก็เอ้...ก้านันธวัชไปออกรายการ เสียตั้งค์เท่าไร ตั้งแต่เริ่มมาเราไม่เคยเสียตั้งค์เลย ถ้าใครมาถ่ายทำที่ บริษัทจะจ่ายเงินมา เราก็บอกว่าเราขอแค่ค่าเรือ เพราะเรือเป็นของชาวบ้าน แต่ที่พัก อาหารเป็นของเรา ผมบริการให้ ถ้าวางการทำงานมันต้องอาศัยกัน ความเอื้ออาทรเป็นเรื่องสำคัญ หนังสือต่าง ๆ ที่มาที่นี่จะเป็นสื่อต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ หนังสืออะไร เราบริการหมด”

(ธวัช บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“สื่อมวลชนเข้ามาบ่อยมาก มาสัมภาษณ์บ่อยมาก ๆ พวกนักข่าว ช่อง 9 ช่อง 5 รายการวาไรตี้ ที่บ้านนี้ออกรายการบ่อยมาก”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

‘บ้านทรงไทยปลายโพงพาง’ ที่พักผ่อนของคนรักธรรมชาติ

บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ที่พักผ่อนของคนรักธรรมชาติ

บ้านทรงไทยปลายโพงพาง เป็นบ้านพักตากอากาศที่สร้างขึ้นใหม่ในบริเวณที่สวยงามของจังหวัดภูเก็ต เป็นบ้านที่สร้างขึ้นด้วยไม้สักและไม้พยุงที่สวยงามและทนทาน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5 ไร่เศษ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงามและร่มรื่น มีสระว่ายน้ำและสนามหญ้าที่สวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อนและตากอากาศ

บ้านทรงไทยปลายโพงพาง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5 ไร่เศษ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงามและร่มรื่น มีสระว่ายน้ำและสนามหญ้าที่สวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อนและตากอากาศ

บ้านทรงไทยปลายโพงพาง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5 ไร่เศษ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงามและร่มรื่น มีสระว่ายน้ำและสนามหญ้าที่สวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อนและตากอากาศ

บ้านทรงไทยปลายโพงพาง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5 ไร่เศษ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงามและร่มรื่น มีสระว่ายน้ำและสนามหญ้าที่สวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อนและตากอากาศ

ที่פקของหัวใจ

คุณเคยรู้สึกว่ามีบางอย่างผิดปกติกับหัวใจของคุณหรือไม่? คุณเคยรู้สึกเหนื่อยง่ายหรือหายใจลำบากหรือไม่? ถ้าใช่ คุณอาจกำลังประสบกับโรคหัวใจอยู่ก็เป็นได้

ที่פקของหัวใจ เป็นผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ช่วยเสริมสุขภาพหัวใจและหลอดเลือดของคุณให้แข็งแรงขึ้น

ส่วนผสมหลักของ **ที่פקของหัวใจ** ได้แก่:

- สมุนไพรที่มีฤทธิ์ทางยา
- วิตามินและแร่ธาตุที่สำคัญ
- กรดไขมันโอเมก้า 3

การรับประทาน **ที่פקของหัวใจ** จะช่วยให้คุณรู้สึกกระปรี้กระเปร่ามากขึ้น และลดความเสี่ยงของการเกิดโรคหัวใจได้

สั่งซื้อ **ที่פקของหัวใจ** ได้ที่:

ร้านขายยาชั้นนำทั่วประเทศ หรือสั่งซื้อออนไลน์ได้ที่: www.theheartstheatre.com

กม-บ็อค-ลิก

ที่פקของหัวใจ

ภาพ: ตัวอย่างการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ทางคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์และการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนต่างพูดถึงสื่อมวลชนว่ามีส่วนช่วยให้การท่องเที่ยวของชุมชนเป็นที่รู้จักแพร่หลายอย่างมากในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และกลายเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งของเจ้าของบ้านที่มีสื่อมวลชนเข้ามาสัมภาษณ์ ถ่ายทำรายการที่บ้านของตน และได้ออกรายการโทรทัศน์หรือได้ลงตีพิมพ์ในหนังสือต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่กล่าวถึงสื่อมวลชนว่ามีส่วนช่วยการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมาก โดยที่ทางชุมชนไม่เคยต้องเสียค่าใช้จ่ายเลย

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวนี้ สื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งในการช่วยสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง และช่วยให้การท่องเที่ยวของชุมชนนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในปัจจุบัน โดยที่ทางชุมชนไม่ต้องร้องขอหรือต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด เนื่องจากสื่อมวลชนที่สนใจได้ติดต่อเข้ามาเอง และขอมาถ่ายทำรายการหรือสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน จึงถือเป็นการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรงระหว่างชุมชนกับสื่อมวลชนเพื่อช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากยิ่งขึ้นไปอีก นับเป็นการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งทั้งชุมชนและสื่อมวลชนจะได้รับรู้ข้อมูล พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ทั้งหมดข้างต้นในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยว ผู้วิจัยขอสรุปว่า การสื่อสารในสถานการณ์การจัดการ

ท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนปลายโง่งพาง ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน รูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร และรูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับสื่อมวลชน

ทั้งนี้ การสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน ใช้รูปแบบการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรงแบบเห็นหน้าค่าตา การสื่อสารแบบพูดคุยกันทางโทรศัพท์ ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ และการสื่อสารโดยการประชุมกัน ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ โดยการสื่อสารสองทางนี้ ทั้งสองฝ่ายสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนตอบโต้กันได้ และได้รับรู้ถึงสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง หรือปฏิกิริยาซึ่งกันและกันด้วย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นการใช้รูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมและได้ประสิทธิผลในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ดำเนินการไปอย่างสำเร็จราบรื่น และพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับหน่วยงานพันธมิตร อันได้แก่ ททท. ใช้วิธีการสื่อสารแบบการจัดประชุมอบรมให้กับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน และการประชุมดูงานนอกสถานที่ นอกจากนี้ ททท. ยังมีส่วนช่วยในการประชุมเพื่อจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักและกระตุ้นการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้นอีกด้วย นับว่าเป็นการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับข้อมูลและประโยชน์โดยทั่วกัน

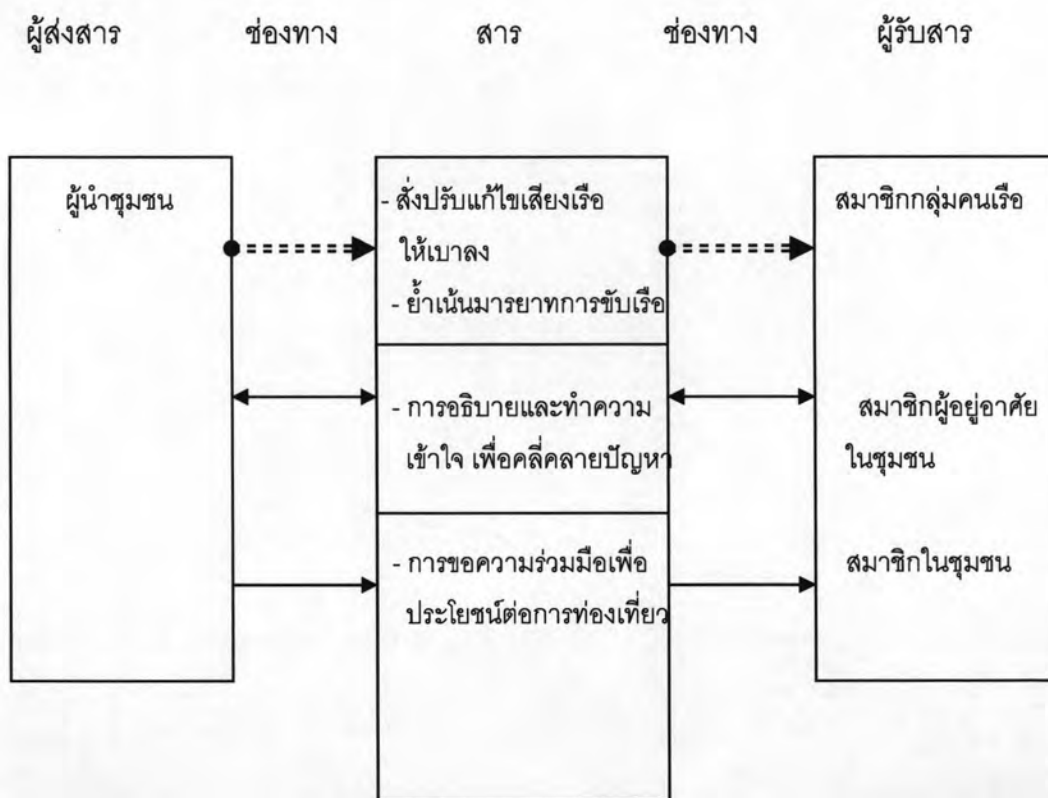
ส่วนแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับสื่อมวลชน ใช้การสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรงระหว่างชุมชนกับสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนเข้ามาสัมภาษณ์และถ่ายทำรายการ เพื่อช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากยิ่งขึ้นไปอีก นับเป็นการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะได้รับรู้ข้อมูล พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

นับว่ารูปแบบการสื่อสารในสถานการณ์การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโง่งพาง ประกอบด้วยการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ และการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ

3. สถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารในสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เป็นการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนปลายโพงพาง ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน รูปแบบการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกภายในชุมชน และรูปแบบการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำชุมชนกับนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยจะขอนำเสนอรูปแบบการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบดังนี้

3.1 รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน

- =====> คือ การประชุมเพื่อสั่งการ
- ↔ คือ การพูดคุยโดยตรงเพื่อคลี่คลายปัญหา
- > คือ การใช้เสียงตามสายเพื่อขอความร่วมมือ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในสถานการณ์แก้ปัญหาคือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน มีการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาคือข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยแก้ไขหรือคลี่คลายสถานการณ์ที่มีปัญหาจนสามารถดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนได้ต่อไปจนถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาคือข้อขัดแย้งส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์บอกเล่าเหมือน ๆ กันก็คือ ปัญหาเสียงรบกวนของเรือโดยเฉพาะยามค่ำคืน โดยเป็นปัญหาที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนค่อนข้างไม่พอใจและต่อต้านมาก ดังคำบอกเล่าต่าง ๆ ดังนี้

“ช่วงแรก ๆ ก็จะมีปัญหา ชาวบ้านก็ว่า มีเรือเสียงดังตอนมืด ๆ แล้วหลัง ๆ ไม่ใช่เฉพาะที่เราที่เดียว มีเรือจากหลายที่ แต่ชาวบ้านไม่รู้หรือทราบดีว่าเรือของที่ไหน คนที่โดนว่าก็จะเป็นเรา เพราะถือว่าเราเป็นจุดเริ่มต้นกิจกรรมนี้หน่อย”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“หลัง ๆ ไม่ค่อยมีปัญหา แต่แรก ๆ ก็มีปัญหบ้าง เรื่องเสียงเครื่องเรือดัง สร้างความรำคาญให้ชาวบ้าน มีบางบ้านก็แกล้งตัดต้นลำพูที่อยู่หน้าบ้าน”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“เริ่มโครงการใหม่ ๆ มีปัญหาเรื่องเสียงรบกวน ชาวบ้านก็มีบ่นบ้างช่วงใหม่ ๆ เรือวิ่งเสียงดัง เรือยาว อัดเครื่องยาว วิ่งเครื่องเร็ว ๆ ชาวบ้านก็ว่า เดียวนี้ปกติแล้ว ชินแล้ว หลัง 3 ทุ่มก็ไม่มีเรือวิ่งแล้ว”

(ทวีศักดิ์ ไพระพฤษ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“ชาวบ้านด้วยตนเองใหม่ ๆ ไม่เอาด้วยนะ บางบ้านไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แต่อาจมีต้นลำพูเยอะ เรือก็ไปจอดดูเยอะ ไปดูมาก ๆ หมากก็เห่า เอาสปอตไลท์ไปฉายเขา ไม่เป็นอันหลับอันนอน บางทีเขาอาบน้ำอยู่ เอาไฟไปฉายเขาก็โกรธสิ เขาก็โค่นต้นเลย ใหม่ ๆ นะต่อต้านมากเลย”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“ปัญหาก็มีบ้าง เช่น เสียงเรือ บางบ้านก็บ่น ท่อดัง เรือวิ่งไม่ค่อยเบา ตลิ่งจะพัง แต่ตอนนั้นก็ดีขึ้นนะ ไม่ค่อยดังเท่าไร”

(เล็ก สีวังไพร – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากคำบอกเล่าทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในช่วงแรกของการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนมีปัญหาข้อขัดแย้งในเรื่องเสียงรบกวนค่อนข้างมาก สร้างความเดือดร้อนให้กับสมาชิกในชุมชน จนเกิดความไม่พอใจและต่อต้านอย่างมาก ถึงกับต้องตัดต้นลำพูหน้าบ้านทิ้งเพื่อไม่ให้เรือพานักท่องเที่ยวมาแวะจอดชมหิ่งห้อยใกล้บ้านของตน

- การรับทราบปัญหา

ในสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนมีการสื่อสารเพื่อรับทราบปัญหาโดยใช้ช่องทางการสื่อสาร 2 ช่องทาง ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง และการบอกต่อ ดังนี้

1) การพูดคุยโดยตรง

ปัญหาหรือข้อขัดแย้งเรื่องเสียงรบกวนดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่ทางศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชนได้รับทราบข้อมูลปัญหาจากการพูดคุยบอกเล่าโดยตรงของคนเรือ ซึ่งเป็นผู้ขับเรือพานักท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยตอนกลางคืน ซึ่งพบเห็นสมาชิกในชุมชนที่ไม่พอใจบางคนใช้วิธีการสื่อสารแบบอวัจนภาษา คือ ไม่แสดงออกทางคำพูด แต่แสดงออกโดยการกระทำ เพื่อแสดงถึงความไม่พอใจและการต่อต้าน เช่น การตัดต้นลำพูหน้าบ้าน การนำสเปคโคมไฟมาเปิดไว้ให้หน้าบ้านสว่าง เพื่อให้มองไม่เห็นหิ่งห้อย เป็นต้น โดยคนเรือจะบอกเล่าให้ผู้นำชุมชนฟัง ดังคำบอกเล่าว่า

“บางทีคนเรือก็อธิบายเองว่าเป็นอย่างนี้นะ หรือเรือข้างนอกโดนชาวบ้านยิงหนังสติ๊กใส่ กลุ่มคนเรือพอรู้ข่าวกัน ก็จะมาเล่าให้เราฟัง”

(ศศิวิมล บุญพัต – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

2) การบอกต่อ

บางครั้งชาวบ้านก็จะฝากบอกกับคนเรือมาถึงปัญหาที่ตนไม่พอใจ โดยให้คนเรือมาบอกต่อถึงกำนันธวัช บุญพัตอีกทีหนึ่ง

“เวลามีปัญหา ชาวบ้านจะฝากบอกคนเรือมา แล้วคนเรือก็จะมาเล่าให้เราฟัง”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้างต้น จะเห็นว่า เมื่อเกิดปัญหาหรือความไม่พอใจในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน สมาชิกที่ไม่พอใจนี้ใช้วิธีการสื่อสารแบบฝากบอกต่อกับคนเรือ เพื่อให้คนเรือมาบอกทางศูนย์ฯ หรือผู้นำชุมชนอีกที เป็นการหลีกเลี่ยงการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรงหรือการต้องเผชิญหน้ากัน ด้วยอาจเป็นเพราะความเกรงใจไม่กล้าบอกผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการปกครองของชุมชน

- การแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง

เมื่อผู้นำชุมชนรับทราบปัญหาหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว ก็มีการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยการใช้ช่องทางการสื่อสาร 3 ช่องทาง ได้แก่ การประชุม การพูดคุยโดยตรง และการใช้เสียงตามสาย ดังนี้

1) การประชุมเพื่อสั่งการ

ในสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน เมื่อผู้นำชุมชนรับทราบปัญหาหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว จึงมีการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งดังกล่าวโดยการเรียกคนเรือประชุม เพื่อสั่งให้ปรับแก้ไขเครื่องเรือให้เสียงเบาลง และย้ำเน้นเรื่องมารยาทในการขับเรือ ถือเป็นวิธีการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ เพื่อให้คนเรือทุกคนได้รับทราบปัญหาและช่วยกันแก้ไขโดยทั่วกัน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“พอมีปัญหา ทางศูนย์ฯ ก็เรียกประชุมคนเรือให้ช่วยปรับแก้เครื่องให้เสียงเบาลง”

(ไพลิน อ่วมบุญมี - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“ทางศูนย์ฯ ก็จะบอกเตือนคนเรือว่า อย่าวิ่งแรง กลางคืนอย่าเบิ้ลเครื่อง เพราะชาวบ้านเข้านอนกัน”

(ทวีศักดิ์ ไพรพฤษ - 18 มกราคม 2550)

2) การพูดคุยโดยตรงเพื่อคลี่คลายปัญหา

นอกจากนี้ ในสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ผู้นำชุมชนยังใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยโดยตรงแบบเห็นหน้าค่าตา ด้วยการเดินทางไปที่บ้านของสมาชิกในชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ เพื่อพูดคุย อธิบาย ทำความเข้าใจ และคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมกับจัดขนมหรือของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปมอบให้เป็นสิริมงคลในวันเทศกาลปีใหม่ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ช่วงแรกมีปัญหาเรื่องเรือ ชาวบ้านไม่เข้าใจว่าทำไมวิ่งเรือกันเสียงดัง ก็ต้องเข้าไปคุยตามบ้าน เพราะไม่ใช่บ้านที่เข้าร่วมโครงการของเรา กำนันธวัชจะไปตามบ้านคอยบอกคอยชี้แจงพูดคุยทำความเข้าใจ ก็บอกว่ามันเป็นอาชีพ ช่วยกระจายรายได้ให้ชุมชน แต่ก็อาจมีผลกระทบบ้างนะ บางทีปีใหม่ก็มีของให้เด็ก ๆ น้อย ๆ เป็นสิริมงคล อาจจะไม่ใช่คำตอบแทน แต่อาจเป็นขนมบ้าง อะไรบ้าง เราก็ทำตั้งแต่แรก ๆ ตั้งแต่ประมาณปีที่ 2 หลัง ๆ ก็ยังทำอยู่ บางทีพอกไปเอง บางทีศึกก็ไป”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“เวลาปีใหม่ กำนันธวัชก็จะมีของไปแจกชาวบ้าน เป็นการคืนกำไรให้บ้าง ก็รู้สึกดีขึ้น เดียวนี้ดี ไม่ค่อยโศกตันกันแล้ว”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

นับว่าการสื่อสารโดยการพูดคุยโดยตรงของผู้นำชุมชนดังกล่าวนี้ เป็นการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ โดยทั้งสองฝ่ายจะได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และคลี่คลายปัญหากันโดยตรง รวมทั้งได้เห็นสีหน้า ท่าทาง อารมณ์ความรู้สึกซึ่งกันและกันระหว่างพูดคุยกันด้วย และที่สำคัญ การที่ผู้นำชุมชนเดินทางไปพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนถึงที่บ้านด้วยตนเอง ยังแสดงถึงความใกล้ชิด ความห่วงใยดูแล และใส่ใจความสงบสุขของสมาชิกในชุมชน ตลอดจนสะท้อนถึงความไม่ถือตัวในฐานะที่มีตำแหน่งหรืออำนาจในการปกครองที่สูงกว่าด้วย อันจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้งต่าง ๆ คลี่คลายไปได้โดยสำเร็จและราบรื่นขึ้น

3) การใช้เสียงตามสายเพื่อขอความร่วมมือ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้นำชุมชนใช้วิธีการสื่อสารโดยการประกาศออกเสียงตามสายในช่วงเวลาเช้า เพื่อชี้แจงขอความร่วมมือสมาชิกในชุมชนในสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วย ดังคำบอกเล่าดังนี้

“มีเสียงตามสายบ้างเหมือนกัน เพราะตอนนั้นพ่อเป็นกำนัน เสียงตามสายก็จะอยู่ที่บ้านอยู่แล้ว ก็จะออกเสียงตามสายทุกวัน ช่วงเช้ากระจายอธิบายไป”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

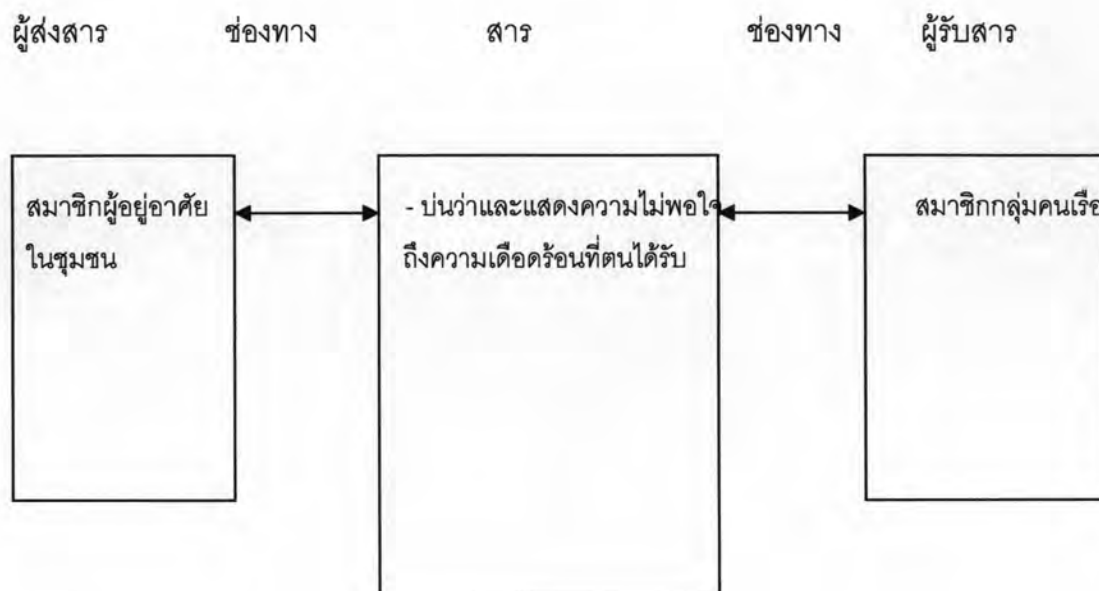
“กำนันออกเสียงตามสายว่า ให้ทนเอาหน่อย นักท่องเที่ยวมาเที่ยว เศรษฐกิจบ้านเราจะดีขึ้น แล้วก็ไม่เกิน 3 ทุ่มก็เงียบแล้ว ให้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้”

(ทองสุข ยมะสมิต - สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

นับว่าการใช้เสียงตามสายดังกล่าวเป็นการสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการสื่อสารจากทางผู้นำชุมชนที่คอยชี้แจงและย้ำให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบว่า การท่องเที่ยวนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชนเรา รวมทั้งยังเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจโดยภาพรวมของจังหวัดด้วย

จากข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้ ผู้วิจัยขอสรุปว่า การสื่อสารในสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ผู้นำชุมชนรับทราบปัญหาข้อขัดแย้งจากการพูดคุยบอกเล่าโดยตรงของคนเรือ และจากการฝากบอกต่อมาจากสมาชิกในชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อนผ่านทางคนเรือ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนใช้วิธีการสื่อสารในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยการประชุมคนเรือ ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ เพื่อสั่งการให้คนเรือได้รับทราบปัญหาและแก้ไขเครื่องของตนโดยทั่วกัน และใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยโดยตรงแบบเห็นหน้าค่าตา ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ เพื่อพูดคุย อธิบาย ทำความเข้าใจ และคลี่คลายปัญหาข้อขัดแย้งกับสมาชิกในชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งใช้การสื่อสารแบบประกาศทางเสียงตามสาย ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ เพื่อคอยชี้แจงและย้ำเตือนถึงประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน นับว่าในสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้น รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยคลี่คลายหรือแก้ไขปัญหามาให้เหมาะสม เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายทางสามารถดำเนินการได้อย่างสำเร็จมาได้อย่างราบรื่นจนถึงปัจจุบันและในอนาคตต่อไป

3.2 รูปแบบการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน

↔ คือ การพูดคุยโดยตรง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในสถานการณ์การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในชุมชน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาให้การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นไปได้อย่างราบรื่นด้วย การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนในสถานการณ์นี้ เป็นการสื่อสารระหว่างคนเรื้อกับชาวบ้านผู้เป็นสมาชิกในชุมชน โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง ดังนี้

การพูดคุยโดยตรง

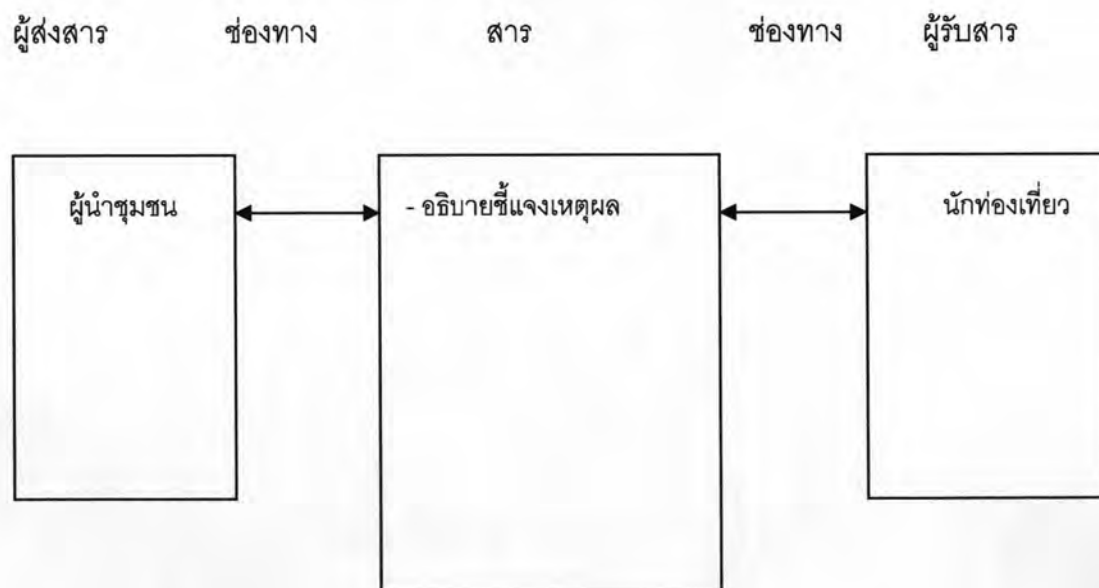
การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนในสถานการณ์การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นการสื่อสารระหว่างคนเรื้อกับชาวบ้านผู้เป็นสมาชิกในชุมชน โดยเมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งหรือความไม่พอใจจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน คือ ปัญหาเสียงรบกวนของเรื้อ โดยเฉพาะในตอนกลางคืนที่มีกิจกรรมการนั่งเรื้อชมหิ่งห้อย ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากเสียงรบกวนดังกล่าวก็จะบ่นว่าโดยตรงกับคนเรื้อ และฝากคนเรื้อมาบอกผู้นำชุมชนหรือทางศูนย์ฯ อีกรู้ ทั้งนี้ คนเรื้อจะรีบมาแจ้งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวให้กับผู้นำชุมชน เพื่อดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหาต่อไป

การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน ซึ่งได้แก่ การสื่อสารระหว่างคนเรือกับชาวบ้านที่มีปัญหาข้อขัดแย้งนี้ ใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรง เป็นการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ โดยทั้งสองฝ่ายมีฐานะเป็นลูกบ้านเหมือนกัน จึงสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างเต็มที่และตรงไปตรงมา ไม่ต้องเกรงใจกัน รวมทั้งความขัดแย้งหรือความไม่พอใจดังกล่าว ยังเห็นได้จากอวัจนภาษา นั่นคือ การกระทำที่ตัดโคนต้นลำพูทิ้งของชาวบ้านด้วย ทั้งนี้คนเรือกได้สังเกตและทราบจากการเห็นต้นลำพูถูกตัดในวันต่อมานั่นเอง

นับว่าในสถานการณ์การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน การสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในชุมชนได้ช่วยให้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ เป็นที่รับทราบถึงผู้นำชุมชนและช่วยให้ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วและทัน่วงที่มากขึ้น อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้คลี่คลายเบาลง ก่อนที่จะเป็นปัญหารุนแรงเกินแก้ไขหรือก่อให้เกิดผลเสียหายขึ้น ถือเป็น การสื่อสารแนวนอนระหว่างชาวบ้านด้วยกัน แต่ก็ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการยับยั้งหรือแก้ไขปัญหาไม่ให้รุนแรงมากขึ้น

3.3 รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับนักทองเที่ยว

↔ คือ การพูดคุยโดยตรง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ นอกจากปัญหาข้อขัดแย้งในเรื่องเสียงรบกวนของเรือซึ่งเป็นปัญหาหลักแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า มีปัญหาข้อขัดแย้งอื่น ๆ เกิดขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว อันไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“มีกรณีหนุ่มสาวคู่หนึ่งมาเที่ยว และเป็นอาจารย์ทั้งคู่ แสดงพฤติกรรมแบบทำอะไรกันค่อนข้างเปิดเผย เจ้าของบ้านพักก็โทรศัพท์มาบอกทางศูนย์ฯ เพราะรับไม่ได้ เจ้าของเรือก็เห็นก็มาบอกมาแล้วให้เราฟัง”

(ศศิวิมล บุญพัด – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จะเห็นได้ว่า จากสถานการณ์ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้ มีการสื่อสารจากสมาชิกในชุมชนไปยังผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนช่วยแก้ไขปัญหา จากนั้นจึงมีการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับนักท่องเที่ยว เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น โดยใช้ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง ดังนี้

การพูดคุยโดยตรง

การสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับนักท่องเที่ยวในสถานการณ์การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นการสื่อสารที่มีความสำคัญและต้องอาศัยความระมัดระวังในการพูดให้เหมาะสม โดยเมื่อผู้นำชุมชนได้รับการบอกกล่าวร้องเรียนจากสมาชิกในชุมชนถึงปัญหาข้อขัดแย้งอันขัดกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคมในชุมชน ผู้นำชุมชนจึงแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการสื่อสารด้วยการพูดคุยโดยตรงกับนักท่องเที่ยว เพื่อขอเปลี่ยนบ้านพักไปยังบ้านพักที่มีห้องส่วนตัวหรือค่อนข้างมิดชิด ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนจะใช้การอธิบายเหตุผลโดยไม่ให้กระทบกระเทือนถึงความรู้สึกของนักท่องเที่ยว ดังคำบอกเล่าว่า

“ตอนเกิดปัญหายังเป็นช่วงกลางวัน นักท่องเที่ยวยังไม่ได้ค้างคืน เราก็เลยเปลี่ยนบ้านที่มีห้องเป็นส่วนตัวหน่อยให้ ก็ต้องพยายามพูดอธิบายให้เหตุผลดี ๆ”

(ศศิวิมล บุญพัด – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

นับว่าในสถานการณ์การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน การสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับนักท่องเที่ยวได้ช่วยแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนได้รับการคลี่คลายแก้ไขจน

สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวต่อไปได้ ถือว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปว่า ในสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน มีการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน โดยใช้การสื่อสารแบบสองทางแบบเป็นทางการ ได้แก่ การประชุม การสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การพูดคุยกันโดยตรง และการสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การประกาศทางเสียงตามสาย รวมทั้งยังมีการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยใช้การสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การพูดคุยต่อกันโดยตรง ตลอดจนถึงมีการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับนักท่องเที่ยว โดยใช้การสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การพูดคุยโดยตรง ทั้งนี้ การสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าวล้วนมีส่วนช่วยแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างสำเร็จราบรื่น

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 2 : บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

จากผลการศึกษาวิจัยด้วยการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์และสมาชิกผู้อาศัยอยู่ในชุมชน แต่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ พบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพางเป็นอย่างมาก

ผู้นำชุมชนปลายโพงพาง หรือนายธวัช บุญพัทธ์ เกิดเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2491 ที่บ้านโคกเกตุ หมู่ที่ 7 ตำบลปลายโพงพาง เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกเกตุ เสริมสมบูรณวงศ์ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2 จากโรงเรียนชนะวิทยา และจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เป็นลูกชาวสวน ปลูกมะพร้าวและส้มโอ และขึ้นตาลมาตั้งแต่เด็ก ชีวิตครอบครัวได้แต่งงานกับนางมะลิ บุญพัทธ์ และมีบุตรทั้งหมด 3 คน

นายธวัช บุญพัทธ์ เริ่มเข้ามาเป็นผู้นำชุมชนจากการเป็นผู้ใหญ่บ้าน เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2525 และเป็นกำนันตำบลปลายโพงพาง เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2532 รวมทั้งเป็นประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ปลายโพงพางด้วย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สจ.)

ในขณะที่นายธวัช บุญพัทธ์ ดำรงตำแหน่งเป็นกำนันตำบลปลายโพงพางและประธานอบต. ปลายโพงพาง ได้มีความคิดริเริ่มที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ขึ้นในชุมชน และได้จัดพิธีเปิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพงพางสำเร็จเมื่อปีพ.ศ.2542 ซึ่งถือว่านายธวัช บุญพัทธ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการริเริ่มก่อตั้งโครงการ การระดมและกระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งภายในชุมชน โดยผู้วิจัยจะขอนำเสนอบทบาทของผู้นำชุมชนปลายโพงพางดังนี้

2.1 บทบาทในการริเริ่มก่อตั้งโครงการ

จากข้อมูลในหนังสือ "พิมพ์เขียวของนายธวัช บุญพัทธ์: การจัดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม" และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า นายธวัช บุญพัทธ์ ผู้นำชุมชนปลายโพงพาง เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ขึ้นในชุมชน ดังที่นายธวัช บุญพัทธ์เคยกล่าวไว้ในหนังสือว่า

"จะว่าไปจริง ๆ แล้วความบังเอิญใจที่มีการตัดสินใจทำกันครั้งแรก เกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างพัฒนาการจังหวัด นายประมินทร์ แสนประสิทธิ์ ซึ่งเป็นผู้จัดประกายและชี้ให้เห็นปัจจัยและศักยภาพของตำบลปลายโพงพาง เรื่องวิถีชีวิตของชาวปลายโพงพาง คลองที่มีมากมาย บ้านทรงไทยที่มีมากมายสองฝั่งคลอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับทราบหัวใจของปัญหาในการจัดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าการจัดท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น เราไม่ต้องทำอะไรเลย สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่พร้อมแล้วนั้น เราจะบริหารจัดการและบริการผู้ไปเที่ยวให้ได้ได้อย่างไร ความคิดที่พัฒนาการจังหวัดมาจุดประกายก็คือ สิ่งที่เรามีอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านนี้ จึงขอร้องให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดประสานติดต่อสถานที่จัดหมู่บ้านการท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน อุทัยธานี เพชรบุรี และได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี ทั้งการติดต่อประสานงานและการเยี่ยมชมไปในราชการเพื่อศึกษาดูงาน จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำโครงการนี้ในทันทีตั้งแต่ต้นปี 2540 และเห็นว่าเป็นสิ่งท้าทายที่น่าทำในชั่วชีวิตนี้ ที่เราจะผลิตสิ่งที่ยังไม่เคยมีให้มันขึ้นได้ คิดไว้ในใจว่าหากไม่มีใครเอาจริง ๆ ก็จะต้องลงมือลงแรงทำด้วยตัวเองให้เป็นตัวอย่างให้ได้ ประเด็นสำคัญสิ่งหนึ่งก็คือช่วงนั้นเป็นห้วงเวลายุค IMF และมีนโยบายรัฐบาลกำหนดให้เป็นปี Amazing Thailand 1998-1999 รวมทั้งนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดก็กำหนดเป็นนโยบายของจังหวัดด้วย จึงเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดแรงบันดาลใจสูงยิ่งขึ้นไปอีก"

จากคำกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า นายธวัช บุญพัต ได้รับการจุดประกายแรงบันดาลใจจากการสื่อสารพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับพัฒนาการจังหวัด ประกอบกับนโยบายสนับสนุนของรัฐบาล และการดำเนินการขอรับรองให้หน่วยงานของจังหวัดช่วยติดต่อประสานงานเพื่อไปศึกษาดูงาน ทำให้เกิดแรงบันดาลใจสูงขึ้นในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน โดยหลังจากไปดูงานกลับมา นายธวัช บุญพัตได้จัดประชุมกรรมการบริหาร และจัดเวทีชาวบ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน แล้วได้จัดบ้านของตนเอง รวมทั้งบ้านของนายเฉลิม และนายนิมิต เพื่อให้พร้อมรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ด้วยจิตวิญญาณของการเป็นผู้ริเริ่ม ความมุ่งมั่นตั้งใจ รวมทั้งความปรารถนาอันแรงกล้าที่อยากจะสร้างและพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน ในที่สุดนายธวัช บุญพัต ในฐานะประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพางและประชาชนชาวปลายโพงพาง ก็ได้จัดพิธีเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยขึ้นในปีพ.ศ.2542 พร้อมกับเรียนเชิญกรรมการบริหารอบต.ตำบลอื่น ๆ อีก 9 อบต. และหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัดมาร่วมประชุมสัมมนาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดสมุทรสงคราม ผลที่ตามมาคือ สื่อต่าง ๆ ได้เสนอข่าวให้อย่างต่อเนื่อง สื่อรายการทีวีเข้าไปถ่ายทำมากขึ้น จนกลายเป็นที่รู้จักและพูดกันทั้งเมือง โดยที่กำนันธวัชไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์แม้แต่บาทเดียว

นับว่าลักษณะความเป็นผู้นำ มุ่งมั่น และความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับชุมชน ประกอบกับความเป็นผู้นำชุมชนที่มีอำนาจในการปกครอง เป็นที่นับหน้าถือตาทางสังคม และการมีเครือข่ายการติดต่อสื่อสารกับบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงบทบาททางการสื่อสารเฉพาะตัว ทั้งในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การขอความช่วยเหลือ หรือการจัดประชุม ล้วนเป็นบทบาทของผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัตในการริเริ่มก่อตั้งโครงการดังกล่าวจนประสบความสำเร็จ

2.2 บทบาทในการระดมและกระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า หลังจากนายธวัช บุญพัตได้มีความคิดริเริ่มในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ขึ้นในชุมชน และจัดพิธีเปิดการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพางได้สำเร็จในปีพ.ศ.2542 นายธวัช บุญพัตก็ดำเนินการระดมและกระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ดังคำบอกเล่าของผู้นำชุมชนว่า

“เราคิดว่า เรามีธรรมชาติ เรามีบ้านเรือนไทย หากยกโฮมสเตย์มาพักบ้านเรือนไทย คนกรุงเทพฯ น่าจะชอบ คนที่อื่นน่าจะชอบ เพราะที่อื่นไม่ค่อยมีบ้านเรือนไทยแล้ว แล้วเราก็จะได้อนุรักษ์บ้านเรือนไทยไปด้วย แล้วเราก็มีห้องห้อยเต็มพุ่มไม้ใหญ่ ๆ ไม่ต้องไปดูที่อื่น ส่วนการล่องเรือในชุมชนก็น่าจะดี เพราะชาวบ้านที่มีเรืออยู่ก็จะมาเข้าร่วมโครงการกับเรา เขาก็จะมีรายได้ และนี่คือการมีส่วนร่วมแล้ว หรือจะไปดูสวนส้มโอ สวนลิ้นจี่ บ้านเคียวตาล พวกนี้ก็มีรายได้หมด พวกแม่ค้าอะไรต่าง ๆ ชายชนมหวาน ก๋วยเตี๋ยว หอยทอด ไอศกรีม ก๋วยจั๊บ ก็ขายได้หมด นี่คือการมีส่วนร่วม ชาวบ้านที่มาร่วมโครงการกับเรา ก็จะมีรายได้เสริมของเขา ก็คิดเท่านั้น ... เราก็ชวนชาวบ้านมาเข้าร่วมโฮมสเตย์ ชวนเจ้าของสวนส้มโอ บ้านเคียวน้ำตาลมะพร้าว ชวนคนเรือมาร่วมโครงการ”

(ธวัช บุญพืด – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

ในการระดมหรือกระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนนี้ ผู้นำชุมชนใช้ช่องทางการสื่อสาร 2 ช่องทาง ได้แก่ การใช้เสียงตามสาย และการพูดคุยโดยตรง ในการดำเนินการ ดังนี้

1) การใช้เสียงตามสาย

“ตอนแรกเริ่มจากประกาศเสียงตามสายว่าใครสนใจจะมาร่วมบ้าง ก็ให้มาคุยกัน แล้วก็มีการไปชักชวนที่บ้านเลย เพราะตอนนั้นเป็นกำนันจะรู้ว่าบ้านแต่ละหลังเป็นยังไง มีข้อมูลอยู่บ้างแล้ว”

(ศศิวิมล บุญพืด – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

2) การพูดคุยโดยตรง

“กำนันจะทำโฮมสเตย์ก็เลยมาชวน กำนันมาชวนเองเลย ป้าก็เข้าร่วมตั้งแต่เริ่มโครงการ”

(ทองคำ กฤษณะเศรษฐี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“เข้าร่วมโครงการเนื่องจากกำนันธวัชมาชวน แต่ตอนแรก ๆ ที่มาชวน เรายังทำงานอยู่กลัวไม่มีเวลา ตอนหลังเราเกษียณแล้ว คงเห็นว่าเราว่าง ก็มาชวนอีก กำนันมาชวนเองที่บ้านเลย คือเราเป็นลูกบ้าน เขาเป็นกำนัน ก็คุ้นเคยกันอยู่ก่อนตั้งแต่ตั้งเดิมอยู่แล้ว และเขาก็มาชวนมากกว่า 1 ครั้งแล้ว เราก็เลยลองดู”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“กำนันมาชวนเองที่บ้านเลยว่าจะขอให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมสวนส้มโอและการเกี่ยว
น้ำตาลมะพร้าว”

(มณฑล อุตรดิตถ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“ทางศูนย์ฯ ชวนมาวิ่งเรือ บ้านอยู่ใกล้กัน แล้วพอกับกำนันก็รู้จักกันด้วย กำนันก็ชวนมา”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในการระดมหรือกระตุ้น
ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนใช้การสื่อสารแบบประกาศทางเสียงตามสาย ซึ่งเป็น
การสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการประกาศเชิญชวนสมาชิกในชุมชนให้ได้รับ
ทราบโดยทั่วกัน และผู้นำชุมชนยังใช้การสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรงแบบเห็นหน้าค่าตา โดยการ
พูดคุยชักชวนถึงที่บ้านของสมาชิกในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งถือเป็นการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็น
ทางการ ทั้งสองฝ่ายสามารถเห็นหน้าค่าตา และพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือซักถามกันได้
โดยตรง อีกทั้งยังได้รับรู้การตอบสนองกลับซึ่งกันและกันได้ทันที ตลอดจนทั้งสองฝ่ายยังได้
รับรู้วัจนภาษา เช่น สีหน้า ท่าทางที่แสดงความตั้งใจมุ่งมั่นและจริงใจของผู้นำชุมชน ซึ่งอาจช่วย
ให้การสื่อสารบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การที่กำนันธวัชเป็นคนพื้นที่ เคยเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อน แล้วจึงมาเป็นกำนัน
อีกทั้งยังคงควบตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง สมาชิกในชุมชนจึงมี
ความคุ้นเคย และมีความเชื่อถือเชื่อใจในการทำงานที่มุ่งมั่นจริงจังของกำนัน ประกอบกับเมื่อผู้นำ
ชุมชนเป็นผู้มาชักชวนสมาชิกให้เข้าร่วมโครงการถึงที่บ้านด้วยตนเอง ก็ยิ่งทำให้สมาชิกในชุมชน
เกิดความรู้สึกว่าตนได้รับเกียรติและความไว้วางใจจากผู้นำชุมชนให้เข้าร่วมโครงการ และเกิด
ความรู้สึกเกรงใจผู้นำชุมชนที่มีสถานะหรืออำนาจทางสังคมสูงกว่าตนด้วย ดังนั้น บทบาทของผู้นำ
ชุมชนในการระดมหรือกระตุ้นความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน จึงได้รับการตอบรับในการร่วมมือ
เป็นอย่างดีจากสมาชิกในชุมชน

2.3 บทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ พบว่า ชุมชนปลายโพงพางเป็นชุมชนที่มี
ศักยภาพ ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย

ง่ายและมีเอกลักษณ์แบบไทย ได้แก่ บ้านทรงไทย ที่ถือเป็นลักษณะเด่นของชุมชน และการประกอบอาชีพสวนส้มโอ การทำน้ำตาลมะพร้าว รวมทั้งด้านวัฒนธรรมที่มีวัดและสถานที่สำคัญต่าง ๆ อันน่าศึกษา ทั้งนี้ ผู้ริเริ่มความคิดในการนำศักยภาพที่มีอยู่ของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชนก็คือ กำนันธวัช บุญพัทธ์ ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทอย่างสูงในการริเริ่มจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทผู้นำชุมชนในการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาจนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะขอนำเสนอบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพาง ดังนี้

- แนะนำและให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า เมื่อมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ขึ้นในชุมชน ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการแนะนำและให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นี้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในชุมชน สมาชิกในชุมชนยังไม่มีความรู้เรื่องนี้มากนัก ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ รวมถึงให้ข้อแนะนำต่าง ๆ การวางตัว หรือการปฏิบัติตัวกับนักท่องเที่ยวด้วย โดยการนำความรู้จากการประชุมอบรมและการดูงานในจังหวัดต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน ดังคำบอกเล่าดังนี้

“เราไปดูแลให้คำแนะนำ ต้องเข้าไปช่วยจัดบ้าน ใอันนั้นวางตงนี่ คือบ้านเขาจะเซ็ดถูอะไรหมด สะอาด ตอนนั้นก็เก็บอะไรเรียบร้อย”

(ธวัช บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“ก็บอกชาวบ้านอธิบายว่า ให้นักท่องเที่ยวไปอยู่ที่บ้านนะ แล้วคอยดูแลแขกแควร์เหมือนญาติ เหมือนมีญาติมาเยี่ยม ก็เป็นแบบของเรา ดูแลเหมือนญาติไป”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“กำนันแนะนำเพิ่มเรื่องเครื่องนอน ที่นอนต้องมีพร้อม เน้นเรื่องความสะอาด ห้องน้ำก็ทำเพิ่ม เพื่อให้เพียงพอกับแขกที่จะมาพัก”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“รู้จักโฮมสเตย์ เพราะกำนันอธิบาย เราก็พูดคุยธรรมดา เป็นกันเอง คุยแลกเปลี่ยนกัน ก็บอกแขกตามสบาย เหมือนเที่ยวบ้านญาติ”

(เล็ก สีวังไพร – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กำนันธวัช บุญพัด เป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการเข้าไปให้ข้อมูลความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับสมาชิกในชุมชน รวมทั้งช่วยดูแลให้คำแนะนำในการจัดเตรียมบ้านพักให้เหมาะสม สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนแนะนำเรื่องการวางตัวหรือปฏิบัติตัวกับนักท่องเที่ยวเสมือนญาติ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการช่วยเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับข้อเสนอหรือบริการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่มีให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยโดยตรงแบบเห็นหน้าค่าตา โดยการเข้าไปพูดคุยแนะนำโดยตรงถึงที่บ้านของสมาชิกในชุมชน ถือเป็นวิธีการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สามารถซักถามข้อสงสัยกันได้ และให้บรรยากาศในการพูดคุยแบบเป็นกันเองมากขึ้น รวมทั้งการมาพูดคุยโดยตรงที่บ้านนี้ ยังทำให้กำนันธวัชเห็นสภาพบ้านเรือนและช่วยแนะนำในการจัดบ้านพักเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมด้วย นอกจากนี้ การเป็นผู้นำของชุมชนมานาน ประกอบกับความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน ทำให้สมาชิกในชุมชนเล็งเห็นถึงความตั้งใจจริงในการจัดการท่องเที่ยวในครั้งนี้ จึงให้การยอมรับและปฏิบัติตามคำแนะนำต่าง ๆ ของผู้นำชุมชน เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนประสบความสำเร็จ

- กำหนดแผนการจัดการ และกฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนสามารถดำเนินการจัดการได้โดยสำเร็จและราบรื่นก็คือ การกำหนดแผนการจัดการ และกฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลงต่าง ๆ โดยผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการดำเนินการจัดการนี้ก็คือ ผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัด

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนปลายโพรงพาง กำนันธวัช บุญพัดเป็นผู้กำหนดแผนการจัดการต่าง ๆ ทั้งในด้านที่พัก อาหาร กิจกรรมการท่องเที่ยว ความสะอาด/สิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย โดยเป็นผู้กำหนดรูปแบบและลักษณะของการจัดการ รวมทั้งเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ กฎ ข้อห้าม ข้อตกลงต่าง ๆ ในการจัดการด้วย เช่น เกณฑ์หรือข้อตกลงในการเข้าร่วมโครงการ การจัดสรรรายได้ ข้อห้ามหรือข้อตกลงในการวิ่งเรือ เพื่อให้การ

จัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นไปอย่างมีรูปแบบ ราบรื่น และสมบูรณ์มากที่สุด ตลอดจนช่วยสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนด้วย ดังคำบอกเล่าว่า

“ผมเป็นคนกำหนดเองทั้งหมด ก็ให้ชาวบ้านได้รับรู้ เขาจะรู้หมดเลยว่าใครทำอะไร ทำอะไร เขาจะรู้ว่าค่าอาหารได้เท่าไหร่ ค่าบริหารจัดการทำอะไร ให้เจ้าบ้านทำอะไร ให้เจ้าของเรือทำอะไร มันจะแบ่งกันลงตัว แล้วเข้ามารวมเป็นแพ็คเกจออกมา”

(ธวัช บุญพัต - สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“ตอนแรกเรามีสถานที่ท่องเที่ยวให้เลือกทุกที่ ทีนี้พอนักท่องเที่ยวมาเลือกไปมาก ๆ แต่ละกรุ๊ปจะเริ่มไม่สัมพันธ์กันละ ก็เลยจัดแพ็คเกจขึ้นมาว่า เราเอาสถานที่ที่เป็นทางเดียวกันไว้วันเดียวกัน โดยวันแรกรอบกลางวัน เราก็ไปดูสวนมะพร้าว สวนส้มโอ สวนลิ้นจี่...”

(ธวัช บุญพัต - สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“เราก็จะบอกคนเรือว่าให้อยู่ห่างนิดหนึ่ง ดับเครื่องก่อนจะเข้าไปดู อยู่ห่าง ๆ เวลาจะติดเครื่องก็ให้ถอยห่าง ๆ ก่อน แล้วก็มีข้อกำหนดว่า 3 ทุ่มเรือจะไม่ออกแล้ว รู้ว่าชาวบ้านจะนอน ต้องเกรงใจ”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากการศึกษาวิจัยและตัวอย่างคำบอกเล่าข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนดการจัดการ การจัดสรรรายได้หรือผลประโยชน์ รวมทั้งกฎหรือข้อตกลงต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนดำเนินการได้อย่างสำเร็จและราบรื่น ตลอดจนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของสมาชิกในชุมชน

การกำหนดแผนการจัดการ และกฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลงนี้ ส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนใช้วิธีการสื่อสารแบบการประชุม เพื่อแจ้งหรือประกาศให้รับทราบโดยทั่วกัน ถือเป็นวิธีการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ ซึ่งเป็นวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล เนื่องจากการประชุมเป็นการสื่อสารที่ผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนได้พบปะพูดคุยกันโดยตรง สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะ หรือซักถามข้อสงสัยซึ่งกันและกันได้ อีกทั้งการประชุมยังเป็นวิธีการสื่อสารที่สมาชิกในโครงการได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ ได้พร้อมเพรียงและพร้อมหน้ากันด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนดแผนการจัดการ และกฎ/ข้อห้าม/ข้อตกลงต่าง ๆ ขึ้นด้วยตนเอง ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีความเกรงใจ จึงยอมรับและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตาม

นับว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้สำเร็จและราบรื่น

- ดูแลและบริการนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทอย่างมากในการดูแลและบริการนักท่องเที่ยวในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวคอยดูแลต้อนรับและเป็นศูนย์กลางการบริการต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวนี้ โดยศูนย์บริการนักท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ก็ตั้งอยู่ที่บ้านของผู้นำชุมชนนั่นเอง

ผู้นำชุมชน หรือกำนันธวัช บุญพัด จะเป็นผู้ดูแลและบริการนักท่องเที่ยวในหลากหลายบทบาท ตั้งแต่การรับโทรศัพท์ในการสอบถามข้อมูลหรือการจองของนักท่องเที่ยว การให้การต้อนรับดูแลและบริการนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความพึงพอใจและประทับใจมากที่สุด เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวมาถึง ก็ต้องมาติดต่อกับศูนย์ฯ หรือบ้านกำนันธวัชก่อนเป็นอันดับแรก ถือเป็นประตูด่านแรกในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ การที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้มาต้อนรับดูแลและบริการนักท่องเที่ยวด้วยตนเอง ยังแสดงถึงความไม่ถือตัว และความเอาใจใส่ดูแลนักท่องเที่ยว ซึ่งยิ่งช่วยให้การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนมีการต้อนรับที่อบอุ่น เป็นกันเอง และน่าประทับใจมากยิ่งขึ้น แม้ตอนนี้จะมีลูกสาวมาช่วยดูแลก็ตาม ดังคำบอกเล่าของลูกสาวของกำนันธวัช บุญพัดว่า

“พ่อจะคอยรับโทรศัพท์ ทำกับข้าว แล้วก็สวัสดีแขก ถ้ามีกรู๊ปใหญ่ ๆ มาบรรยายสัมมนา พ่อจะเป็นคนดูแล”

(ศศิวิมล บุญพัด – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย ขอสรุปว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลและบริการนักท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรงแบบเห็นหน้าคำตาในการพูดคุยทักทายกับนักท่องเที่ยวที่มาพัก ถือเป็นวิธีการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิผล ทั้งผู้นำชุมชนและนักท่องเที่ยวได้พบปะพูดคุยทักทายกัน และช่วยให้มีโอกาสดำเนินการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวต่อไป นอกจากนี้ การที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ดูแลและบริการ

นักท่องเที่ยวด้วยตนเอง ประกอบกับอวัจนภาษา ทั้งสีหน้า ท่าทาง แววตา และการแสดงออกที่ยินดีและจริงใจในการต้อนรับ รวมถึงการยกมือสวัสดีทักทายและขอบคุณนักท่องเที่ยวอย่างไม่ถือตัว ยิ่งช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าคุณได้รับการท่องเที่ยวอย่างอบอุ่น เป็นกันเอง และประทับใจ ซึ่งเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวในชุมชนทางหนึ่งด้วย

- ต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานภายนอกและสื่อมวลชน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญมากในการต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานภายนอกและสื่อมวลชน ผู้นำชุมชนเปรียบเสมือนประตูแรกที่จะคอยต้อนรับ ดูแล อำนวยความสะดวก เพื่อให้การจัดการด้านต่าง ๆ เป็นไปโดยสำเร็จและราบรื่น

ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพรงพาง ซึ่งมักจะมีหน่วยงานภายนอก ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และสื่อมวลชนเข้ามาให้ความสนับสนุน การต้อนรับและการอำนวยความสะดวกจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกและสื่อมวลชนนั้น เพื่อสร้างความประทับใจและภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวในชุมชน ดังคำบอกเล่าดังนี้

“เราได้ททท. ผู้สื่อข่าวทางทีวี ทางอะไร บริษัทต่าง ๆ สื่อมวลชน โดยที่เราไม่ต้องขอ บางทีคนก็เอ้...กำนันธวัชไปออกรายการ เสียตั้งค์เท่าไร ตั้งแต่เริ่มมาเราไม่เคยเสียตั้งค์เลย ถ้าใครมาถ่ายทำที่ บริษัทจะจ่ายเงินมา เราก็บอกว่าเราขอแค่ค่าเรือ เพราะเรือเป็นของชาวบ้าน แต่ที่พักอาหารเป็นของเรา ผมบริการให้ ถือว่าการทำงานมันต้องอาศัยกัน ความเอื้ออาทรเป็นเรื่องสำคัญ หนังสือต่าง ๆ ที่มาที่นี่จะเป็นสื่อต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ หนังสืออะไร เราบริการหมด”

(ธวัช บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“การท่องเที่ยวมาบ่อย มาดูงาน มามเยียมบ้าน กำนันเขาก็เลี้ยงตลอด มาบ้านเรา บ้านเรามีอะไรก็เลี้ยงเขา”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทอย่างมากในการต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานภายนอกและสื่อมวลชนที่เข้ามาในชุมชน โดยกำนันธวัช บุญพัทธ์ ผู้นำชุมชน

จะเป็นผู้ต้อนรับและคอยดูแลอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ รวมทั้งการต้อนรับและการอำนวยความสะดวกในด้านที่พักและอาหาร ซึ่งแสดงถึงความมีน้ำใจและความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันด้วย นับว่าผู้นำชุมชนใช้การสื่อสารแบบพูดคุยกันโดยตรงแบบเห็นหน้าค่าตาในการพูดคุยต้อนรับและให้ข้อมูลแนะนำเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ถือเป็น การสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการที่ช่วยสร้างบรรยากาศเป็นกันเองและอบอุ่นแก่ผู้มาเยือน ตลอดจนการแสดงออกถึงความมีน้ำใจและความเอื้ออาทรในการแบ่งปันและบริการด้านที่พักและอาหารด้วยความเต็มใจและจริงใจ ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน รวมถึงช่วยสร้างความประทับใจและภาพลักษณ์ที่ดี อันเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนได้ดีอีกด้วย

2.4 บทบาทในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งภายในชุมชน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนปลายโพงพางมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งภายในชุมชน เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชนสามารถดำเนินการไปได้ได้อย่างสำเร็จและราบรื่นต่อไป

สำหรับปัญหาข้อขัดแย้งจากการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ภายในชุมชน ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่องเสียงรบกวนของเรือ ซึ่งสร้างความรำคาญให้กับสมาชิกผู้อยู่อาศัยในชุมชน จนเกิดเป็นปัญหาความไม่พอใจและการต่อต้านจากสมาชิกบางส่วนในชุมชน ดังเห็นได้ชัดจากการตัดโค่นต้นลำพูหน้าบ้านของตน เพื่อแสดงความไม่พอใจและตัดปัญหาเสียงรบกวนของเรือที่วิ่งพานักท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยหน้าบ้านตน ปัญหาดังกล่าวนี้ถือเป็นปัญหาที่สำคัญมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชนย่อมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกภายในชุมชน อันจะช่วยกันดูแลอนุรักษ์ระบบนิเวศทางธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปซึ่งเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวในชุมชนปลายโพงพาง แต่หากเมื่อเกิดปัญหาขึ้นและไม่ได้รับการแก้ไขหรือสร้างความเข้าใจในการแก้ปัญหาได้ทัน่วงที อาจเกิดปัญหาที่รุนแรงมากขึ้นในชุมชน และอาจส่งผลให้การท่องเที่ยวในชุมชนไม่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ในที่สุด

ผู้นำชุมชนหรือกำนันธวัช บุญพัด เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยคลี่คลายแก้ไขวิกฤตปัญหาดังกล่าว ดังคำบอกเล่าดังต่อไปนี้

- ตักเตือน

“ทางศูนย์ฯ ก็จะบอกเตือนคนเรือว่า อย่าวิ่งแรง กลางคืนอย่าเปิดเครื่อง เพราะชาวบ้าน
เข้านอนกัน”

(ทวีศักดิ์ ไพโรพฤกษ์ – 18 มกราคม 2550)

- ประชุม

“พอมีปัญหา ทางศูนย์ฯ ก็เรียกประชุมคนเรือให้ช่วยปรับแก้เครื่องให้เสียงเบาลง”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

- สั่งห้าม

“เรือต้องไปทำปล่อง บางลำก็เปลี่ยนเครื่องเลย จากเครื่อง 2 สูบที่ต้องกระตุก เสียงก็เลย
ดัง มาเป็นเครื่อง 3 สูบแทน ก็จะไม่ค่อยดังเท่าไร บางลำไปแต่งเรือให้เสียงดังมา เราก็จะบอกว่า
อย่าเขี้ยวนะ แล้วก็บังคับให้ไปเปลี่ยนเลย แล้วก็มีการกำหนดว่า 3 ทูมเรือจะไม่ออกแล้ว ต้อง
เกรงใจ”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

- ประกาศเสียงตามสาย

“มีเสียงตามสายบ้างเหมือนกัน เพราะตอนนั้นพ่อเป็นกำนัน เสียงตามสายก็จะอยู่ที่บ้าน
อยู่แล้ว ก็จะออกเสียงตามสายทุกวัน ช่วงเช้ากระจายอธิบายไป”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“กำนันออกเสียงตามสายว่า ให้ทนเอาหน่อย นักท่องเที่ยวมาเที่ยว เศรษฐกิจบ้านเราจะ
ได้ดีขึ้น แล้วก็ไม่เกิน 3 ทูมก็เงียบแล้ว ให้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

- พูดคุยโดยตรง

“ช่วงแรกมีปัญหาเรื่องเรือ ชาวบ้านไม่เข้าใจว่าทำไมวิ่งเรือกันเสียงดัง ก็ต้องเข้าไปคุยตาม
บ้าน เพราะไม่ใช่บ้านที่เข้าร่วมโครงการของเรา กำนันธวัชจะไปตามบ้านคอยบอกคอยชี้แจง

พูดคุยทำความเข้าใจ ก็บอกว่ามันเป็นอาชีพ ช่วยกระจายรายได้ให้ชุมชน แต่ก็อาจมีผลกระทบบ้างนะ บางทีปีใหม่ก็มีของให้เล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นสินน้ำใจ อาจจะไม่ใช้ค่าตอบแทน แต่อาจเป็นขนมบ้าง อะไรบ้าง เราก็ทำตั้งแต่แรก ๆ ตั้งแต่ประมาณปีที่ 2 หลัง ๆ ก็ยังทำอยู่ บางทีพอก็ไปเอง บางทีคิกี้ไป”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งภายในชุมชน โดยใช้วิธีการสื่อสารหลากหลายรูปแบบ ทั้งการสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ประกาศเสียงตามสาย เพื่อย้ำเน้นขอความร่วมมือ การสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ตักเตือน ประชุม สั่งห้าม และพูดคุยโดยตรง เพื่อคลี่คลายแก้ไขปัญหา รูปแบบการสื่อสารต่าง ๆ ของผู้นำชุมชนนี้ช่วยให้การสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งภายในชุมชนได้คลี่คลายลง เนื่องจากเป็นการสื่อสารที่แต่ละฝ่ายได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเจรจาตกลงกันโดยตรง ทั้งระหว่างผู้นำชุมชนกับคนเรือ และระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน และได้เห็นสีหน้า ท่าทาง อากัปกริยาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประกอบกับลักษณะของผู้นำชุมชนที่ผู้วิจัยสังเกตและวิเคราะห์เห็นว่า เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความน่าเชื่อถือ น่าเกรงขาม มีความเด็ดขาด แต่ก็มีจิตใจอ่อนโยน ใส่ใจความรู้สึกของผู้อื่น มีน้ำใจเอื้ออาทร รวมทั้งรู้จักรับฟังปัญหาและช่วยหาทางแก้ไข จึงช่วยให้สามารถคลี่คลายและผ่านพ้นสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวไปได้โดยราบรื่น

นอกจากนี้ นายธวัช บุญพัต ผู้นำชุมชนปลายโพงพาง ยังมีบทบาทและหน้าที่ของผู้นำอื่น ๆ ซึ่งล้วนแต่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนดำเนินการได้อย่างสำเร็จและราบรื่น

บทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชน

จากข้อมูลการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า กำนันธวัช บุญพัต ผู้นำชุมชนปลายโพงพางได้แสดงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำดังต่อไปนี้

1. ผู้นำในฐานะผู้บริหาร (The Leader as Executive)

บทบาทที่เห็นได้ชัดที่สุดของผู้นำชุมชนปลายโพรงพง คือ บทบาทในฐานะผู้บริหาร ซึ่งคอยประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เป็นผู้นำทางด้านการวางนโยบายและตั้งวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ตลอดจนช่วยให้งานของสมาชิกคนอื่น ๆ ดำเนินไปด้วยดี ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“เขาบริหารจัดการได้ กิจกรรมบริหารจัดการ การวางผังเขาเก่งนะ เขาเป็นตัวของตัวเองในการบริหารจัดการ”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“ก้านั้นแกก็คิดสร้างสรรคดี หัวแกดี การจัดการแกดีมาก”

(อารีย์ พุ่มเทียน – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

2. ผู้นำในฐานะผู้วางแผน (The Leader as Planner)

ผู้นำชุมชนมีบทบาทอย่างมากในการวางแผนการปฏิบัติงาน การดำเนินการ และการจัดการต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนดและวางแผนการจัดการ การจัดสรรรายได้ กฎ ข้อบังคับ หรือข้อตกลงต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ดังคำบอกเล่าในการวางแผนด้านการจัดสรรรายได้ที่ว่า

“ผมเป็นคนกำหนดเองทั้งหมด ก็ให้ชาวบ้านได้รับรู้ เขาจะรู้หมดเลยว่าใครได้อะไร เท่าไหร่ เขาจะรู้ว่าค่าอาหารได้เท่าไร ค่าบริหารจัดการเท่าไร ให้เจ้าบ้านเท่าไร ให้เจ้าของเรือเท่าไร มันจะแบ่งกันลงตัว แล้วเข้ามารวมเป็นแพ็คเกจออกมา”

(ธวัช บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

3. ผู้นำในฐานะผู้วางนโยบาย (The Leader as Policy Maker)

ผู้นำชุมชนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

4. ผู้นำในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (The Leader as Expert)

ผู้นำชุมชนมีความรู้และมีทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยได้รับการอบรมความรู้และการได้ไปดูงานตามจังหวัดต่าง ๆ ทำให้ได้รับข้อมูลความรู้และประสบการณ์จริงเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ จนสามารถนำมาปรับปรุงพัฒนาจัดการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองได้ ตลอดจนจนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญและชำนาญการในการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในปัจจุบัน จนได้รับเชิญเป็นวิทยากรเพื่อให้ข้อมูลความรู้และแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์ในการประชุมอบรมสัมมนาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงาน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง ดังคำบอกเล่าว่า

“เราเป็นคนที่นี่ เกิดที่นี่ ฉะนั้นเรื่องการดำเนินการหรือการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ก็ง่ายขึ้น ทางหน่วยงานต่าง ๆ วิทยาลัยต่าง ๆ เชิญเราไปบรรยายเรื่องการทำการท่องเที่ยว วิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา ที่บางแสน นั้นเขาเรียนการท่องเที่ยวโดยตรง ก็เชิญเราไป และมีการจัดตัวแทนราชภัฏแห่งละ 2 คนทั่วประเทศมาฟังเราบรรยาย”

(ธวัช บุญพัต - สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

5. ผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่มเพื่อติดต่อกับภายนอก (The Leader as External Group Representative)

ผู้นำชุมชนเป็น “ตัวแทน” ของกลุ่มในการติดต่อกับกลุ่มอื่น ๆ หรือบุคคลภายนอก และเมื่อบุคคลภายนอกต้องการติดต่อกับชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ก็จะติดต่อกับผู้นำชุมชน คือ นายธวัช บุญพัต ดังคำกล่าวที่ว่า

“ททท. จะพาไปดูงาน ให้ความรู้ เสนอแนะ มีการส่งตัวแทนกลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่มไปประชุมกันที่อำเภอ กำนันซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มก็จะเป็นตัวแทนกลุ่มไปประชุมหรือดูงาน”

(ศศิวิมล บุญพัต - สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

6. ผู้นำในฐานะผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (The Leader as Controller or Internal Relationship)

ผู้นำชุมชนจะช่วยควบคุมดูแลการดำเนินงานและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนดำเนินการได้อย่างราบรื่น

7. ผู้นำในฐานะผู้ตัดสินประนีประนอม (The Leader as Arbitrator and Mediator)

เมื่อเกิดความขัดแย้ง ผู้นำชุมชนจะทำหน้าที่ตัดสินไกล่เกลี่ย ประนีประนอมให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ เพื่อคลี่คลายหรือแก้ไขปัญหาคัดแย้งที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของกลุ่ม ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“ช่วงแรก ๆ ชาวบ้านไม่ชอบ เสียงเรือดั้ง จนบางคนตัดโคนต้นลำพูทิ้ง กำนันก็เข้าไปพูดคุย ทำความเข้าใจตามบ้านตามคลองที่ผ่าน เอาขนมเอาอะไรไปให้ตามเทศกาลปีใหม่ ก็บอกว่ามีเป็นอาชีพ เป็นการกระจายรายได้ให้ชุมชน แต่อาจมีผลกระทบบ้าง หลัง ๆ ก็ดีขึ้น”

(ศศิวิมล บุญพั๊ด – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

8. ผู้นำในฐานะที่เป็นบุคคลตัวอย่าง (The Leader as Exemplor)

ผู้นำชุมชนปลายโพงพางถือเป็นบุคคลตัวอย่างของชุมชน เป็นคนในท้องถิ่นที่เสียสละ มุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานพัฒนาท้องถิ่น จนได้รับการยกย่องว่าเป็นคนเก่ง มีความโดดเด่นในด้านการเป็นผู้นำ มีความสามารถด้านการบริหารจัดการ ได้รับการยกย่องยอมรับนับถือจากสมาชิกในชุมชน ดังคำบอกเล่าว่า

“กำนันแกก็คิดสร้างสรรค์ดี หัวแกลดี การจัดการแกลดีมาก นิสัยดี เป็นผู้นำบุกเบิก แกล่งมาก อันดับ 1 ของจังหวัดก็ว่าได้ แกลทำโฮมสเตย์ขึ้นก่อนนะ จนที่อื่นในจังหวัดก็ทำตาม”

(อารีย์ พุ่มเทียน – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

9. ผู้นำในฐานะสัญลักษณ์ของกลุ่ม (The Leader as Symbol of the Group)

นายธวัช บุญพั๊ด ผู้นำชุมชน และผู้ริเริ่มจัดตั้งการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ถือเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม เมื่อกล่าวถึงโฮมสเตย์ที่ปลายโพงพาง อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ก็มักเป็นที่รู้จักและรับรู้ว่าเป็นโครงการริเริ่มบุกเบิกของกำนันธวัช นอกจากนี้ กำนันยังเป็นจุดยึดเหนี่ยวและเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชนให้สามารถรวมกลุ่มจัดการท่องเที่ยวในชุมชนมาได้จนปัจจุบัน

10. ผู้นำในฐานะตัวแทนรับผิดชอบ (The Leader as Substitute for Individual Responsibility)

ผู้นำชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ ของกลุ่ม ถือเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการบริหารจัดการการดำเนินการต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวในชุมชน

11. ผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ (The Leader as Ideology)

ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีอุดมการณ์ในการทำงาน สร้างความเชื่อและศรัทธาต่าง ๆ ให้แก่สมาชิก เป็นนักพูดนักคิด ที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มให้ความนับถือ ดังคำกล่าวที่แสดงถึงอุดมการณ์ ความมุ่งมั่นในการทำงานของกำนันธวัช บุญพั๊ดที่ว่า

“ผมคิดว่าตลอดไปจนผมชีวิตจะหาไม่ มันก็ยังไม่เสร็จอยู่นั้น เพราะผมไม่เคยหยุด มีอะไร ก็จะทำ ฉะนั้นเงินทองที่ได้มา อะไรเหลือ ก็จะมาสร้าง แต่ชาวบ้านจะมีรายได้ ตัวเรามีรายได้ ถึงจะอยู่มาสุขสบายนัก แต่ก็สบายใจ ครอบครัวเหน็ดเหนื่อย แต่เราสบายใจมาก ๆ เราดีใจ เราภูมิใจ เกิดมาเป็นคนไทยชาติหนึ่งก็คิดว่าจะทำความดีตลอดไป”

(ธวัช บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

12. ผู้นำในฐานะบิดา (The Leader as High Figure)

ผู้นำชุมชนมีบุคลิกลักษณะที่น่านับถือในฐานะเป็นบิดาของกลุ่ม เป็นที่พึ่งพิงทางใจของสมาชิกเมื่อเกิดทุกข์ ดังคำบอกเล่าของสมาชิกในชุมชนที่ว่า

“นี่กำนันเขาเหมือนเป็นพ่อในบ้าน ลูกบ้านก็ฟังเขา ทำตามเขา”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

13. ผู้นำในฐานะผู้ให้คำปรึกษา (The Leader as Counselor)

ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่สามารถให้ความกระจ่างแก่สมาชิกในกลุ่มในเรื่องต่าง ๆ ที่มาขอคำปรึกษา และยินดีฟังเรื่องความทุกข์ร้อนต่าง ๆ ที่สมาชิคมารบยายให้ฟังและช่วยแก้ปัญหาด้วย ดังคำบอกเล่าว่า

“ช่วยเหลืออะไร ช่วยได้หมด ชาวบ้านมีอะไรก็เข้ามาได้”

(อุไร สุรปราษฎร์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กำนันธวัช บุญพัทธ์ ผู้นำชุมชนปลายโพงพาง มีบทบาทและหน้าที่สำคัญของผู้นำ อันมีส่วนช่วยให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนสามารถริเริ่มก่อตั้ง บริหารจัดการ และดำเนินการมาได้อย่างสำเร็จจนถึงปัจจุบัน

ยิ่งไปกว่านั้น นอกเหนือจากบทบาทผู้นำ รวมทั้งบทบาทและหน้าที่อื่น ๆ ของผู้นำที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยยังพบว่า นายธวัช บุญพัทธ์ ผู้นำชุมชน ยังมีบทบาททางการสื่อสารที่โดดเด่น ซึ่งช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้การจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนดำเนินการได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

บทบาททางการสื่อสารของผู้นำชุมชน

จากข้อมูลการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า กำนันธวัช บุญพัทธ์ ผู้นำชุมชน ปลายโพรงพง แสดงออกถึงบทบาททางการสื่อสารของผู้นำชุมชนดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากโลกภายนอก (การสื่อสารขาเข้า)

ผู้นำชุมชนเป็นผู้เปิดรับการสื่อสารจากภายนอก เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงาน หรือสถาบันต่าง ๆ ที่เข้ามาให้ข้อมูลความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว ในชุมชน โดยผู้นำชุมชนเปิดกว้างในการรับการสื่อสารต่าง ๆ จากบุคคลภายนอก ไม่ปิดกั้นหรือ จำกัดการเข้ามาของกลุ่มต่าง ๆ ทำให้มีหน่วยงานและสถาบันการศึกษาเข้ามาประชุมอบรมหรือดูงานอย่างมากมาย รวมทั้งมีการออกไปประชุมและดูงานนอกสถานที่ ซึ่งแสดงถึงการเป็นผู้เปิด กว้างในการเปิดรับการสื่อสารจากภายนอกด้วย

2. เป็นช่องทางถ่ายทอดข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ (การสื่อสารภายนอก)

ผู้นำชุมชนเป็นช่องทางหรือสื่อกลางในการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูลความรู้ หรือกิจกรรม ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ตนรับรู้มาให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบด้วย โดยการพูดคุยแนะนำโดยตรงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การวางตัว ข้อปฏิบัติต่าง ๆ กับ สมาชิกในชุมชน หรือการจัดประชุมเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ

3. เป็นผู้กลั่นกรองข่าวสาร

ผู้นำชุมชนเป็นผู้กลั่นกรองข่าวสารไปยังสมาชิกในชุมชน โดยการกลั่นกรองเลือกสรร ข้อมูลข่าวสารอันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

4. เป็นผู้แปลงเนื้อหาสารให้สอดคล้องกับชาวบ้าน

ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้แปลงเนื้อหาข้อมูลข่าวสารให้สอดคล้องเหมาะสมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อให้สมาชิกเข้าใจได้ง่าย รวดเร็ว และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. เป็นตัวสร้างรอยเชื่อมต่อการสื่อสารในแววนอน (ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน)

ผู้นำชุมชนเป็นตัวสร้างรอยเชื่อมต่อหรือช่วยประสานการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน เช่น การจัดประชุม โดยเฉพาะการนัดประชุมในวาระเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้สมาชิกใน

ชุมชนด้วยตนเองได้มีโอกาสพบปะพูดคุยติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ถือเป็นการกระตุ้นการสื่อสารในแนวนอนของชุมชนด้วย

6. เป็นตัวช่วยในกระบวนการตัดสินใจ

ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเป็นตัวช่วยในกระบวนการตัดสินใจ โดยใช้วิธีการพูดคุยสื่อสารเพื่อชักชวนหรือโน้มน้าวใจสมาชิกในชุมชนให้เข้าร่วมโครงการ และวิธีการพูดคุยชักชวนโดยตรงด้วยตนเองถึงที่บ้านของสมาชิก ก็ช่วยกระตุ้นการตัดสินใจในการเข้าร่วมโครงการได้ง่ายและได้ผลยิ่งขึ้น

7. เป็นกลไกเร่ง (Catalyst) กระบวนการพบปะแสดงความคิดเห็น

ผู้นำชุมชนช่วยเป็นผู้เร่งกระบวนการพบปะแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน โดยการจัดประชุม เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร พูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหา และแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ถือเป็นผู้กระตุ้นและเร่งให้มีการสื่อสารภายในกลุ่ม โดยจัดให้มีช่องทางหรือวิธีที่จะสื่อสารกันได้ นั่นคือ การประชุม

8. เป็นเครื่องมือในการสร้างความโปร่งใส

ผู้นำชุมชนจะช่วยเป็นเครื่องมือในการสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยมีการจัดประชุมเพื่อแจ้งข้อกำหนด ข้อตกลงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะข้อตกลงในการจัดสรรรายได้หรือการแบ่งผลประโยชน์ ซึ่งสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการกลุ่มต่าง ๆ จะได้รับทราบและพูดคุยแสดงความคิดเห็น จนได้ข้อสรุปเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย ดังคำบอกเล่าของผู้นำชุมชนว่า

“เราเป็นคนกำหนดเองทั้งหมด ก็ให้ชาวบ้านได้รับรู้ เขาจะรู้หมดเลยว่าใครได้อะไร เท่าไหร่ ค่าอาหารเท่าไหร่ ค่าบริหารจัดการเท่าไหร่ ให้เจ้าของบ้านพักเท่าไหร่ ให้เจ้าของเรือเท่าไหร่ มันจะแบ่งกันลงตัว แล้วเข้ามารวมเป็นแพ็คเกจออกมา”

(ธวัช บุญพัต – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

9. เป็นผู้จัดเวทีสื่อสารทางความคิด

ผู้นำชุมชนเป็นผู้จัดเวทีสื่อสารทางความคิด โดยการจัดเวทีชาวบ้าน หรือการจัดประชุม เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้พบปะ พูดคุย แสดงความคิดเห็นในการดำเนินการบริหารจัดการต่าง ๆ ของชุมชน โดยในช่วงแรกเริ่มโครงการ ผู้นำชุมชนจัดประชาคม ด้วยการนัดจัดเวทีกรรมการบริหาร

และสมาชิกสภาอบต. เพื่อช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันรับผิดชอบ และจัดเวทีชาวบ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน เพื่อรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ตลอดจนการจัดประชุมระหว่างการทำเนิกรการในช่วงต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน เพื่อพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

10. เป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์นั้นต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชนเป็นประการสำคัญ อันจะช่วยให้การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในหมู่บ้านก่อตั้งและดำเนินการอย่างสำเร็จได้ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนได้สร้างและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์ และการได้รับผลประโยชน์ โดยใช้วิธีการสื่อสารด้วยการพูดคุยชักชวนเพื่อโน้มน้าวใจ การประชุม และการใช้เสียงตามสายประกาศเชิญชวน เป็นต้น

11. เป็นผู้แก้ไขหรือบริหารความขัดแย้งของชุมชน โดยอาจเข้าไปเป็นผู้ตัดสินผู้ประนีประนอม

ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเป็นผู้แก้ไขหรือจัดการบริหารกับปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยการเข้าไปพูดคุยโดยตรงในการทำความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชน เพื่อคลี่คลายแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ

12. เป็นผู้รวบรวม/รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน

ผู้นำชุมชนเป็นผู้รวบรวมและรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งความต้องการของสมาชิกในชุมชน เช่น กรณีที่สมาชิกกลุ่มคนเรือต้องการขอเพิ่มรายได้จากค่าเรือมากขึ้น เนื่องจากภาวะค่าน้ำมันที่แพงขึ้น ผู้นำชุมชนก็รับฟังความคิดเห็นและความต้องการดังกล่าว และจัดสรรรายได้ให้กับกลุ่มคนเรือเพิ่มมากขึ้น ดังคำบอกเล่าของสมาชิกกลุ่มคนเรือที่ว่า

“เดิมได้ค่าเรือเที่ยวละ 250 บาท แต่ต่อมาคนเรือเริ่มไม่ไหว น้ำมันขึ้นราคา ก็เลยมาตกลงขอเพิ่มอีก 50 บาท เป็น 300 บาท เพิ่งขึ้นปีนี้เอง คนเรือก็มากันหมด มารวมตัวประชุมกันที่ศูนย์ฯ”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

13. เป็นปากเสียงให้แก่คนกลุ่มต่าง ๆ

ผู้นำชุมชนช่วยเป็นปากเสียงให้แก่คนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ช่วยเป็นปากเสียงให้สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ โดยการกำชับให้สมาชิกกลุ่มคนเรือช่วยกันลดเสียงดังของเรือและวิ่งเรืออย่างมีมารยาท หรือช่วยเป็นปากเสียงให้กับสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ ว่าเป็นการช่วยเศรษฐกิจของชุมชนและจังหวัด เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนดำเนินการได้อย่างสำเร็จและเป็นที่ยอมรับใจแก่ทุกฝ่ายมากที่สุด

14. เป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลของคนในชุมชน

ผู้นำชุมชนเป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของชุมชน โดยมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวตั้งอยู่ที่บ้านของนายธวัช บุญพัต ผู้นำชุมชน ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของการติดต่อสื่อสาร เช่น การจัดประชุม การจัดอบรมสัมมนา และผู้นำชุมชนยังเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกได้เป็นอย่างดี เช่น ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ หรือวิถีชีวิตของหิ่งห้อย โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้ดังกล่าวแก่สมาชิกในชุมชน ผ่านเอกสารต่าง ๆ และป้ายประกาศ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า นายธวัช บุญพัต ผู้นำชุมชนปลายโพงพาง ได้แสดงบทบาททางการสื่อสารต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งนับเป็นบทบาทผู้นำประการหนึ่งที่ผลักดันขับเคลื่อนให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนดำเนินการได้อย่างสำเร็จ

นอกจากบทบาทของผู้นำชุมชนที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น คุณสมบัติหรือลักษณะของผู้นำชุมชนก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งที่ช่วยให้การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนปลายโพงพางดำเนินการได้อย่างสำเร็จและราบรื่น

คุณสมบัติของผู้นำชุมชน

จากการศึกษาวิจัย และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า คุณสมบัติของนายธวัช บุญพัต ผู้นำชุมชนปลายโพงพาง มีลักษณะเด่นหลายประการด้วยกัน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นคุณสมบัติที่มีส่วนผลักดันให้การดำเนินการต่าง ๆ ของผู้นำชุมชนประสบความสำเร็จ โดยผู้วิจัยขอเสนอคุณสมบัติของผู้นำชุมชนดังกล่าวต่อไปนี้

- ความเป็นผู้นำ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า คุณสมบัติที่โดดเด่นของนายธวัช บุญพัทธ์ที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับ คือ ความเป็นผู้นำ ดังที่สมาชิกในชุมชนต่างกล่าวถึงไว้ว่า

“มีความเป็นผู้นำ คนนับถือค่อนข้างเยอะ ตอนนี่ไม่ได้เป็นกำนันแล้ว แต่บางที่ชาวบ้านก็ยังมาหาขอคำปรึกษาอยู่”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“กำนันเขาเด่นเรื่องการเป็นผู้นำ ช่วยเหลืออะไร ช่วยได้หมด ชาวบ้านมีอะไรก็เข้าหาได้”

(อุไร ทรัพย์ราษฎร์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“เขามีบทบาทเยอะนะ ทั้งบทบาทในชุมชน บทบาทระดับจังหวัด บทบาทระดับต่างจังหวัด จุดเด่นเขาคือ การเป็นผู้นำ เขาเหมือนพ่อในบ้าน เราเป็นลูกบ้านก็ฟังเขา ทำตามเขา”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่โดดเด่นของกำนันธวัช บุญพัทธ์ คือ ความเป็นผู้นำ คอยให้ความช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาแก่สมาชิกในชุมชน จนเป็นที่ยอมรับนับถือมาจนถึงปัจจุบัน

- ความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการทำงาน

จากการศึกษาวิจัย และการที่ผู้วิจัยได้สังเกตและพูดคุยกับผู้นำชุมชน ผู้วิจัยพบว่า คุณสมบัติเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของนายธวัช บุญพัทธ์ ผู้นำชุมชน นั่นคือ การเป็นคนในท้องถิ่นที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการทำงาน และมุ่งพัฒนาท้องถิ่นตนเอง ดังที่ผู้เขียนหนังสือ “พิมพ์เขียวของนายธวัช บุญพัทธ์: การจัดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทยปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ได้เขียนเอาไว้ในหนังสือว่า

“การที่กำนันธวัชพูดคุยกับผู้เขียนด้วยความมั่นใจว่า นักท่องเที่ยวคนแรกที่เดินขึ้นบ้าน เป็นแรงบันดาลใจให้เขาสู้ต่อไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่นั่น ทำให้ผมมองคุณธวัช บุญพัทธ์เป็นคนจริงที่น้อยคนสามารถทำได้เช่นนั้น...การเอาตัวเข้ามาจะมีพร้อมอยู่ในตัวของกำนันธวัช บุญพัทธ์ คำพูดที่ว่า ‘...ผมจะสร้างสิ่งที่ดีงามไว้ให้กับครอบครัว จะสร้างสิ่งที่ป็นสาธารณะกับชุมชนและสังคมในหัวง

เวลาที่ประชาชนเลือกผมเข้ามาทำหน้าที่ตรงนี้...’ เป็นคำพูดที่แสดงถึงแรงบันดาลใจที่มีอยู่ดั้งเดิมในตัวของท่านันรวัช บุญพัทธ์”

นอกจากนี้ จากการสังเกตและการได้พูดคุยกับผู้นำชุมชน ผู้วิจัยพบว่า คำบอกเล่าต่างๆ ของผู้นำชุมชนล้วนแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจจริงที่จะสร้างสิ่งดีงามไว้กับชุมชนและบ้านเกิดเมืองนอน รวมทั้งความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาท้องถิ่น ดังคำพูดของผู้นำชุมชนว่า

“เรามีความคิด คือในใจจริง ๆ แล้วทุกคนมีความคิดหมด แต่ในเรื่องของจิตใจ จะกล้าทำ กล้าคิดหรือไม่ เมื่อทำแล้วเราจะทำให้ตลอดรอดฝั่งหรือไม่ มีความมุ่งมั่นหรือไม่ ฉะนั้นมันอยู่ที่ใจด้วย... ฉะนั้นเมื่อคิดแล้ว เราก็ต้องหาโอกาสทำ เรามีโอกาสเมื่อไหร่ เราก็ต้องทำ เราก็จะไปเรื่อย ๆ ไม่มีการหยุด ใครมา 6 เดือนผ่านไป ที่นี้จะเปลี่ยนแปลงไป”

(ธวัช บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

“แต่ก่อนมีศาลาซึ่งใช้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหลังนี้หลังเดียว โต๊ะ เก้าอี้มีวัด จนได้มาเราก็ทำไป เดียวนี้ก็ยังไม่เสร็จ ผมคิดว่าตลอดไป จนผมชีวิตจะหาไม่ มันก็ยังไม่เสร็จอยู่นั้น เพราะผมไม่เคยหยุด มีอะไรก็ทำอะไร ฉะนั้นเงินทองที่ได้มา อะไรเหลือก็จะมาสร้าง แต่ชาวบ้านจะมีรายได้ ตัวเรามีรายได้ ถึงจะอยู่ไม่สุขสบายนัก แต่ก็สบายใจ ครอบครัวยุติกันหน่อย แต่เราสบายใจมาก ๆ เลย เราดีใจ เราภูมิใจ จะทำบ้านเกิดเราให้มันดี เกิดมาเป็นคนไทยชาติหนึ่งก็คิดว่า จะทำความดีตลอดไป”

(ธวัช บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2550)

พร้อมกันนี้ ท่านันได้พิสูจน์ตัวเองมาแล้วตั้งแต่เริ่มมีอำนาจอย่างเป็นทางการในสมัยเป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งทำงานจริงจังจนประชาชนในพื้นที่วางใจและเลือกให้ขึ้นมาเป็นกำนัน จวบจนขณะนี้ได้ดำรงตำแหน่งเป็นถึงสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการทำงาน ก็ทำให้สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับ ดังคำกล่าวที่ว่า

“กำนันเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อน คนก็ชอบนะ แล้วก็เลื่อนมาเป็นกำนัน กำนันเสร็จก็มาเป็น สจ. ก็มีคนใส่คะแนนให้เขาละ เขาทำอะไรก็ตั้งใจทุ่มเท ใ้เรื่องเอาเข้าส่วนตัวนี่ไม่มี สร้างไ้โน่น ทำไ้โน้ ให้ชาวบ้านสบาย”

(เจลา แจ่มดวงเดช – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

จากข้อมูลการศึกษาวิจัย รวมถึงคำบอกเล่าต่าง ๆ ของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนข้างต้น ล้วนตอกย้ำให้เห็นชัดเจนถึงความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการทำงาน อันเป็นคุณสมบัติโดดเด่นอย่างยิ่งของกำนันธวัช บุญพืดที่มุ่งมั่นจะพัฒนาท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังวิเคราะห์ได้จากแววตา ท่าทาง และน้ำเสียงขณะสัมภาษณ์ที่แสดงถึงพลังความมุ่งมั่นตั้งใจอันแรงกล้าในการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป

- ความสามารถในการบริหารจัดการ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นคุณสมบัติเด่นประการหนึ่งของผู้นำชุมชนปลายโพรงนางนี้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างสำเร็จ ราบรื่น และลงตัว ดังคำบอกเล่าของสมาชิกในชุมชนดังนี้

“เขาบริหารจัดการได้ เขาถูกมาช่วยจัดการ เขาวงญาติมาทำครัว ทำสวน กิจกรรมบริหารจัดการ การวางผังเขาเก่งนะ แต่บางครั้งจะเผด็จการนิดนึง ความคิดเห็นเขาเป็นหนึ่ง เพราะบางครั้งการบริหาร เราฟังจุกจิกนึกไม่ได้นะ เรื่องมาก บางครั้งผู้บริหารต้องเผด็จการหน่อย ๆ เขาดูแลของเขาเอง เขาก็เผด็จการได้ เขาจะต้องอย่างนี้ อย่างนี้ ไปตาม Step เขา แล้วก็ดี เขาเป็นตัวของตัวเองในการบริหารจัดการ”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

“กำนันแกก็คิดสร้างสรรค์ดี หัวแกดี การจัดการแกดีมาก เป็นผู้บุกเบิก แก่เก่งมาก เรียกว่าอันดับ 1 ของจังหวัดก็ว่าได้”

(อารีย์ พุ่มเทียน – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

นับว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทอย่างมากในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้ดำเนินการได้มาจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวที่มีความโดดเด่นและได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน

นอกจากนี้ เมื่อประกอบกับลักษณะท่าทางที่น่าเกรงใจ นานับถือ การพูดจาแบบตรงไปตรงมา เด็ดขาด แต่มีความอ่อนน้อมต่อมตน อ่อนน้อมแข็งใน ไม่หยิ่งหรือถือตัว มีความเป็น

กันเอง เข้าถึงประชาชน และเป็นคนกว้างขวาง ก็ยิ่งทำให้บทบาทการเป็นผู้นำชุมชนของกำนันเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ดังคำบอกเล่าของสมาชิกในชุมชนดังนี้

“ถือว่ากำนันเป็นคนเก่ง คนไม่รู้จักจริง ๆ อาจไม่ชอบ เพราะพูดตรง ความคิดของเขาต้องให้เขาพูดจบก่อน ห้ามแย้ง แต่คนนับถือค่อนข้างเยอะ รู้จักคนเยอะ มีโอกาสดี โอกาสเข้าหาตัวกำนันค่อนข้างเยอะ”

(ศศิวิมล บุญพัทธ์ – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“กำนันเป็นคนตรง ๆ พูดตรง ๆ ไม่ชอบให้ใครเถียง สั่งแบบไหนก็ทำแบบนั้น ตรงไปตรงมา เด็ดขาดดี”

(ไพลิน อ่วมบุญมี – สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2550)

“กำนันเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนน้อมแข็งใน เข้าหาผู้ใหญ่ เข้าหาประชาชน เขาจะไหว้วาดจาเพราะ เจอใครก็ทักทาย จะไม่หยิ่ง ไม่วางมาด ดูเป็นกันเอง”

(ทองสุข ยมะสมิต – สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2550)

จุดเด่นของผู้นำชุมชนที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้คือ การเป็นบุคคลในพื้นที่ท้องถิ่น รู้จักคนมากทั้งในชุมชนและนอกชุมชน มีความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่มีศักยภาพ และกำนันได้ทำหน้าที่การเป็นผู้นำด้วยการเข้าไปดูแลช่วยเหลือสมาชิกของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการให้ความรู้ แจกข่าวสาร ริเริ่มการพัฒนาชุมชน สร้างการรวมกลุ่มภายในชุมชน รวมทั้งการมุ่งมั่นทุ่มเทการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและสร้างรายได้ให้กับจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งร่างกาย แรงใจ และกำลังเงิน ก็ยังมีผลทำให้สมาชิกชุมชนเห็นถึงความตั้งใจ และให้ความเกรงใจ ตลอดจนยอมทำตามเมื่อกำนันขอความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการอธิบายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัยในบทที่ 5 ต่อไป